

**Urząd Miasta Poznania
Wydział Rozwoju Miasta**

Poznań 2006 Raport o stanie miasta

Spis treści

SPIS TREŚCI	1
1. POŁOŻENIE I POWIERZCHNIA	4
2. STRUKTURA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA	4
3. LOKALNY RYNEK PRACY	6
3.1. ZASOBY RYNKU PRACY	6
3.1.1. Demografia	6
3.1.2. Edukacja	7
3.2. PRACUJĄCY	10
3.3. BEZROBOCIE	11
4. GOSPODARKA	12
4.1. PODMIOTY GOSPODARCZE	13
4.2. INWESTYCJE	15
4.3. SEKTOR BADAWCZO-ROZWOJOWY I INNOWACYJNOŚĆ	16
4.4. PRZEMYSŁ	16
4.5. BUDOWNICTWO	17
4.6. HANDEL	18
4.7. TRANSPORT	18
4.8. USŁUGI BANKOWE	20
4.9. TURYSTYKA	20
5. INFRASTRUKTURA DLA ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO	21
5.1. TRANSPORT WEWNĘTRZNY	21
5.1.1. Infrastruktura drogowa	22
5.1.2. System komunikacji publicznej	23
5.2. ZAOPATRZENIE W WODĘ	23
5.3. KANALIZACJA MIEJSKA I OCZYSZCZANIE ŚCIEKÓW	24
5.4. ENERGIA	24
5.4.1. Elektroenergetyka	24
5.4.2. Gazownictwo	24
5.4.3. Ciepłownictwo	25
5.5. USŁUGI INFORMACYJNE	25
5.5.1. Telekomunikacja	25
5.5.2. Usługi informatyczne	26
5.6. KULTURA I DZIEDZICTWO KULTUROWE	27
5.7. SPORT I REKREACJA	29
5.8. ZDROWIE	29
5.8.1. Szpitale i lecznictwo ambulatoryjne	29
5.8.2. Pomoc społeczna i osoby niepełnosprawne	30
6. WARUNKI ŻYCIA LUDNOŚCI	32
6.1. DOCHODY I WYDATKI LUDNOŚCI	32
6.1.1. Dochody ze świadczenia pracy	32
6.1.2. Przeciętna emerytura i renta	32
6.1.3. Dochody osób fizycznych	33
6.2. MIESZKALNICTWO	33
6.3. ŚRODOWISKO	34
6.3.1. Tereny zielone	34
6.3.2. Powietrze atmosferyczne	35
6.3.3. Wody powierzchniowe	35
6.3.4. Klimat akustyczny	35
6.3.5. Odpady	36
6.4. BEZPIECZEŃSTWO	37
7. AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA	37

1. Położenie i powierzchnia

Miasto Poznań, stolica województwa wielkopolskiego, leży na Pojezierzu Wielkopolskim. Współrzędne określające położenie geograficzne miasta to: 52°17'34" do 52°30'27" szerokości geograficznej północnej i 16°44'08" do 17°04'28" długości geograficznej wschodniej. Na tej samej mniej więcej szerokości geograficznej położone są Amsterdam i Berlin. Granice Poznania można wpisać w okrąg o średnicy ok. 27 km. Największa odległość w linii prostej w granicach miasta osiąga wartość 26 km NW-SE (Kiekrz – Sypniewo), a najmniejsza - 10,9 km na kierunku NE-SW (Luboń – Koziegłowy).

Odległość Poznania do wschodniej granicy Polski wynosi 454 km, do granicy zachodniej 161 km oraz południowej 236 km. Poznań wraz ze Szczecinem i Wrocławiem należy do największych polskich ośrodków miejskich leżących najbliżej granicy niemieckiej. Położenie Poznania względem Berlina, jednej z większych aglomeracji w Europie, jest istotnym czynnikiem w rozwijających się wzajemnych kontaktach, ważnych w wielu aspektach dla rozwoju miasta.

Geograficzne i komunikacyjne położenie zarówno na kontynencie europejskim, jak i w granicach kraju sytuuje miasto na pozycji uprzywilejowanej. W Poznaniu krzyżują się szlaki komunikacyjne z zachodu na wschód i z północy na południe. Poznań leży na trasie jednego z czterech przebiegających przez Polskę, należących do europejskiej sieci transportu lądowego, paneuropejskich korytarzy transportowych¹, korytarza nr 2 (Berlin – Poznań – Warszawa – Mińsk – Moskwa) i na odgałęzieniu korytarza nr VI A (Grudziądz – Świecie – Poznań), biegnącego od Gdańska/Gdyni do Zwardonia (granica polsko-słowacka). Ważne znaczenie tranzytowe posiadają międzynarodowe linie kolejowe E-20 (Bruksela – Berlin – Poznań – Warszawa – Terespol) oraz E-59 (Świnoujście – Poznań – Wrocław – Ostrawa). Dobrze rozwinięta w województwie wielkopolskim sieć dróg kołowych i linii kolejowych sprzyja dobrej dostępności komunikacyjnej miasta. Najistotniejsze znaczenie mają drogi krajowe: nr 2 Świecko - Poznań - Warszawa, nr 5 Wrocław - Poznań – Bydgoszcz i nr 11 Kołobrzeg – Poznań – Kępno – Kluczbork. Szczególne znaczenie będzie miało wybudowanie zachodniego odcinka autostrady A2 z Nowego Tomyśla do Świecka². Poznań posiada także regionalny port lotniczy, który zapewnia regularne połączenia z miastami europejskimi.

Szczególnie ważna dla rozwoju Poznania jest rozbudowa i usprawnienie połączeń kolejowych, autobusowych i lotniczych. Istnieje również możliwość wykorzystania połączeń Poznania drogą wodną poprzez rzekę Wartę, która wpadając do Odry łączy miasto z portami morskimi w Szczecinie i Świnoujściu, a poprzez system kanałów i Łabę może stanowić alternatywne połączenie z Niemcami i pozostałymi krajami Unii.

Powierzchnia miasta wynosi 261,8 km². Poznań zajmuje 6. pozycję wśród dużych polskich miast pod względem powierzchni (po Warszawie, Łodzi, Krakowie, Wrocławiu i Gdańsku).

2. Struktura funkcjonalno-przestrzenna

Poznań zaliczany jest do miast o wysokim stopniu zurbanizowania. Tereny zabudowane stanowią 11.041 ha, tj. 42% ogółu powierzchni miasta. Większość gruntów miejskich to grunty komunalne (37%), Skarbu Państwa (27%) i tereny prywatne (36%). W strukturze własnościowej gruntów zachodzą niewielkie zmiany, wynikające z prowadzonego procesu uwłaszczeń na gruntach miejskich oraz komunalizacji mienia.

Miasto posiada duże możliwości rozwojowe. Rezerw pod dalszy rozwój miasta można szukać na terenach stanowiących aktualnie tereny użytków rolnych, położonych na niezbyt urodzajnych gruntach nie w pełni użytkowanych rolniczo. Większość tych terenów posiada IV – VI klasę bonitacyjną gleb. Łącznie użytki rolne, tereny leśne oraz tereny zielone stanowią 49% powierzchni całego miasta.

Struktura funkcjonalno-przestrzenna miasta ukształtowała się w nawiązaniu do naturalnych warunków dolin rzek: Warty i Cybiny. Pierwotnie Poznań jako warowny gród książęcy znajdował się na Ostrowiu Tumskim. Lokacja Poznania w 1253 r. przesunęła gospodarczy punkt ciężkości z prawego na lewy brzeg Warty. Obecnie, na tym obszarze zlokalizowane jest około 60% potencjału współczesnego miasta wraz ze średniowiecznym Starym Miastem oraz XIX-wiecznym Śródmieściem. Część prawobrzeżna, w większości włączona została do miasta po 1900 r. Obie części rozdziela dolina Warty.

¹ sieć TINA (Transport Infrastructure Needs Assessment)

² w 2003 r. oddano do użytku 2 odcinki: Września – Poznań i obwodnicę autostradową Poznania, w 2004 r. kolejny odcinek z Komornik do Nowego Tomyśla, a w 2006 r. – po otwarciu kolejnego odcinka autostrady A2 z Konina do Strykowa, Poznań zyskał szybkie połączenie z Łodzią

Od północy, wschodu i południa Poznań sąsiaduje z kompleksami leśnymi, które – wraz z Jeziorem Kierskim z zachodu i od wschodu sąsiadującym Jeziorem Swarzędzkim - stanowią naturalne zakończenie struktur urbanistycznych i cenne tereny rekreacyjne. Struktura przestrzenno-funkcjonalna Poznania charakteryzuje się obecnie:

- przewagą lokalizacji ośrodków administracji i instytucji otoczenia biznesu w części lewobrzeżnej
- lokalizacją w centrum miasta, największego w kraju ośrodka targowego (Międzynarodowych Targów Poznańskich) oraz (na obrzeżach lub tuż przy granicach miasta) nowoczesnych obiektów handlowo – usługowych: Franowo, Komorniki, Sady i Swarzędz
- koncentracją szczególnie w śródmieściu funkcji ośrodka akademickiego, naukowego i kulturalnego (siedziba wyższych uczelni i instytutów naukowo-badawczych oraz instytucji kultury)
- równomiernym rozmieszczeniem funkcji mieszkalnych - w rejonie prawobrzeżnym: Rataje, Żegrze i lewobrzeżnym: Piątkowo, Winogrody, Grunwald
- koncentracją potencjału przemysłowego, głównie w paśmie południowym i północno-wschodnim obszaru miasta.

Miasto podzielone jest na 5 dzielnic: Grunwald, Jeżyce, Stare Miasto, Wilda (część lewobrzeżna) oraz w części prawobrzeżnej Nowe Miasto. Dzielnice nie posiadają odrębności administracyjnej.

W przestrzeni Poznania wyróżnia się trzy podstawowe strefy: śródmiejską, pośrednią i peryferyjną:

- strefa śródmiejska (intensywnego zagospodarowania usługowego) jako funkcjonalne centrum miasta pełni funkcję usługową i mieszkaniową ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju usług o zasięgu regionalnym, krajowym i międzynarodowym. Dotyczy to przede wszystkim Międzynarodowych Targów Poznańskich, siedzib administracji wojewódzkiej i samorządowej, sfery instytucjonalnej otoczenia biznesu, instytucji naukowo-badawczych i kulturalnych
- strefa pośrednia (intensywnego zagospodarowania mieszkaniowego i produkcyjnego) jest obszarem, w którym przewiduje się największy przyrost mieszkań w wyniku realizacji budownictwa wielorodzinnego, poprzez zabudowę istniejących rezerw terenowych i uzupełnianie zabudowy zarówno dużych osiedli mieszkaniowych (Rataje, Winogrody, Piątkowo, Grunwald), jak i jednorodzinnego, zwłaszcza na: Podolanach, Strzeszynie, Smochowicach, Ławicy i Junikowie
- strefa peryferyjna jest strefą ekstensywnego zagospodarowania rolniczego i mieszkaniowego, głównie jednorodzinnego, oraz rekreacyjnego. Jest ona również obszarem, na którym występują rejonu aktywności gospodarczej. W strefie trzeciej wydzielone są obszary, na których lokalizowana jest działalność usługowo-produkcyjna. Przykładem tego jest największy w Poznaniu kompleks handlowo-usługowy funkcjonujący w rejonie Franowa.

W ostatnich latach atrakcyjność centrum miasta zmniejsza się. Funkcje handlowe przejęły w dużym stopniu nowe duże centra handlowe położone w rejonach peryferyjnych lub poza Poznaniem. Także coraz więcej usług rekreacyjno-kulturalnych oferują ośrodki zlokalizowane poza centrum. Chcąc zapobiec tendencjom przenoszenia się funkcji miastotwórczych z obszaru śródmieścia do strefy peryferyjnej miasta podjęto działania na rzecz rewitalizacji strefy śródmiejskiej, szczególnie w ciągu ulic o funkcjach handlowych. Pod koniec lat 90. władze lokalne wspólnie z przedstawicielami środowiska samorządu gospodarczego handlowców, podjęły dyskusję nad projektem ożywienia rejonu położonego na zachód i południe od Starego Rynku (tj. obszaru wyznaczonego ulicami: Półwiejską, Ogrodową, Św. Marcin, Gwarną, 27 Grudnia do placu Wolności i Alei Marcinkowskiego), celem stworzenia atrakcyjnego dla mieszkańców klimatu i charakteru tej części miasta, zachęcającego do korzystania z ofert handlowych, gastronomicznych i usługowych, stanowiących konkurencję dla dużych centrów handlowych zlokalizowanych na peryferiach miasta. I etapem była – zakończona sukcesem - rewitalizacja ul. Półwiejskiej. Od 2000 r. prywatni krajowi inwestorzy zbudowali w rejonie tej ulicy 2 wielkopowierzchniowe wielofunkcyjne obiekty handlowo-biurowo-usługowe: Kupiec Poznański oraz Centrum Biznesu, Handlu i Sztuki Stary Browar, a także budynek handlowo-usługowo-mieszkalny firmy Wechta. W 2004 r. przebudowana została sama ulica wraz z infrastrukturą podziemną.

W mieście znajdują się niezagospodarowane zabytkowe tereny przemysłowe. Przykład byłego browaru Huggera przy ul. Krakowskiej, w którym powstało Centrum Handlu, Kultury i Sztuki Stary Browar o powierzchni ponad 120 tys. m² pokazuje, że obiekty te mogą być z powodzeniem wykorzystane. Nadal pozostają nie w pełni zagospodarowane obiekty byłej rzeźni miejskiej przy ul. Garbary³ i gazowni przy ul. Grobla. Spektakularny sukces poznańskich teatrów alternatywnych w przestrzeni Starej Rzeźni (projekt pt. „Miasto”) w 2003 r. potwierdził, iż realizacja koncepcji utworzenia centrum kultury akademickiej Stara Rzeźnia doprowadziłaby do wzbogacenia oferty kulturalnej i ożywiłaby ten rejon miasta.

W 2006 r. rozpoczęto realizację etapu pilotażowego Miejskiego Programu Rewitalizacji, obejmującego obszar Śródk⁴, które są częściowo dofinansowane ze środków unijnych⁵.

W ostatnim dziesięcioleciu nastąpił dynamiczny rozwój zarówno miasta Poznania, jak i gmin sąsiadujących. Celem planowania przestrzeni aglomeracji poznańskiej poza podziałami administracyjnymi oraz skoordynowania rozwoju Poznania i gmin ościennych, pracami planistycznymi objęto większy obszar wzajemnych związków funkcjonalno-przestrzennych, tzw. Poznański Obszar Metropolitalny. W skład Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego wchodzi miasto Poznań oraz gminy z nim sąsiadujące, tj. Czerwonak, Dopiewo, Kleszczewo, Komorniki, Kórnik, Luboń, Mosina, Rokietnica, Suchy Las, Swarzędz, Tarnowo Podgórne oraz Puszczykowo⁶. Skutki prognoz demograficznych wskazujących w perspektywie do 2030 roku na ponad 90 tysięczne „przesunięcie się” liczby mieszkańców Poznania na teren gmin powiatu poznańskiego nakazują spojrzeć na rozwój funkcji miasta w aspekcie całego obszaru metropolitalnego.

3. Lokalny rynek pracy

3.1. Zasoby rynku pracy

3.1.1. Demografia

Poznań zajmuje 5. pozycję wśród miast w Polsce pod względem liczby mieszkańców (po Warszawie, Łodzi, Krakowie i Wrocławiu). Poznaniacy stanowią 1,5% ludności kraju oraz 16,7% mieszkańców woj. wielkopolskiego. Poznań, jako największe miasto i stolica regionu, skupia największy potencjał demograficzny województwa. W grudniu 2006 roku w Poznaniu mieszkało 565 tys. osób, w tym 301,6 tys. kobiet. Wskaźnik feminizacji wynosił 115 i od 1999 r. utrzymuje się na niezmiennym poziomie. Gęstość zaludnienia na 1 km² wynosi 2.161 osób.

Od początku lat 90. w mieście utrzymuje się, zgodny z tendencją charakterystyczną dla większości dużych miast w Polsce, spadek liczby ludności, spowodowany ujemnym saldem migracji oraz - do 2006 roku - ujemnym przyrostem naturalnym (w 2006 r. przyrost naturalny po raz pierwszy od 1989 roku osiągnął wartość dodatnią). W 2006 r. w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wskaźniki te wyniosły odpowiednio: -4,4 i 0,4. Od 14 lat w Poznaniu notuje się stały wzrost średniej długości trwania życia. W 2006 roku średnie dalsze trwanie życia mężczyzn wyniosło 72,2 lat, a kobiet - 80,0 lat. Oznacza to, iż poznaniacy i poznaniarki żyją dłużej niż przeciętnie w kraju (odpowiednio 70,9 lat i 79,6 lat). W Poznaniu rocznie umiera około 5,5 tys. osób. Do głównych przyczyn zgonów od wielu lat należą choroby układu krążenia, a w drugiej kolejności nowotwory.

Ponad $\frac{2}{3}$ mieszkańców Poznania to ludność w wieku produkcyjnym (18-59/64 lat). W 2006 r., po raz pierwszy od wielu lat nastąpiło zmniejszenie się tej grupy ludności, podobnie jak grupy przeprodukcyjnej przy jednoczesnym wzroście udziału grupy poprodukcyjnej. Jest to spowodowane wydłużeniem życia ludności przy równoczesnym niskim poziomie liczby urodzeń. W następnych latach prognozy przewidują coraz większy wzrost osób w wieku poprodukcyjnym. Niepokojąca, podobnie jak w skali całego kraju, jest natomiast tendencja do stałego zmniejszania się grupy dzieci i młodzieży poniżej 17 roku życia.

³ część obiektów jest dzierżawiona i przeznaczona na giełdę staroci oraz lokale gastronomiczne

⁴ w 2006 r. obszar rewitalizacji, wyznaczony w etapie pilotażowym, został - w wyniku szczegółowych analiz i konsultacji społecznych - poszerzony o Ostrów Tumski, Chwaliszewo oraz część Jeżyc i Łazarza

⁵ w 2006 r. Miasto Poznań uzyskało dofinansowanie na renowację zabytkowego zespołu obiektów Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Dzieci Niepełnosprawnych przy ul. Bydgoskiej oraz budowę Mostu Cybińskiego między Śródką a Ostrowiem Tumskim

⁶ gminy te, wraz z Poznaniem oraz władzami powiatu poznańskiego i obornickiego, podpisały w 2006 r. porozumienie o współpracy w ramach aglomeracji poznańskiej

Według wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 Poznań zamieszkują osoby o wysokich kwalifikacjach zawodowych. Co piąty poznanianin posiada wykształcenie wyższe, a ponad 40% średnie lub policealne. Wskaźniki te znacznie przewyższają wartości ogólnopolskie, gdzie wykształceniem wyższym pochwalić może się co 10 osoba, a średnim lub policealnym co trzecia. Relatywnie wśród osób z wykształceniem wyższym więcej jest mężczyzn, a wykształceniem średnim - kobiet. Stosunkowo znaczna grupa ludności w wieku produkcyjnym w powiązaniu z wysokim poziomem wykształcenia stanowi doskonały atut w obliczu konieczności sprostanie konkurencji na uniwnym rynku pracy.

Od 2000 r. notuje się ujemne saldo migracji. W 2006 r. wyniosło ono aż -4,4‰. Większość osób emigrujących z miasta wybiera jako swoje nowe miejsce zamieszkania obszar powiatu poznańskiego, z uwagi na niższe ceny nieruchomości oraz bardziej korzystne warunki zamieszkania⁷. Utrzymanie powyższych tendencji grozi w przyszłości szybkim wyludnieniem się Poznania.

Według opublikowanej w marcu 2004 r. prognozy demograficznej⁸ Głównego Urzędu Statystycznego liczba ludności Poznania w najbliższych latach ulegać będzie systematycznemu zmniejszeniu, by w 2030 r. osiągnąć 485,1 tys. osób, tj. o 16% mniej w stosunku do roku 2002. Największy spadek nastąpi w grupie ludności w wieku produkcyjnym (o 93,7 tys. osób). Zmniejszy się także ludność w wieku przedprodukcyjnym (o 44,1 tys. osób). Jedyna grupa, w której nastąpi wzrost liczebności (o 45,8 tys.) to ludność w wieku poprodukcyjnym.

Zmiany demograficzne wywierają będą silny wpływ na rynek pracy (spadek liczby osób w wieku produkcyjnym poczynszszy od 2006 r.), szkolnictwo (stały i szybki ubytek dzieci i młodzieży uczącej się) oraz popyt na usługi dla osób starszych (wzrost liczebności grupy w wieku powyżej 65 lat, szczególnie po 2010 r.). Problemem może także być znaczące zmniejszenie liczby podatników, co spowoduje mniejsze wpływy do budżetu Miasta.

W przeciwieństwie do Poznania, dynamicznie rozwijają się gminy sąsiednie (powiat poznański), na terenie których w końcu 2006 roku zamieszkiwało 255 tys. osób (w tym 151,2 tys. kobiet). Obszar ten cechuje stały wzrost liczby mieszkańców, który w ostatnim roku wyniósł 7 tys. osób. W rezultacie zaludnienie aglomeracji poznańskiej, obejmującej Poznań i powiat poznański, powiększa się, osiągając obecnie około 860 tys. osób (w tym 453 tys. kobiet). Prognoza demograficzna GUS dla powiatu poznańskiego jest optymistyczna i zakłada zwiększenie do 2030 r. ludności o 91,8 tys. osób. Także i tutaj zmniejszy się ludność w wieku przedprodukcyjnym (o 10,3 tys.) i znacząco zwiększy się ludność w wieku poprodukcyjnym (o 54,4 tys.). Odwrotnie niż w Poznaniu będzie kształtować się wielkość ludności w wieku produkcyjnym, która wzrośnie o 47,7 tys. osób⁹. W 2030 roku ludność zamieszkująca obszar aglomeracji poznańskiej, obejmującej Poznań i powiat poznański, pozostanie na poziomie 2002 roku (spadek o 162 osoby). Znacząco zmieni się natomiast udział Poznania w ludności aglomeracji, zmniejszając się z 68% w 2002 roku do 57% w 2030 roku. Zmniejszy się także udział wszystkich ekonomicznych grup wieku (przedprodukcyjna - z 60,3% do 50,2%, produkcyjna - z 69% do 56,8% i poprodukcyjna - z 75,1% do 62%).

3.1.2. Edukacja

3.1.2.1. Szkolnictwo podstawowe, gimnazjalne i średnie

System edukacji szkolnej w Poznaniu obejmuje 504 szkoły na poziomie podstawowym, gimnazjalnym, średnim i policealnym, do których uczęszcza 97,6 tys. dzieci, młodzieży i dorosłych. Większość osób (44,9 tys.) kształci się na poziomie podstawowym i gimnazjalnym. W szkołach przeciętnie na 1 oddział przypada od 21 (szkoły zasadnicze zawodowe) do 28 uczniów (licea ogólnokształcące i szkoły średnie zawodowe). Na poziomie ponadgimnazjalnym¹⁰ największym zainteresowaniem młodzieży cieszyły się licea ogólnokształcące, do których uczęszczało 62% uczniów. W Poznaniu na poziomie ogólnokształcącym kształci się więcej dziewcząt niż chłopców. Spośród ogólnej liczby uczniów liceów ogólnokształcących 53% to dziewczęta. W szkolnictwie zawodowym liczba dziewcząt stanowi 41% ogólnej liczby uczniów. Osoby dorosłe uzupełniają wykształcenie w 160 szkołach na poziomie

⁷ przykładowo cena najmu mieszkania na terenie powiatu poznańskiego jest średnio o 30% niższa niż w Poznaniu

⁸prognoza została opracowana przy założeniu: powolnego spadku dzietności kobiet, postępującego zwiększania się odpływu migracyjnego ludności, głównie na wieś oraz utrzymania się dotychczasowego spadku umieralności

⁹zakłada się, że osoby te zasilą poznański rynek pracy

¹⁰szkolnictwo ponadgimnazjalne obejmuje licea ogólnokształcące, zasadnicze szkoły zawodowe, licea profilowane i szkoły średnie techniczne i zawodowe

ponadgimnazjalnym i policealnym. W roku szkolnym 2006/2007 uczyło się w nich 19,1 tys. osób. Wśród osób dorosłych największą popularnością cieszą się licea ogólnokształcące oraz szkoły policealne, w których naukę pobiera ponad 89% uczniów dorosłych.

Trendy demograficzne w grupie do 17 lat powodują, że systematycznie zmniejsza się liczba dzieci i młodzieży objętych nauczaniem na poziomie podstawowym. W ciągu ostatnich 5 lat liczba uczniów szkół¹¹ sukcesywnie spada (od 2000 roku liczba uczniów zmniejszyła o 8,8 tys.).

W przeciętnej poznańskiej szkole dla młodzieży¹² znajduje się 12 pomieszczeń szkolnych, wśród których przeważają sale lekcyjne (68%). Pracownie szkolne stanowią 20% pomieszczeń, wśród nich jedynie 35% to pracownie komputerowe. Wyposażenie placówek oświatowych w komputery jest niezadowalające. W poznańskich szkołach podstawowych na 1 komputer przypada 22 uczniów, w gimnazjach – 18, liceach ogólnokształcących – 12. Nie wszystkie szkoły dysponują pomieszczeniami do ogólnorozwojowych zajęć sportowych. Sale gimnastyczne posiada 90% szkół, a jedynie dwie szkoły pływalnię.

W kształceniu młodzieży dużą wagę przykładają do znajomości języków obcych. Większość uczniów uczy się w szkołach języka angielskiego (90%) oraz niemieckiego (49%). Języka francuskiego uczy się co dwudziesty uczeń, rosyjskiego co pięćdziesiąty, hiszpańskiego i łaciny co setny uczeń. Pozostałych języków obcych uczy się co pięćdziesiąty uczeń. We wszystkich szkołach średnich uczniowie zobowiązani są do nauki 2 języków obcych, za wyjątkiem szkół zawodowych, w których w programie znajduje się jeden język obcy. W szkołach średnich najbardziej popularnymi językami obcymi są angielski, którego uczy się ponad 90% młodzieży, oraz niemiecki (3/4 uczniów). Języka francuskiego uczy się co dziewiąty, rosyjskiego co dwudziesty, a pozostałych języków obcych jedynie co szesnasty uczeń. Wiele szkół średnich prowadzi klasy z poszerzonym językiem obcym. W mieście działa 7 szkół dwujęzycznych z językami wykładowymi: francuskim, niemieckim i angielskim; w 46 liceach ogólnokształcących prowadzone są klasy językowe z poszerzonym programem nauki języków obcych (głównie: angielskiego, niemieckiego, francuskiego). Międzynarodową maturę młodzież może zdawać w 2 poznańskich liceach ogólnokształcących. Badania Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Poznaniu wykazały, że poziom kompetencji językowej osiąganey przez absolwentów szkół średnich wskazuje na zadowalającą znajomość języków obcych nowożytnych i odpowiada wymaganiom stawianym uczniom w innych krajach Unii Europejskiej.

Jakość kształcenia w poznańskich placówkach szkolnych jest zróżnicowana. Podstawowym miernikiem są tutaj wyniki egzaminów końcowych w szkołach podstawowych i gimnazjalnych, egzaminu dojrzałości oraz wyniki egzaminów wstępnych na uczelnie wyższe. Wyniki przeprowadzonych w 2007 r. testów wśród uczniów kończących szkoły podstawowe i gimnazjalne wykazały, że poziom nauczania w poznańskich szkołach, podobnie jak w całej Polsce, obniża się od 2000 r., szczególnie w przedmiotach matematyczno-przyrodniczych. Świadczy to o konieczności weryfikacji programów nauczania i sposobu przekazywania wiedzy przez kadrę nauczycielską.

Ważnym problemem w kształceniu, głównie zawodowym, jest brak elastyczności w dostosowaniu kierunków kształcenia do zmian na rynku pracy (patrz także rozdział 3.5), pomimo iż poznańskie szkoły zawodowe kształcą młodzież wielostronnie (w ponad 25 zawodach)¹³. Wyniki badań Powiatowego Urzędu Pracy wskazują, że największe trudności ze znalezieniem zatrudnienia mają absolwenci Technikum Ekonomiczno-Handlowego i XXIII Liceum Profilowanego. Problemem jest także przygotowanie młodzieży do wejścia na rynek pracy oraz poruszanie się na nim. W poprawie tej sytuacji ważną rolę powinno odegrać Centrum Doradztwa Zawodowego dla Młodzieży, placówka informacyjno-szkoleniowa dla uczniów kończących szkoły zawodowe i średnie oraz nauczycieli zajmujących się problematyką rynku pracy utworzona przez Miasto Poznań w ramach projektu Unii Europejskiej Ecos-Ouverture Youthemploy, dotyczącego przeciwdziałania bezrobociu wśród młodzieży. Uczniowie szkół średnich mają możliwość skorzystania z indywidualnych konsultacji u psychologa, zbadania predyspozycji osobowościowych i zawodowych, udziału w szkoleniach dot. wejścia na rynek pracy i możliwości edukacyjnych w Polsce i w krajach UE.

Rosnący popyt na usługi edukacyjne dla dorosłych (w poznańskich szkołach dla dorosłych, które

¹¹ na 1 szkołę podstawową przypada przeciętnie 350 uczniów

¹² bez szkół zawodowych

¹³ w 2005 r. w ramach programu Phare 2003, 5 poznańskich szkół średnich uzyskało dotację na realizację projektów mających na celu podniesienie jakości nauczania zawodowego

stanowią 35% wszystkich szkół ponadgimnazjalnych kształci się około 24% uczniów) powoduje konieczność poprawy jakości i dostępności ustawicznego kształcenia i szkolenia zawodowego umożliwiającego zdobywanie kwalifikacji przez całe życie, wypracowania nowych metod nauczania w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego, koncentrujących się na opracowaniu metod samokształcenia, uwzględniających konkretne potrzeby uczących się poza formalnym systemem kształcenia.

Sytuacja na rynku edukacji stawia nowe wyzwania przed kadrami nauczycielską. Dla poszerzenia ich kwalifikacji działają na terenie Poznania 24 placówki doskonalenia zawodowego dla nauczycieli, w tym jedyna placówka publiczna - Ośrodek Doskonalenia Zawodowego Nauczycieli. Kształcą one nauczycieli na kursach z zakresu metodyki nauczania, pedagogiki, bibliotekoznawstwa, przyrody, wychowania do życia w rodzinie, zarządzania oświatą, informatyki¹⁴.

3.1.2.2. Szkolnictwo wyższe

Poznań jest jednym z głównych ośrodków szkolnictwa wyższego w Polsce. Na 25 uczelniach (w tym 8 państwowych) studiuje 134 tys. studentów¹⁵, w tym ponad 1000 cudzoziemców (ponad połowa na Akademii Medycznej). Prawie $\frac{3}{4}$ studentów to osoby spoza miasta. Na 1000 mieszkańców przypada 234 studentów (wśród dużych polskich miast Poznań zajmuje pod tym względem 1. miejsce). Kadra akademicka poznańskich uczelni liczy 8 tys. osób, w tym ponad 1,0 tys. to naukowcy z tytułem profesora. Corocznie poznańskie szkoły wyższe opuszcza 25 tys. absolwentów.

Ponad połowa uczelni (14) prowadzi studia na poziomie magisterskim. Wśród szkół wyższych Poznania dominuje profil ekonomiczny, który umożliwia zdobywanie wiedzy niezbędnej w zarządzaniu, bankowości i biznesie. W ostatnich latach poszerza się oferta kształcenia o nowe kierunki i specjalizacje, m.in. zarządzanie i marketing, finanse i bankowość, turystykę i rekreację, informatykę, międzynarodowe stosunki gospodarcze i polityczne. Sytuacja na poznańskim rynku pracy wśród absolwentów szkół wyższych wymaga jednak weryfikacji limitów przyjęć na niektóre kierunki (patrz rozdział 3.5). Niezbędna jest także profesjonalna pomoc w przygotowaniu młodych osób do wejścia na rynek pracy, w tym pomoc w odbyciu praktyk studenckich i stażu podyplomowego. Poradnictwo w tym zakresie ukierunkowane na absolwentów wyższych uczelni prowadzi Biuro Promocji Zawodowej Studentów i Absolwentów UAM (Biuro Karier). Studenci mogą także korzystać z ogólnodostępnych placówek dla osób poszukujących pracy prowadzonych przez Wojewódzki oraz Powiatowy Urząd Pracy, Poznańskiego Ośrodka Wspierania Przedsiębiorczości oraz z prywatnych biur pośrednictwa pracy i doradztwa personalnego.

Aż 13 poznańskich uczelni prowadzi zajęcia w 35 filiach i oddziałach zamiejscowych. Naukę w nich pobiera 20 tys. studentów. Większość placówek zamiejscowych uruchomiono w Wielkopolsce (m.in. w Kaliszu, Koninie, Lesznie, Pile), część z nich działa także w innych regionach kraju (w Zielonej Górze, Bydgoszczy, Szczecinie, Wrocławiu, Chorzowie). Unikalną w skali kraju placówką jest Collegium Polonicum¹⁶ w Słubicach - wspólna placówka naukowo-badawcza Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz Uniwersytetu Europejskiego Viadrina we Frankfurcie n. Odrą.

Wysoka jakość kształcenia poznańskich uczelni jest potwierdzana akredytacją państwową (przyznawana przez Państwową Komisję Akredytacyjną) i środowiskową, przyznawaną poszczególnym kierunkom kształcenia przez komisje akredytacyjne skupiające przedstawicieli tej samej kategorii uczelni wyższych¹⁷. Akredytacja umożliwiła określenie wysokich jakościowo standardów edukacyjnych dla każdego z kierunków studiów w skali ogólnopolskiej oraz zapewnia ciągłą ocenę jakości kształcenia prowadzonego przez akredytowane wydziały i instytuty. Obecnie akredytację środowiskową, pozytywną lub wyróżniającą, przyznają na okres 5 lat, posiadają kierunki na różnych poziomach nauczania na wszystkich poznańskich uczelniach publicznych (najwięcej, 62 akredytowane kierunki

¹⁴w Poznaniu działa Ogólnopolska Fundacja Edukacji Komputerowej, która dokształca nauczycieli w ramach realizacji ogólnopolskich projektów Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu: „Pracownia internetowa w każdym gimnazjum”, „Pracownia internetowa w każdej szkole” oraz „Pracownia internetowa w szkole podstawowej”

¹⁵dla porównania w 1990 r. na 9 uczelniach – w tym jednej niepaństwowej – naukę pobierało ok. 34 tys. osób

¹⁶Collegium prowadzi wspólną działalność naukową i dydaktyczną, oferując kierunki studiów pod patronatem jednego lub obydwu uniwersytetów, kierunki studiów podyplomowych oraz zajęcia dydaktyczne będące ofertą uzupełniającą UEV lub UAM. Collegium Polonicum rozwija także ożywioną działalność badawczą i informacyjną, popularno-naukową i kulturalną

¹⁷przykładowo: Komisja Akredytacyjna Uczelni Technicznych, Komisja Akredytacyjna Uczelni Medycznych, Komisja Akredytacyjna Uczelni Rolniczych, Uniwersytecka Komisja Akredytacyjna, Fundacja Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych, Stowarzyszenie Edukacji Menadżerskiej Forum

posiada UAM, Akademia Rolnicza – 16 i Politechnika Poznańska – 14) oraz 15 kierunków na uczelniach niepaństwowych.

Wysoka pozycja Poznania wśród ośrodków akademickich w kraju potwierdzają rankingi wyższych uczelni. W przeprowadzonym co cztery lata rankingu naukowym Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego poznańskie placówki zajęły czołowe miejsca. II miejsca w skali kraju zajęły swoich kategoriach: Wydział Chemii UAM (nauki chemiczne), Wydział Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska Politechniki Poznańskiej (budownictwo i architektura), Wydział Hodowli i Biologii Zwierząt Akademii Rolniczej (nauki rolnicze i leśne). Barrierami w rozwoju uczelni wyższych jest niedostateczna i rozproszona baza lokalowa oraz braki w wyposażeniu w nowoczesny sprzęt niezbędny do pracy naukowej i dydaktycznej. Problemem jest także dostęp studentów niepełnosprawnych do niektórych starszych budynków. Sytuacja ta zmienia się, w ostatnich latach intensywnie rozwija się nowoczesna uczelniana baza dydaktyczno-naukowa. Największym inwestorem jest Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, który buduje nowy kampus na Morasku. Znaczące inwestycje prowadzą także inne poznańskie uczelnie: Akademia Wychowania Fizycznego, Uniwersytet Medyczny, Akademia Rolnicza, Politechnika Poznańska, Akademia Muzyczna i Wyższa Szkoła Hotelarstwa i Gastronomii. W 2003 r. całkowicie od podstaw siedzibę wybudowała prywatna Wyższa Szkoła Nauk Humanistycznych i Dziennikarstwa, w latach 2005-2006 powstało m.in. Collegium Stomatologicum Akademii Medycznej, Aula Nova Akademii Muzycznej i 2 biblioteki uczelniane (UAM i AWF).

Poznańskie szkoły wyższe w coraz szerszym zakresie korzystają ze środków unijnych. W ostatnich latach, dzięki wsparciu UE, wybudowano nowoczesną salę koncertową Aula Nova Akademii Muzycznej, obiekty dydaktyczno-sportowe AWF, trwa rozbudowa kampusu UAM na Morasku oraz obiektów Uniwersytetu Medycznego. Uczelnie otrzymały także środki unijne na realizację szeregu programów naukowo-dydaktycznych.

3.2. Pracujący

W 2006 r. w Poznaniu pracowało 224,7 tys. osób (w tym 105,9 tys. kobiet – 47%). Na 1000 mieszkańców przypadało 398 pracujących. Po okresie zmian strukturalnych udział sektora prywatnego ustabilizował się na poziomie ok. 65%. W sektorze usług pracuje, podobnie jak w miastach Europy Zachodniej, 70% mieszkańców Poznania. Dominują usługi rynkowe (47% pracujących). W przemyśle i budownictwie pracuje 27% ogółu pracujących.

W ostatnich latach nastąpiły przesunięcia branżowe w ramach sekcji, nadal jednak dominujący udział stanowią pracujący w „przemyśle” (21% ogółu pracujących). Na drugim miejscu znajduje się „handel i naprawy” z udziałem wynoszącym 18%, „obsługa nieruchomości i firm (13%) i „edukacja” (12%). Największy wzrost udziału pracujących odnotowano w sekcjach: „handel i naprawy” oraz „obsługa nieruchomości i firm; nauka”.

Pracujący w Poznaniu stanowią 28% pracujących w woj. wielkopolskim. W skali województwa szczególnie wysoki udział pracujących w Poznaniu obserwuje się w sekcjach: „Obsługa nieruchomości i firm; nauka” – 54%, „Hotele i restauracje” – 51%, „Pośrednictwo finansowe” – 46%. Potwierdza to znaczącą rolę Poznania jako ważnego centrum instytucji otoczenia biznesu dla województwa.

Najwięcej nowych miejsc pracy utworzyła grupa małych przedsiębiorstw (zatrudniających do 49 osób), które stanowią 99% wszystkich firm zarejestrowanych w systemie REGON. Do największych poznańskich pracodawców, zatrudniających powyżej 1000 osób, należą firmy działające w branży produkcyjnej, budownictwie, transporcie, łączności, pośrednictwie finansowym, edukacji, ochronie zdrowia i administracji. Większość z nich to firmy państwowe. Na koniec 2007 r. największym pracodawcą w przemyśle była fabryka samochodów Volkswagen Poznań Sp. z o.o.¹⁸, a w edukacji Uniwersytet im. Adama Mickiewicza¹⁹. Do największych pracodawców należą:

- **Działalność produkcyjna**
- Volkswagen Poznań Sp. z o.o.
- H. Cegielski Poznań SA
- Kompania Piwowarska SA
- Grupa Energetyczna Enea SA
- Uniq – Lisner SA

¹⁸ zatrudniająca ok. 7 tys. osób

¹⁹ zatrudnienie – ok. 4,5 tys. osób

- GlaxoSmithKline Pharmaceuticals SA
- Nivea Polska SA
- Kimball Electronics Poland Sp. z o.o.
- Centra SA
- **Transport, komunikacja**
- Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne Sp. z o.o.
- Państwowe Przedsiębiorstwo Użyteczności Publicznej „Poczta Polska”
- Grupa PKP SA
- Telekomunikacja Polska SA
- **Pośrednictwo finansowe**
- Bank Zachodni WBK SA
- PKO bp SA
- **Edukacja**
- Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
- Politechnika Poznańska
- Uniwersytet Medyczny w Poznaniu
- Akademia Rolnicza w Poznaniu
- Akademia Ekonomiczna w Poznaniu
- Akademia Wychowania Fizycznego w Poznaniu
- **Ochrona zdrowia**
- Szpital Kliniczny im. H. Święcickiego UM w Poznaniu
- Szpital Kliniczny Przemienienia Pańskiego UM w Poznaniu
- Szpital Kliniczny im. Karola Jonschera UM w Poznaniu
- Ginekologiczno-Położniczy Szpital Kliniczny UM w Poznaniu
- Wojewódzki Szpital Zespolony w Poznaniu
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Poznań – Nowe Miasto
- **Administracja**
- Urząd Miasta Poznania
- Zakład Ubezpieczeń Społecznych
- Komenda Miejska Policji w Poznaniu.

3.3. Bezrobocie

Według rejestru Powiatowego Urzędu Pracy w Poznaniu w końcu czerwca 2007 r. bez pracy pozostawało 12,6 tys. osób, w tym 7,4 tys. kobiet. Od połowy lat 90. stopa bezrobocia (3,9%) jest nie tylko najniższą w województwie, ale należy także do najniższych w Polsce²⁰. W porównaniu do średniej krajowej (12,4%), jest 3-krotnie niższa.

Wśród bezrobotnych w Poznaniu przeważają kobiety, ich udział wynosi 59% (jest to stała tendencja, występująca także w woj. wielkopolskim i kraju). Najtrudniej znaleźć pracę osobom w wieku od 45 do 54 roku życia (w czerwcu 2007 r. stanowili oni ponad 30% bezrobotnych). Wśród osób poszukujących pracy 1/7 nie legitymuje się stażem pracy. Co dziewiąty bezrobotny legitymował się wykształceniem wyższym. Spośród osób kończących uczelnie wyższe najdłużej zatrudnienia poszukują absolwenci kierunków: ochrona środowiska i biologii Akademii Rolniczej, wzornictwa przemysłowego Akademii Sztuk Pięknych oraz inżynierii materiałowej Politechniki Poznańskiej. Sytuacja ta jednoznacznie wskazuje na potrzebę weryfikacji limitów przyjęć na te kierunki. Stosunkowo długo pozostają bez

²⁰ 2. pozycja wśród dużych polskich miast (po Warszawie)

pracy także absolwenci techników (stanowią oni 1/9 bezrobotnych absolwentów) oraz liceów ogólnokształcących (1/8).

Wśród bezrobotnych najwięcej jest osób o niskich kwalifikacjach zawodowych, legitymujących się wykształceniem gimnazjalnym lub podstawowym (38%) oraz zasadniczym zawodowym (20%). W woj. wielkopolskim bezrobotni o najniższych kwalifikacjach stanowili ponad 60% ogółu bezrobotnych. Wydłuża się okres pozostawania bez pracy. Ponad połowa bezrobotnych nie posiadała pracy dłużej niż 1 rok, a co trzecia osoba poszukująca pracy - powyżej 2 lat (w woj. wielkopolskim odpowiednio 48% i 33%). Dotyczy to głównie osób w górnych granicach wieku aktywności zawodowej.

Niepokojący jest niski i stale zmniejszający się udział osób posiadających uprawnienia do pobierania zasiłku dla bezrobotnych. W czerwcu 2007 r. prawo do zasiłku posiadało jedynie 14% ogółu bezrobotnych.

Ponad 4% zarejestrowanych bezrobotnych to osoby niepełnosprawne (wśród nich przeważają mężczyźni - 55%). Liczba ich spada znacznie wolniej niż liczba wszystkich osób bezrobotnych, bez względu na sytuację na rynku pracy. Zaledwie co dziesiąta osoba niepełnosprawna posiada prawo do zasiłku. Bardzo mało ofert pracy skierowanych jest do osób o różnym stopniu niepełnosprawności (na koniec czerwca 2007 r. była to tylko 1 oferta).

W okresie ostatnich 2 lat systematycznie zmniejsza się liczba osób poszukujących pracy²¹. Zwiększa się liczba ofert pracy (w czerwcu 2007 r. na 1 ofertę pracy przypadało 11 bezrobotnych, wobec 47 dwa lata wcześniej). Jednak część osób zarejestrowanych w PUP nie jest zainteresowana znalezieniem stałej pracy, ani też możliwościami przekwalifikowania się.

W najbliższych latach w Poznaniu, podobnie jak w całej Polsce, nastąpi znaczny spadek liczby ludności w wieku produkcyjnym, z równocześnie postępującym starzeniem się społeczeństwa. Trend ten negatywnie wpłynie na poznański rynek pracy²².

W celu poprawy sytuacji na poznańskim rynku pracy wdrażany był Program wspierania zatrudnienia i rozwoju przedsiębiorczości na lata 2002 – 2006, wspólna inicjatywa miejskich i powiatowych władz samorządowych. Program zakłada m.in. rozbudowę lokalnej sieci wspierania biznesu, efektywne wykorzystanie istniejących zasobów rynku pracy, dążenie do reformy systemu kształcenia oraz rozwój działalności promocyjnej i informacyjnej. Promowane jest także samozatrudnienie absolwentów, szczególnie podejmowanie przez nich działalności wdrożeniowej z sektora badawczo-rozwojowego.

Urzędy Pracy realizują na terenie Poznania szereg programów pomagających osobom bezrobotnym w podniesieniu kwalifikacji. Większość z nich jest realizowana ze środków unijnych. Programy te są skierowane głównie do osób mających największe trudności ze znalezieniem pracy: osób młodych, osób po 50 roku życia oraz kobiet.

4. Gospodarka

Poznań należy do najsilniejszych gospodarczo miast Polski (po Warszawie). Według szacunków GUS wartość produktu krajowego brutto (PKB) wytworzonego w Poznaniu wyniosła w 2004 r. 28,1 mld zł, a w przeliczeniu na mieszkańca 49,1 tys. zł (201% średniej krajowej oraz 195% średniej dla województwa wielkopolskiego). Udział wartości dodanej brutto (WDB), będącej podstawową wielkością wpływającą na poziom PKB, wytworzonej w Poznaniu stanowi 3% WDB Polski oraz 32% WDB woj. wielkopolskiego. Zasadniczym źródłem wytworzenia wartości dodanej brutto są jednostki prowadzące działalność usługową (72,2%) oraz przemysłową i budowlaną (27,7%).

Gospodarka Poznania jest zróżnicowana strukturalnie i dobrze rozwinięta gałęziowo, z dominacją sektora usług²³. W gospodarce dominują: handel, usługi finansowe, edukacja i rynek nieruchomości. Zróżnicowany przemysł, dynamicznie rozwijający się sektor usług handlowych i finansowych, znaczny potencjał specjalistycznych przedsiębiorstw budowlanych, zdolnych do konkurencji z firmami zagranicznymi tej branży, powoduje iż Poznań zaliczany jest do ścisłej krajowej czołówki miast dobrze rozwiniętych gospodarczo²⁴.

²¹ jest to trend ogólnopolski, związany z przyspieszeniem gospodarki oraz rosnącą emigracją zarobkową po wstąpieniu Polski do UE

²² złagodzić tą sytuację będą mogli pracownicy mieszkający na terenie aglomeracji poznańskiej, gdzie prognoza zakłada wzrost liczby ludności w wieku produkcyjnym

²³ sektor ten tworzy ponad 70% WDB oraz jest miejscem pracy 70% ogółu pracujących w Poznaniu

²⁴ tą ocenę potwierdza międzynarodowa agencja ratingowa Moody's Investors Service, która w 2006 r. podniosła ocenę ratingową Poznania do najwyższego wśród polskich miast poziomu A3 z prognozą stabilną

Potwierdzeniem dobrej kondycji największych poznańskich firm jest ich wysoka pozycja na prestiżowej Liście 500 największych polskich firm ogłoszonej w 2007 r. przez dziennik „Rzeczpospolita”²⁵. Na Liście znalazło się 20 firm mających siedzibę w Poznaniu (najwięcej wraz z Wrocławiem i Krakowem spośród dużych polskich miast – poza Warszawą). W pierwszej 50. uplasowały się 2 poznańskie firmy: Volkswagen Poznań Sp. z o.o. (12. pozycja) i Grupa Energetyczna Enea SA (34. pozycja). Wartość rynkowa poznańskich firm ujętych w rankingu wynosi około od 35,4 do 40,2 mld zł. Najwyższą wartość rynkową, przewyższającą 2 mld zł, posiadają 4 poznańskie firmy: Grupa Energetyczna Enea SA (7,4 mld zł), Kompania Piwowarska SA (7 mld zł), Volkswagen Poznań Sp. z o.o. (6 mld zł) oraz GlaxoSmithKline Pharmaceuticals SA (4,9 mld zł).

Obecnie większość poznańskich firm, w tym wszystkie eksportujące swoje wyroby lub usługi, posiada certyfikaty ISO w zakresie zarządzania jakością, środowiskiem oraz bezpieczeństwem i higieną pracy. Ponadto duże zakłady produkcyjne posiadają certyfikaty zgodności produkcji konkretnych wyrobów z międzynarodowymi wymaganiami dobrej praktyki²⁶. Po wejściu Polski do UE ważnym problemem dla firm produkujących wyroby elektrotechniczne, elektroniczne i budowlane jest konieczność uzyskania znaku zgodności z unijnymi dyrektywami bezpieczeństwa (oznakowanie CE), a dla firm branży spożywczej wdrożenie obowiązkowego systemu HACPP.

Duży wpływ na rozwój gospodarki miejskiej posiadają Międzynarodowe Targi Poznańskie Sp. z o.o. (MTP), należące do 10 największych przedsiębiorstw wystawienniczych w Europie. W latach 90. po gruntownych przemianach wewnętrznych oraz okresie intensywnego inwestowania w infrastrukturę wystawienniczą²⁷, MTP umocniły swoją dominującą pozycję wśród przedsiębiorstw wystawienniczych w kraju i dołączyły do wiodących targów międzynarodowych w Europie. Mimo rosnącej konkurencji w rankingu polskich wystawców MTP są niekwestionowanym liderem. Biorąc pod uwagę powierzchnię targową należy do nich więcej niż połowa krajowego rynku (57%). Zajmują również 1. miejsce pod względem liczby wystawców (46% ogółu) i liczby zwiedzających (43%). Wśród organizatorów targów w Europie Środkowo-Wschodniej, MTP zajmują 1. pozycję pod względem liczby zorganizowanych imprez, 2. w porównaniu sprzedanej powierzchni wystawienniczej, oraz 4. - liczby zwiedzających. Systematycznie wzrasta liczba wystaw i salonów specjalistycznych. Najważniejsze wśród nich to Polagra – Farm, zajmująca największą powierzchnię wystawienniczą w Europie Środkowo-Wschodniej i ciesząca się bardzo dużym zainteresowaniem zwiedzających.

W Poznaniu działa szereg organizacji gospodarczych i doradztwa dla przedsiębiorców, które zapewniają firmom pomoc w przygotowaniu biznes-planów, nawiązywaniu kontaktów krajowych i zagranicznych, organizują szkolenia i świadczą usługi doradcze, tworzą płaszczyzny do wymiany doświadczeń oraz propagują ideę przedsiębiorczości. Większość z nich nie ogranicza działalności do rynku lokalnego i obejmuje swoim zasięgiem obszar woj. wielkopolskiego lub kraju, a niektóre aktywnie uczestniczą we współpracy międzynarodowej. Najwięcej członków posiadają: Polska Korporacja Organizatorów Targów i Wystaw Gospodarczych, Wielkopolska Izba Przemysłowo-Handlowa, Wielkopolska Izba Budownictwa, Wielkopolska Izba Rzemieślnicza, Wielkopolskie Zrzeszenie Prywatnego Handlu i Usług, Polska Izba Gospodarcza Importerów, Eksporterów i Kooperacji, Wielkopolski Klub Kapitału, Stowarzyszenie Małych i Średnich Przedsiębiorstw.

4.1. Podmioty gospodarcze

Na koniec czerwca 2007 r. w Poznaniu w systemie REGON było zarejestrowanych ogółem 90,1 tys. podmiotów gospodarczych (tj. 26% wszystkich podmiotów zarejestrowanych w woj. wielkopolskim i 2,5% w kraju), z tego 88,3 tys. w sektorze prywatnym i 1,8 tys. w sektorze publicznym²⁸. Na 1000 ludności przypadało 160 podmiotów gospodarczych (ponad połowę więcej niż w województwie wielkopolskim)²⁹. Najwięcej firm (ponad 72%) stanowi własność osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (w woj. wielkopolskim – 78%). Znaczącą grupę wśród podmiotów

²⁵głównym kryterium rankingu jest wielkość przychodów ze sprzedaży osiągnięta w roku poprzedzającym opracowanie Listy

²⁶przykładowo: firma GlaxoSmithKline Pharmaceuticals S.A. posiada certyfikat dobrej praktyki wytwarzania na produkcję leków wytwarzanych na wydziałach Suchych Form, Aerozoli oraz Maści i Czipków oraz leków wytwarzanych na wydziałach Kapsulek i Aerozoli. Z kolei firma Centra S.A. uzyskała niemiecki certyfikat VDA 6.1 i amerykański QS 9000 na produkowane akumulatory samochodowe

²⁷w latach 1990-2000 powierzchnia wystawiennicza zwiększyła się do 152,4 tys. m² tj. o ok. 41 tys. m²

²⁸zwłaszcza w sekcjach: „Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i zdrowotne”, „Obsługa nieruchomości i firm; nauka” i „Edukacja”

²⁹więcej niż w Krakowie (138) i we Wrocławiu (146)

gospodarczych stanowią spółki handlowe i cywilne (21%). Najlichnieszą³⁰ grupę (99%) spośród poznańskich firm stanowią firmy małe, zatrudniające do 49 osób. Wśród nich przeważają firmy mikro, zatrudniające do 9 osób (96%). Blisko 11 tys. spółek handlowych (23,5%) to firmy z udziałem kapitału zagranicznego. Na koniec czerwca 2007 r. zarejestrowanych było 2.523 takich podmiotów (ponad połowa działających na terenie woj. wielkopolskiego)³¹, najwięcej z kapitałem niemieckim (47%), holenderskim (14%) i francuskim (6%).

Od połowy lat 90. w Poznaniu notuje się dynamiczny rozwój przedsiębiorczości. W latach 2002-2006 przybyło 5,8 tys. podmiotów gospodarczych, głównie w usługach rynkowych³². Zdecydowana większość nowych podmiotów to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą i firmy mikro.

W Poznaniu deklarację CIT złożyło w 2006 r. 7,5 tys. prawnych podmiotów gospodarczych, których przeciętny dochód miesięczny wyniósł 57,7 tys. zł. Największy udział (60%) w dochodach opodatkowanych CIT mają duże podmioty (zatrudniające powyżej 250 osób). Dochód jednostek małych, jakkolwiek stanowią one 94% ich ogólnej liczby, wyniósł zaledwie 20%. Najwyższy dochód wypracowały podmioty prowadzące działalność przemysłową (50%) oraz handel i naprawy (20%). Spośród podatników, którzy zobowiązani byli do złożenia deklaracji podatkowej dotyczącej osób fizycznych (PIT), 19% stanowiły osoby prowadzące działalność gospodarczą (73 tys. podatników), rozliczające się głównie na zasadach ogólnych (63%), ryczałtem (30%) oraz kartą podatkową (7%). W 2006 r. ich przeciętny miesięczny dochód wyniósł 10,6 tys. zł.

Na rozwój przedsiębiorczości w Poznaniu wpływa kondycja ekonomiczna przedsiębiorstw, uwarunkowania lokalne i regionalne, kształtujące m.in. atrakcyjność inwestycyjną miasta i jego otoczenia oraz czynniki makroekonomiczne³³. Zachętą do lokowania działalności gospodarczej w mieście jest sprywatyzowana i zróżnicowana strukturalnie poznańska gospodarka, o dużej atrakcyjności dla kapitału zewnętrznego, wysoka jakość lokalnego rynku pracy, szczególnie wysokie kwalifikacje pracowników oraz przedsiębiorstwa i branże o wieloletnich tradycjach. Istnieją także czynniki utrudniające rozwój przedsiębiorczości: słabe powiązania integracyjne pomiędzy lokalnymi firmami, niezadowalający stopień innowacyjności w przedsiębiorstwach i niski poziom współpracy z jednostkami naukowo-badawczymi, mała liczba przedsiębiorstw wykorzystujących nowe technologie typu high-tech. Niezależnie od tego barierami są także: słaba dostępność kredytów bankowych na rozwój działalności gospodarczej, zniechęcające procedury administracyjne, brak dostępu do pełnej informacji i wiedzy specjalistycznej niezbędnej do prowadzenia własnej firmy (barierę stanowią przede wszystkim wysokie koszty tych usług świadczonych przez firmy komercyjne i niektóre banki).

Duża liczba małych i średnich przedsiębiorstw powoduje zwiększony popyt na profesjonalne usługi doradcze. W Poznaniu oprócz komercyjnych firm consultingowych działają nie nastawione na zysk organizacje pozarządowe, które umożliwiają dostęp do informacji gospodarczej oraz profesjonalnego doradztwa licznej grupie odbiorców. Spośród nich warto wyróżnić organizacje skupione w Krajowym Systemie Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw, którego podstawowym celem jest podniesienie konkurencyjności polskich MSP poprzez dostarczenie im kompleksowej oferty wysokiej jakości usług szkoleniowych i doradczych: Wielkopolska Izba Rzemieślnicza w Poznaniu, Polska Izba Gospodarcza Importerów, Eksporterów i Kooperacji, Wielkopolska Izba Przemysłowo-Handlowa, Wielkopolski Klub Techniki i Racjonalizacji, Stowarzyszenie Organizatorów Ośrodków Innowacji i Przedsiębiorczości w Polsce oraz jednostki badawcze: Instytut Logistyki i Magazynowania i Instytut Technologii Drewna.

Rozwój przedsiębiorczości jest jednym z priorytetów władz Poznania, które podejmują szereg działań mających na celu pomoc właścicielom małych i średnich przedsiębiorstw w prowadzeniu działalności. Utworzono Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych³⁴, prowadzone są profesjonalne szkolenia dla działających i przyszłych biznesmenów oraz promocja udanych przedsięwzięć poznańskich firm sektora MSP (konkurs Lider Przedsiębiorczości). Powstał Punkt Informacji Gospodarczej, internetowy serwis informacyjny dla przedsiębiorców FIRMA, wdrażane są kolejne e-usługi. Uruchomiono portal internetowy Wielkopolska Platforma Innowacyjna, opracowano model wspierania przedsiębiorczości akademickiej, trwają prace nad projektem Poznańskiego Parku Technologiczno-Przemysłowego. Część

³⁰ udział pozostałych podmiotów jest niewielki i wynosi: firmy zatrudniające od 50 – 249 osób – 0,8%, od 250 – 999 osób – 0,1%, powyżej 1000 osób – 0,04%

³¹ około 50% podmiotów zagranicznych stanowią mikroprzedsiębiorstwa, czyli jednostki zatrudniające od 1 do 9 pracowników

³² głównie w sekcji „Obsługa nieruchomości i firm; nauka” (2,8 tys.)

³³ na tą grupę czynników ani lokalni przedsiębiorcy ani władze lokalne nie mają bezpośredniego wpływu, dlatego też nie zostały one omówione w opracowaniu

³⁴ poręczenia Funduszu udzielane są na zabezpieczenie kredytów udzielanych przez Powszechną Kasę Oszczędności Bank Polski Spółkę Akcyjną. Oferowane są one firmom, które działają zgodnie z prawem i mają siedzibę bądź prowadzą swoją działalność gospodarczą na obszarze aglomeracji poznańskiej

z tych projektów uzyskała dofinansowanie ze środków unijnych. W ramach Sieci Wspierania Przedsiębiorczości i Zatrudnienia, poznańskie instytucje działające na rzecz wspierania przedsiębiorców zawarły porozumienie o współpracy w celu rozwijania lokalnej sieci usług dla przedsiębiorców. Poznańscy przedsiębiorcy, szczególnie z sektora MSP, coraz chętniej korzystają z programów pomocowych finansowanych ze środków unijnych. Obejmują one zarówno usługi doradcze, szkolenia jak i umożliwiają modernizację parku maszynowego i wyposażenia firm.

4.2. Inwestycje

Poznań jest jednym z najbardziej atrakcyjnych miast dla inwestorów. W latach 1990-2006 skumulowana wielkość nakładów inwestycyjnych wyniosła 18 mld zł, a liczona na 1 mieszkańca 32 tys. zł. Pomimo dużej aktywności inwestorów zagranicznych dominują inwestycje finansowane ze źródeł krajowych, ich udział w ogólnej wielkości inwestycji w mieście wynosi 74 %³⁵.

Pod koniec lat 90. nastąpiły duże zmiany w dynamice nakładów inwestycyjnych. Do końca 1999 roku wielkość nakładów inwestycyjnych corocznie rosła³⁶ natomiast lata 2000-2005 charakteryzowały się, podobnie jak w całym kraju, spadkiem nakładów inwestycyjnych (prawie o $\frac{1}{3}$), spowodowanym spowolnieniem gospodarki. Ponownie wzrost inwestycji zanotowano począwszy od 2006 r.

Od połowy lat 90. wysoka atrakcyjność³⁷ inwestycyjna Poznania (we wszystkich rankingach miasto plasuje się w ścisłej czołówce: na 2. lub 3. miejscu w kraju), stanowi zachętę dla inwestorów zagranicznych, którzy podejmują liczne przedsięwzięcia w mieście. W latach 1990-2006 skumulowana wielkość bezpośrednich inwestycji zagranicznych wyniosła 5,1 mld USD, a liczona na 1 mieszkańca 9 tys. USD i jest jedną z najwyższych wśród dużych polskich miast (2. pozycja po Warszawie). Zainwestowany w Poznaniu kapitał zagraniczny stanowi 5,2% bezpośrednich inwestycji w Polsce. Prawie $\frac{1}{3}$ poniesionych nakładów inwestycyjnych kapitału zagranicznego została przeznaczona na prywatyzację największych poznańskich firm. Do końca 2006 roku prywatyzacją taką objęto 29 poznańskich firm, w tym 23 zakłady produkcyjne. Początkowo udział inwestorów strategicznych w sprywatyzowanych firmach wynosił od 20 do 85%. Obecnie większość z nich dysponuje praktycznie całościowym pakietem akcji. Większość inwestorów to znane i silne koncerny o zasięgu światowym. Ich zainteresowanie inwestowaniem w Poznaniu potwierdza wysoką atrakcyjność miasta i stanowi zachętę dla nowych inwestorów.

W Poznaniu najwięcej inwestuje kapitał niemiecki. W latach 1990-2006 jego udział wyniósł 37% i wyprzedził on inwestorów z Francji, USA i Wielkiej Brytanii (po 10%), Francji (12%), Japonii (7%) oraz Szwecji (5%). Łączny kapitał pochodzący z tych 6 krajów stanowił blisko 80% wartości bezpośrednich inwestycji zagranicznych w mieście. Największym inwestorem zagranicznym jest niemiecki koncern Volkswagen³⁸. Duży kapitał zainwestowały także: Metro, Kronospan i Beiersdorf z Niemiec, GlaxoSmithKline z Wielkiej Brytanii, Allied Irish Bank z Irlandii, Bridgestone z Japonii, Wrigley, Kimball Electronics i Exide z USA, Pernod Ricard i Dalkia Termika z Francji, SABMiller z RPA oraz von der Heydel Group.

Głównym kierunkiem inwestowania jest przemysł (67%), którego udział w strukturze inwestycji od 1997 roku przekracza 60%. Główne kierunki zainteresowania inwestorów zagranicznych w przemyśle to branże: motoryzacyjna (45%), spożywcza (23%) i farmaceutyczna (13%). Pozostałe dziedziny inwestowania o znaczącym udziale to usługi i handel (29%). W ramach usług szczególnie dynamicznie rozwija się rynek powierzchni biurowych na wynajem.

Podstawową barierą inwestycyjną w mieście jest brak uchwalonych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Plany takie obowiązują jedynie dla 8% powierzchni miasta, a dla 24% są dopiero opracowywane. Problem ten pozostanie nierozwiązany do czasu uchwalenia przez Radę Miasta Poznania uaktualnionego studium zagospodarowania przestrzennego.

³⁵w tym udział nakładów na inwestycje samorządowe Miasta Poznania wynosi 6%

³⁶dynamika nakładów inwestycyjnych 1999 roku w stosunku do 1998 roku wyniosła 123%

³⁷Poznań znajduje się w czołówce miast wojewódzkich (obok Warszawy, Krakowa i Wrocławia) w rankingu atrakcyjności inwestycyjnej polskich miast wojewódzkich ogłaszanym przez Centrum Studiów Regionalnych i Lokalnych Uniwersytetu Warszawskiego. Na czołową pozycję miasta wpływa w szczególności wysoka jakość rynku pracy, korzystny klimat społeczny, relatywnie wysoka jakość infrastruktury technicznej, skuteczność realizowanej transformacji, dostępność komunikacyjna i aktywność marketingowa. Mniej korzystnie natomiast wypadają oceny jakości infrastruktury otoczenia biznesu i możliwości wypoczynkowych oraz wysokie koszty prowadzenia działalności gospodarczej

³⁸Volkswagen jest także największym pracodawcą w Poznaniu (patrz rozdział 3.2)

4.3. Sektor badawczo-rozwojowy i innowacyjność

Potencjał naukowo-badawczy i rozwojowy Poznania tworzyło w 2006 roku ponad 40 jednostek, zatrudniających ponad 11 tys. osób, w tym 5,4 tys. z tytułem przynajmniej doktora. 4/5 z nich jest zatrudnionych na etatach naukowo-badawczych. Wskaźnik liczby zatrudnionych w sektorze badawczo-rozwojowym przeliczony na 1000 mieszkańców wyniósł 19. Wśród poznańskich placówek naukowo-badawczych, większość prowadzi prace badawcze i wdrożeniowe (resortowe ośrodki badawczo-rozwojowe i centralne laboratoria, m.in.: Instytut Technologii Drewna, Instytut Włókien Naturalnych, Instytut Logistyki i Magazynowania, Instytut Pojazdów Szynowych, Centralne Laboratorium Akumulatorów i Ogniw) oraz naukowe (placówki naukowe Polskiej Akademii Nauk). Poziom kwalifikacji poznańskiej kadry naukowo-technicznej jest wysoki, w niektórych dyscyplinach jak biotechnologia, genetyka i badania operacyjne i ich zastosowanie w informatyce nie ustępuje ośrodkom zachodnim. Poznańskie środowisko naukowo-badawcze uczestniczy w przemianach jakie obejmują europejską i krajową naukę. Wdraża nowe inter- i multidyscyplinarne rozwiązania organizacyjne, jak centra doskonałości, centra zaawansowanych technologii, platformy technologiczne, które uczestniczą w krajowych i międzynarodowych projektach badawczych z zakresu biotechnologii, bioinżynierii, technologii informacyjnych, nanotechnologii. Rocznie jednostki badawczo-naukowe i szkoły wyższe wydają na działalność badawczo-rozwojową ponad 350 mln zł.

Duży potencjał badawczy i edukacyjny instytucji naukowych miasta w niezadowalającym stopniu przekłada się na rozwój w Poznaniu gospodarki w dziedzinach wysokich technologii (high-tech). Potwierdza to mała liczba zgłoszeń patentowych i umów licencyjno-wdrożeniowych oraz niski poziom innowacyjności poznańskich przedsiębiorstw.

W 2005 r. nakłady na działalność innowacyjną w przemyśle wyniosły 464 mln zł. Większość, bo aż $\frac{2}{3}$, tych środków przeznaczono na zakupy inwestycyjne maszyn, urządzeń technicznych i narzędzi oraz środków transportu. Na działalność badawczą i rozwojową wydają jedynie niecałe 2%. Główne bariery innowacyjności to przede wszystkim brak środków finansowych (własnych lub zbyt wysoki koszt uzyskania środków zewnętrznych), nieznan popyt na produkty innowacyjne, niedostateczna własna baza rozwojowa dla innowacyjności, brak informacji na temat nowych technologii, niedoskonałość przepisów prawnych.

W Poznaniu działa Poznański Park Naukowo-Technologiczny afiliowany przy Fundacji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, instytucja zajmująca się pośrednictwem pomiędzy sektorem nauki i badań a praktyką gospodarczą w zakresie komercjalizacji i upowszechniania technologii. Prowadzi on działalność badawczą, dydaktyczną oraz szkoleniowo-usługową dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw, w tym doradztwo technologiczne, patentowe i marketingowe, pośrednictwo kooperacyjne, pomoc w pozyskaniu środków finansowych w formie subwencji, grantów i dopłat. W 2007 r. w Parku rozpoczęło działalność pierwsze w Europie laboratorium badawczo-innowacyjne międzynarodowego koncernu W.R.Grace & Co, zajmujące się nowoczesnymi technologiami w dziedzinie badań materiałowych i chemicznych. W 2006 r. rozpoczął działalność utworzony przez prywatnego inwestora (przy wsparciu unijnym) Park Technologiczny Nickel Technology, zlokalizowany w podpoznańskim Suchym Lesie. Utworzenie Poznańskiego Parku Technologiczno-Przemysłowego planuje także Miasto Poznań. Politechnika Poznańska planuje utworzenie w Poznaniu w najbliższych latach Wielkopolskiego Centrum Zaawansowanych Technologii Informacyjnych, unikalnej w skali kraju jednostki naukowo-dydaktyczno-wdrożeniowej, działającej w obszarze Hi-Tech w branży IT.

4.4. Przemysł

Przemysł w Poznaniu stanowi źródło utrzymania dla 21 % ogółu pracujących³⁹ i dostarcza, drugą po usługach, największą część wytworzonego w mieście produktu krajowego brutto (27,7% ogółu wartości dla działalności przemysłowej i usługowej). W przemyśle funkcjonuje 9,7 tys. podmiotów gospodarczych (prawie $\frac{1}{4}$ z tej branży w woj. wielkopolskim), które w 99% należą do sektora prywatnego. Sektor prywatny skupia 79% ogółu zatrudnionych w przedsiębiorstwach przemysłowych, wytwarzających 86% produkcji sprzedanej. Cechą charakterystyczną poznańskiego przemysłu jest zdecydowana przewaga przedsiębiorstw małych i średnich, których zaletą jest duża mobilność i elastyczność w dostosowywaniu się do reguł gry rynkowej.

Poznański przemysł w skali kraju wyróżnia się ponadprzeciętną wartością produkcji sprzedanej na

³⁹W 2006 r. przeciętne zatrudnienie w przemyśle wyniosło w Poznaniu 58,4 tys. osób i stanowiło 20% zatrudnionych w przedsiębiorstwach przemysłowych woj. wielkopolskiego

1 zatrudnionego i na 1 mieszkańca. W 2006 r. wartość produkcji sprzedanej przemysłu w Poznaniu wyniosła 28,6 mld zł i stanowiła $\frac{1}{3}$ produkcji przemysłowej w woj. wielkopolskim i 4,3% w kraju. W przeliczeniu na 1 zatrudnionego w przemyśle wyniosła ona 490 tys. zł, a na 1 mieszkańca 51 tys. zł. Pod względem udziału w przychodach ze sprzedaży ogółem w przemyśle Poznania do wiodących gałęzi należą: produkcja pojazdów mechanicznych, przyczep i naczep (30,5%), produkcja artykułów spożywczych i napojów (23%) oraz wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, gorącą wodę i parę wodną (11,5%). Uwzględniając kryterium wielkości zatrudnienia do wiodących gałęzi przemysłu należą: wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, gorącą wodę i parę wodną (18%), produkcja artykułów spożywczych i napojów (17%), oraz produkcja pojazdów mechanicznych, przyczep i naczep (10%).

Do największych firm przemysłowych należą: Enea S.A., Volkswagen Poznań Sp. z o.o., Kompania Piwowarska S.A., GlaxoSmithKline Pharmaceuticals S.A., H. Cegielski – Poznań S.A., Centra S.A., Bridgestone Poland Sp. z o.o., Wrigley Poland S.A., Aluplast Sp. z o.o., Kimball Electronics Poland, SKF Poznań S.A., Uniq Lisner Spółka z o.o.

Poznań przoduje w kraju w produkcji samochodów dostawczych (produkowanych przez firmę Volkswagen) i akumulatorów ołowiowych (wytwarzanych przez firmę Exide, która zaliczana jest do największych producentów akumulatorów samochodowych w Europie Środkowej). Duży udział osiąga przemysł poznański w zakresie produkcji leków i wodomierzy.

4.5. Budownictwo

Budownictwo jest tym sektorem gospodarki, który zatrudnia 8,5% ogółu pracujących w Poznaniu. W branży tej funkcjonuje ponad 8 tys. podmiotów gospodarczych (21,5% z tej branży w woj. wielkopolskim i ponad 2% w kraju), które prawie w całości (99,6%) należą do sektora prywatnego. Sektor prywatny skupia 94% zatrudnionych i 95% przychodów ze sprzedaży. Przychody ze sprzedaży wyrobów i usług wyniosły w 2006 r. 3,7 mld zł i stanowiły 40% przychodów uzyskanych w tej branży w woj. wielkopolskim. W przeliczeniu na 1 zatrudnionego wyniosły one 299,5 tys. zł i były o $\frac{1}{4}$ większe niż w woj. wielkopolskim. Produkcja budowlano-montażowa stanowiła blisko 55% całości przychodów.

Na rynku budowlanym panuje bardzo duża konkurencja, w sektorze tym funkcjonują podmioty gospodarcze powstałe z przekształcenia przedsiębiorstw państwowych oraz firmy prywatne, głównie małe firmy zatrudniające od kilku do kilkunastu osób. Poznań jest siedzibą 15 dużych firm budowlanych i ponad 8,2 tys. małych i średnich. Do największych należą: Jedynka Skanska S.A., Hydrobudowa 9 Przedsiębiorstwo Inżynieryjno Budowlane sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Produkcyjno Budowlane „ATANER”, ALSI Przedsiębiorstwo Instalacji Przemysłowych i Sanitarnych Aleksander Sierpiński, BUDIMEX Poznań S.A., ELBUD Poznań S.A. Przedsiębiorstwo Budownictwa Elektroenergetycznego, ELEKTROMONTAŻ Poznań S.A., PEKABEX S.A., Wielkopolskie Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjnych „WUPRINŻ-POZNAŃ”.

Największą firmą budowlaną mającą siedzibę w Poznaniu jest Hydrobudowa 9 Przedsiębiorstwo Inżynieryjno – Budowlane sp. z o.o. ujęta na Liście 500 największych polskich firm, opublikowanej przez dziennik Rzeczpospolita. Na Liście tej znalazły się także dwie spółki produkujące materiały dla budownictwa: Aluplast Sp. z o.o. oraz Kreisler Technika Budowlana Sp. z o.o.. Na terenie Poznania mają siedziby regionalne oddziały koncernów budowlanych zarówno z kapitałem zagranicznym jak i krajowym: STRABAG, HOCHTIEF, KANSKA, WARBUD, BUDIMEX ROMEX. Działalność na rzecz budownictwa ogólnego i mieszkaniowego prowadzi także wiele średnich firm mających siedzibę w Poznaniu, m.in.: Jedynka Poznań S.A., Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Budowlane „ATANER”, Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowe i Handlowe „AGROBEX”. Wielkopolskie Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjnych „WUPRINŻ – Poznań” Spółka z o.o., Elektromontaż Poznań S.A., Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjno-Budowlanych Poznań Spółka z o.o.

Rynek usług budowlanych odzwierciedla kondycję gospodarki. W okresie spowolnienia gospodarki trudna sytuacja ekonomiczna spowodowała spadek zarówno zatrudnienia, jak i pogorszenie wyników finansowych. Największy wpływ na rozwój tej branży ma budownictwo mieszkaniowe. Od ubiegłego roku notuje się stopniową poprawę wyników sektora budownictwa.

4.6. Handel

W firmach działających w ramach sekcji „Handel i naprawy” zatrudnionych jest 39 tys. osób (27% ogółu zatrudnionych w mieście). Działalność tą prowadzi 26 tys. firm (stanowiących 24% w województwie wielkopolskim i 2% w kraju), w 99,9% należą one do sektora prywatnego. W 2006 r. sprzedaż detaliczna wyniosła 9,7 mld zł, a hurtowa 23 mld zł.

Szacuje się, że całkowita powierzchnia sprzedaży w Poznaniu wynosi 850 tys. m², czyli 1,5 m² na mieszkańca. Średnia powierzchnia sklepu na terenie Poznania wynosi 115 m². Ponad połowę powierzchni handlowej w mieście zajmują sklepy duże (wielkie centra oraz hiper- i supermarkety). Handel wielkopowierzchniowy (sklepy powyżej 400 m²) zajmują ponad 1/2 powierzchni handlowej w mieście, w tym kompleksy handlowe o powierzchni powyżej 2000 m² zajmują ponad 40% powierzchni handlowej. Powierzchnia małych obiektów handlowych (do 50 m²) stanowi 1/6 całkowitej powierzchni sprzedaży w mieście.

Poznań i sąsiednie gminy należą do krajowej czołówki pod względem koncentracji handlu wielkopowierzchniowego, głównie dzięki wejściu na rynek dużych zagranicznych sieci handlowych. W mieście działa 15 dużych centrów handlowo-usługowych (wielobranżowe centra handlowe, specjalistyczne centra handlowe, galerie zakupowe, duże domy towarowe) liczących powyżej 8000 m² powierzchni handlowej oraz duże sieci handlu detalicznego: M-1, Kaufland, Lidl z kapitałem niemieckim, Biedronka z kapitałem portugalskim, Ikea ze szwedzkim, Castorama, Intermarche, Leroy Merlin, Auchan i Carrefour z francuskim, Giant i Netto z duńskim oraz Tesco z kapitałem brytyjskim. Inwestorów krajowych reprezentuje sieć supermarketów „Piotr i Paweł”. Największe wielkopowierzchniowe obiekty handlu hurtowego to niemieckie Makro Cash & Carry⁴⁰ i Selgros oraz holenderski Eurocash. Ekspansja dużych obiektów handlowych nastąpiła przede wszystkim w końcu lat 90. Powstanie dużych marketów w istotny sposób zmieniło strukturę placówek handlowych i umożliwiło dokonywanie zakupów w szerokim asortymencie „pod jednym dachem”. Ostatnio powstały nowe duże obiekty, które oprócz usług handlowych oferują usługi rekreacyjne i kulturalne (np. King Cross Marcellin, Centrum Plaza, Centrum Stary Browar).

W 2003 r. w Poznaniu wyznaczono 15 obszarów rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m², w tym w: centrum miasta (7), Franowie, Komandorii, Łacinie, Winogradach, Górczynie, Edwardowie. Większością z nich są już zainteresowani inwestorzy, reprezentujący zarówno kapitał krajowy, jak i zagraniczny.

W Poznaniu działa nowoczesny, spełniający europejskie standardy, hurtowy rynek owoców, warzyw, kwiatów żywych i sztucznych oraz artykułów spożywczych - Wielkopolska Gildia Rolno-Ogrodnicza (WGR-O), dynamicznie rozwijająca się od 1992 r. Jest przykładem modelowego rozwiązania organizacji obrotu produktami spożywczymi, ogrodnictwami i rolnictwami w dużej aglomeracji miejskiej.

4.7. Transport

Na poznańskim rynku usług transportowych ponad 95% przewoźników transportu zarobkowego stanowią przedsiębiorstwa prywatne. W Poznaniu działają wszyscy znaczący przewoźnicy krajowi oraz ponad 6 tys. firm prywatnych wykonujących działalność przewozową lub spedycyjną, w większości w zakresie transportu drogowego. Dla większości z nich nie stanowi ona jednak działalności podstawowej, a jedynie uzupełniającą. Szacuje się, że działalność wyłącznie przewozową prowadzi około 20% przedsiębiorstw.

Rynek drogowych usług transportowych jest silnie rozdrobniony i opiera się głównie na działalności małych firm rodzinnych, posiadających od 1 do 4 pojazdów i zatrudniających do 9 osób. Rozwija się rynek spedytorów mogących realizować przewozy międzynarodowe i spełniających wysokie wymagania w zakresie ilości i jakości usług. Szczególnie dynamicznie rozwijają się firmy oferujące usługi logistyczne. Na rynek poznański wpływ mają firmy transportowo-spedycyjne mające siedzibę lub oddziały na terenie aglomeracji poznańskiej. W gminach sąsiadujących z Poznaniem działają największe w kraju firmy z udziałem kapitału zagranicznego, które narzucają określone standardy działania na rynku. Koncentrują się one na rozwoju usług logistycznych/kurierskich opartych na magazynach lub na systemie flow logistic⁴¹.

⁴⁰ Metro wynajmuje obiekty handlowe od amerykańskiej spółki Apollo Riva oraz włoskiej spółki King Cross Group

⁴¹ flow logistic to jedna dostawa towarów pochodzących od różnych, dowolnie rozlokowanych, poddostawców, monitorowana przez operatora logistycznego bezpośrednio od rampy załadunkowej poddostawcy poprzez cały łańcuch transportowy i różne fazy przetwarzania

W 2006 r. przewieziono prawie 11 mln pasażerów oraz 2 mln ton ładunków. W przewozach pasażerskich dominował transport samochodowy (64,5%), a towarowych - kolejowy (70%). Poznański rynek usług przewozowych odzwierciedla sytuację gospodarczą kraju i regionu. W latach 2000-2006 nastąpił spadek dynamiki przewozów pasażerskich i towarowych we wszystkich grupach przewoźników. Na tę trudną sytuację dodatkowo nakładała się bardzo niekorzystna sytuacja finansowa największego jednostkowego przewoźnika - grupy PKP S.A., która od 2000 r. utraciła płynność finansową.

W 2006 r. poznańscy przewoźnicy kolejowi przewieźli 2,1 mln osób i 1,5 tys. ton towarów. Od 2000 r. notuje się spadek dynamiki tych przewozów. Spada rentowność pasażerskich przewozów regionalnych i aglomeracyjnych, co jest przyczyną ograniczenia ich częstotliwości oraz stopniowego zawieszania tych przewozów. Od 2001 r. prowadzony jest program⁴² wykorzystania do przewozów pasażerskich autobusów szynowych poruszających się po torach kolejowych. Do końca 2006 r. zakupiono 11 takich pojazdów, które obsługują ruch pasażerski na 9 trasach: Poznań - Wolsztyn, Poznań - Gołęcz, Ostrów Wielkopolski - Krotoszyn - Leszno, Piła - Chojnice, Krzyż - Piła, Krotoszyn - Jarocin - Gniezno, Leszno - Zbąszynek, Leszno - Zielona Góra, Leszno - Kalisz oraz Jarocin - Leszno. Władze miejskie przygotowują projekt wykorzystania torów kolejowych leżących na terenie Poznania⁴³ i gmin sąsiednich do przewozów pasażerów pojazdami szynowymi (projekt Tramper). Celem projektu jest ułatwienie dojazdów z podpoznańskich gmin do centrum Poznania przy wykorzystaniu kolejowych i tramwajowych dróg szynowych.

W okręgu poznańskim stan techniczny linii kolejowych, poza magistralnymi, jest oceniany jako dostateczny (z wyjątkiem części linii o znaczeniu miejscowym, które znajdują się w bardzo złym stanie technicznym). Dużo lepsza sytuacja występuje na głównych liniach magistralnych przebiegających przez Poznań, stan techniczny linii magistralnych Warszawa - Kunowice jest oceniany jako bardzo dobry, dobry na linii Poznań - Wrocław i Poznań - Szczecin oraz dostateczny na linii Poznań - Kluczbork.

Z powodu trudnej sytuacji finansowej PKP realizowano jedynie inwestycje modernizacyjne linii kolejowych przebiegających wzdłuż międzynarodowych korytarzy transportowych (sieć TINA) i wynikające z podpisanych przez Polskę międzynarodowych umów o głównych międzynarodowych liniach kolejowych oraz o ważnych międzynarodowych liniach transportu kombinowanego i obiektach towarzyszących, a także zadania niezbędne dla podniesienia sprawności najważniejszych szlaków kolejowych i poprawy bezpieczeństwa ruchu kolejowego. Po zakończeniu prac modernizacyjnych na trasie E-20, współfinansowanych z funduszu Phare, najważniejszą inwestycją w rejonie poznańskim jest realizowana od 2006 r. modernizacja Poznańskiego Węzła Kolejowego, która jest dofinansowana w 75% z funduszy unijnych. Trwają także rozmowy z potencjalnymi inwestorami zewnętrznymi, którzy są zainteresowani modernizacją gmachu poznańskiego dworca głównego⁴⁴. W ciągu kilku najbliższych lat zakłada się szybszy rozwój transportu kombinowanego, który zapewni lepsze wykorzystanie infrastruktury transportowej oraz ogranicza ruch ciężarowych pojazdów samochodowych na drogach.

W 2006 r. poznańscy przewoźnicy drogowi przewieźli 6,9 mln pasażerów oraz 0,5 mln ton towarów. Usługi te są silnie sprywatyzowane. Ten segment usług został w największym stopniu urynkowiony i jest bardzo silnie powiązany z tempem wzrostu gospodarczego. Do największych poznańskich przewoźników drogowych należą: Państwowe Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej, spółka Megatrans PKS S.A. oraz Krajowa Spółdzielnia Komunikacyjna. PKS zmonopolizowało przewozy pasażerskie, szczególnie na krótkich trasach. Przewoźnicy prywatni zdominowali natomiast rynek pasażerskich przewozów międzynarodowych. W Poznaniu są także dostępne usługi nowych firm transportowych, powstałych z udziałem kapitału zagranicznego.

Po załamaniu rynku przewozów lotniczych w latach 2001-2002, od 2003 r. sytuacja w tej branży w Poznaniu uległa poprawie, szczególnie po wprowadzeniu w życie reguły „otwartego nieba”. Na koniec 2006 r. Poznań posiadał 67 regularnych międzynarodowych połączeń lotniczych tygodniowo do 6 miast europejskich: Kopenhagi, Frankfurtu n/Menem, Monachium, Dublinu, i Londynu, obsługiwanych przez 6 linii lotniczych: PLL LOT, SAS, Lufthansa oraz trzy linie niskokosztowe WizzAir, Ryanair oraz Aer Lingus. Z krajowych połączeń Poznań posiadał regularne połączenia lotnicze z Warszawą. Tygodniowo wykonywano 28 połączeń, obsługiwanych przez PLL LOT. Najwięcej

⁴² finansowany przez Urząd Marszałkowski

⁴³ długość torów kolejowych w granicach miasta wynosi około 125 km

⁴⁴ byłby to kolejny przykład realizacji na terenie miasta przedsięwzięcia w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego

pasażerów wybierało połączenie z Warszawą oraz z Frankfurt nad Menem. Poznańskie lotnisko przyjęło w przylotach i odlotach 671 tys. pasażerów (łącznie z tranzytem). Ruch lotniczy wyniósł 17,4 tys. samolotów, w tym 5,6 tys. przylotów i odlotów samolotów General Aviation oraz 1,4 tys. samolotów w ruchu czarterowym. Linie lotnicze przewiozły 2,2 tys. ton towarów.

Od 2001 r. ruch lotniczy obsługują dwa nowoczesne terminale: cargo⁴⁵ o powierzchni 1,4 tys. m² i pasażerski o światowym standardzie (kategoria „A” według ICAO) o powierzchni 14 tys. m², zaprojektowany dla 1,2 mln pasażerów rocznie. Nowy terminal pasażerski spełnia wszystkie standardy Unii Europejskiej. Plany rozwoju portu lotniczego zakładają rozbudowę infrastruktury lotniskowej, w tym płyty postojowej samolotów i pasa startowego oraz budowę lotniska dla śmigłowców, a docelowo kompleks „airport city” z hotelem, parkingami wielopoziomowymi, bazą sportowo-rekreacyjną i zdrowotną oraz terenami wystawienniczymi, na których będą się prezentować MTP. Obok istniejących terminali planowana jest budowa nowego obiektu przeznaczonego do obsługi niskokosztowych linii lotniczych. Nierozwiązanym problemem jest bezkolizyjny dojazd do lotniska z centrum miasta. Trwają prace koncepcyjne nad rozwiązaniem tego problemu.

Od 2001 r. trwa modernizacja drugiego poznańskiego lotniska – wojskowego w Krzesinach, realizowana w ramach programu inwestycyjnego NATO w dziedzinie bezpieczeństwa (NSIP). Większość nakładów jest finansowana ze środków NATO (udział budżetu Państwa wynosi 20% kosztów). Zadanie obejmuje modernizację płyty lotniska (zakończona w 2002 r.) oraz przebudowę całej infrastruktury lotniskowej. Lotnisko jest przygotowane do obsługi wszystkich samolotów użytkowanych przez jednostki NATO, w tym wielozadaniowych⁴⁶.

4.8. Usługi bankowe

Poznań jest ważnym ośrodkiem bankowości w Polsce. Na koniec 2006 roku w Poznaniu działało 355 placówek (oddziały/filie, agencje, punkty kasowe) należące do 40 banków. Duża liczba placówek bankowych sprawia, że Poznań jest atrakcyjnym miastem w kraju pod względem dostępności usług bankowych. Zakres i jakość wykonywanych usług finansowych zbliżona jest do standardów obowiązujących w krajach Unii Europejskiej. Większość banków ma status banków dewizowych, uprawnionych do prowadzenia operacji zagranicznych i umożliwia swobodny dostęp do krajowych i zagranicznych sieci bankowych. Oferują też pełną obsługę transakcji w handlu krajowym i zagranicznym, rozliczenia płatności, kredyty i gwarancje zagraniczne. Największy udział w sieci placówek bankowych posiadają 4 banki: PKO Bank Polski SA (33%), Bank Zachodni WBK SA (7%), Wielkopolski Bank Spółdzielczy Łubowo (8%) oraz Pekao SA (7%). W mieście swoje przedstawicielstwa posiadają także banki z udziałem kapitału zagranicznego, wśród których do największych należą: BNP Paribas Oddział w Polsce SA, Deutsche Bank, GE Money Bank SA, Rabobank International Polska SA, Raiffaisen Bank Polska SA, DnB Nord Bank Polska SA, Nordea Bank Polska SA, AIG Bank Polska SA i Societe Generale SA.

Coraz większy udział w rynku pośrednictwa finansowego posiada sieć spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych (SKOK). Na koniec 2006 r. w Poznaniu działało 8 kas dysponujących 30 placówkami.

4.9. Turystyka

Poznań, ze względu na swoje położenie geograficzne, ponad tysiącletnią historię oraz infrastrukturę, posiada potencjał do pełnienia roli ośrodka turystyki tzw. miejskiej, kulturowej jak i turystyki biznesowej. Atutami Poznania są: dogodne położenie geograficzne, dziedzictwo historyczne i wartości kulturowe oraz różnorodność imprez kulturalnych (patrz rozdział 5.6), istniejąca baza sportowa i rekreacyjna, dość dobrze rozwinięty sport wyczynowy, duża baza konferencyjna i noclegowa oraz rozwinięta baza gastronomiczna. Jednakże posiada również słabe strony⁴⁷: zbyt małą ofertę rekreacji zimowej, małą liczbę dróg rowerowych, jedynie jeden hotel luksusowy⁴⁸ i małą liczbę (3) hoteli czterogwiazdkowych. Brak także wystarczającej liczby tanich i o stosunkowo dobrym standardzie obiektów noclegowych dla turystów mniej zamożnych, szczególnie dla młodzieży (działają jedynie 2

⁴⁵zakończenie budowy terminalu cargo, wyposażonego w najnowsze urządzenia magazynowe, umożliwiło nawiązanie współpracy poznańskiego portu lotniczego z niemieckim przewoźnikiem Lufthansa Cargo, dzięki której przesyłki towarowe mogą docierać do Poznania z dowolnego miejsca na świecie

⁴⁶od 2006 r. na lotnisku stacjonują 2 samoloty wielozadaniowe F-16 (docelowo będzie ich 36)

⁴⁷na rozwój turystyki przyjazdowej niekorzystnie wpływa także zbyt mała sieć parkingów oraz ograniczona liczba bezpośrednich międzynarodowych połączeń lotniczych

⁴⁸5-gwiazdkowy Hotel Sheraton otwarty pod koniec 2006 r.

schroniska młodzieżowe, 2 kempingi i 1 motel). Pozytywne postrzeganie miasta przez turystów ułatwiły także wizualny system informacji miejskiej.

Poznańska baza noclegowa obejmuje 61 obiektów dysponujących 7,7 tys. miejsc, w większości (ponad 68%) są to miejsca noclegowe w hotelach. Poznańskie obiekty noclegowe stanowią 18% ogółu takich obiektów w woj. wielkopolskim, dysponują natomiast 21% miejsc noclegowych. Ponad 37% turystów odwiedzających Wielkopolskę zatrzymało się w Poznaniu, w tym 64% turystów zagranicznych. Wskaźnik wykorzystania miejsc noclegowych wyniósł 33%. W 2006 r. korzystało z nich 482 tys. turystów, w tym 168 tys. turystów zagranicznych. Na terenie miasta znajduje się 41 hoteli. Ponad połowa z nich to obiekty przynajmniej 3-gwiazdkowe. W ostatnich latach standard poznańskich hoteli znacznie się podwyższył. Od 1995 r. powstało 6 nowych obiektów, część została zmodernizowanych.

W Poznaniu zainwestowało 6 dużych zagranicznych sieci hotelowych: francuska Accor (hotele: Ibis, była sieć Orbisu) i Envergure (hotel Campanile), włoska sieć Domina Prestige (hotel Domina Prestige Poznań), luksemburska Best Eastern Plaza Hotels (Park Hotel), międzynarodowa Stenwood Hotels and Resorts (Hotel Sheraton) oraz hiszpańska IBB Hotels (IBB Andersia Hotel), zapowiadane są dalsze inwestycje. W 2005 r. powstał także nowy hotel polskiej sieci Salvator (hotel System Premium). Jednak brak sieci małych, tanich hoteli powoduje, że istniejąca baza nie jest w pełni wykorzystywana. Turyści poszukujący takiej oferty korzystają z usług obiektów lokalizowanych coraz liczniej na terenie powiatu poznańskiego.

Poznań jest miastem, w którym odbywają się liczne międzynarodowe i ogólnopolskie imprezy sportowe i kulturalne. Jest miejscem organizacji konferencji naukowych, zwłaszcza medycznych. Posiada 235 sal konferencyjnych, mogącą pomieścić ponad 28 tys. osób. Do największych należą sale konferencyjne HWS Arena⁴⁹ oraz Międzynarodowych Targów Poznańskich⁵⁰, jednak jedynie te ostatnie są profesjonalnie wyposażone. Większość bazy konferencyjnej to sale małe i średniej wielkości (średnio 200-300 miejsc) o zróżnicowanym poziomie wyposażenia. Zasób tych pomieszczeń systematycznie się powiększa. Powstaje kolejny obiekt, w którym zaplanowano sale konferencyjne – gmach Andersia Tower, budowany przez międzynarodową firmę von der Heyden Group. Pomieszczenia takie posiadają także wszystkie ostatnio budowane obiekty biurowe. Nadal brak jednak infrastruktury umożliwiającej organizację dużych kongresów (powyżej 3 tys. uczestników) oraz wyspecjalizowanego centrum kongresowego. W 2006 r. Miasto Poznań powołało Poznań Convention Bureau, instytucję będącą oficjalnym koordynatorem i współorganizatorem turystyki biznesowej i kongresowej.

5. Infrastruktura dla rozwoju społeczno-gospodarczego

5.1. Transport wewnętrzny

Jednym z największych, dotąd nierozwiązanych problemów Poznania jest system transportu miejskiego. Obecny układ sieci ulic w centrum miasta opiera się na planach przestrzennych z XIX wieku. Podstawowy układ sieci ulicznej przebiega dookoła części średniowiecznej miasta i pozostaje niezmieniony do dzisiaj. Największa koncentracja ruchu występuje w śródmieściu, szczególnie w centrum. Statystyczny mieszkaniec Poznania wykonuje około 2,44 podróży dziennie, z tego 1,99 środkami transportu, a pozostałe pieszo. Największy ruch pieszy występuje w centrum miasta, gdzie dojeżdża dziennie około 200 tys. osób. W ciągu doby najwięcej pojazdów osobowych porusza się w centrum miasta na moście Uniwersyteckim (ponad 43,2 tys.), a w strefie peryferyjnej na ul. Niestachowskiej (ponad 62,6 tys.). Maksymalny szczyt poranny na drogach w strefie centralnej miasta przypada między godziną 7.00 a 8.00. Maksymalny szczyt popołudniowy przypada na godzinę 15.00 do 16.00 i wynosi 9,4% standardowego natężenia dobowego. Największy ruch przypada we wtorki. Podstawowym środkiem transportu jest samochód (wykorzystuje go 45% mieszkańców), następnie środki komunikacji miejskiej (41%). Udział ruchu samochodowego w podróżach wynosi w Poznaniu 54,3%. Sprzyja temu wysoki wskaźnik motoryzacji, który wyniósł na koniec 2006 r. 402 samochody osobowe na 1000 mieszkańców. W mieście było zarejestrowanych 304 tys. pojazdów, w tym 228 tys. samochodów osobowych oraz 63,5 tys. ciężarowych. W grupie samochodów osobowych

⁴⁹jest to sala na 3,5 tys. osób

⁵⁰największa z nich mieści 1,2 tys. osób. Istnieje także możliwość przystosowania hal targowych do obsługi konferencyjnej 2 tys. osób

najwyższy udział stanowią samochody wyprodukowane co najmniej 6 temu, lecz nie później niż 10 lat temu (30%).

Wytyczone na terenie miasta ścieżki rowerowe o łącznej długości 65 km stanowią zaledwie ponad 6% sieci ulic miejskich i nie stanowią alternatywy wobec transportu samochodowego.

5.1.1. Infrastruktura drogowa

Poznań charakteryzuje się stosunkowo gęstą siecią drogową. Miejska sieć drogowa wraz z siecią drogową znajdującą się w powiecie poznańskim zapewnia dobre połączenia drogowe pomiędzy miastem i sąsiadującą aglomeracją. Gęstość dróg publicznych o nawierzchni twardej liczona na 100 km² wyniosła w Poznaniu 326 km.

Poznańska infrastruktura drogowa⁵¹ obejmuje 1.024 km dróg, w tym $\frac{3}{4}$ posiada nawierzchnię twardą, i 460 obiektów inżynierskich. Podstawowy układ komunikacyjny miasta tworzą 204 drogi, które obejmują 45,9% całej powierzchni ulic miejskich. Blisko połowa dróg układu podstawowego posiada zadawalający stan nawierzchni, jedynie 10% dobry. Stan techniczny dróg miejskich i obiektów mostowych jest w wysokim stopniu niezadowolający. Wzrastający ruch samochodowy, spowodowany zarówno intensywnym rozwojem krajowej motoryzacji, przejęciem części ruchu kolejowego przez transport samochodowy, jak i rozwojem międzynarodowego ruchu tranzytowego, powoduje systematyczną degradację stanu technicznego dróg⁵², obniżenie płynności ruchu i przepustowości dróg. Roboty utrzymaniowe są realizowane w zbyt małym zakresie w stosunku do potrzeb. Duże potrzeby występują szczególnie w rejonach peryferyjnych, gdzie część ulic nie jest utwardzona, brak także chodników i oświetlenia. Ograniczone środki finansowe na inwestycje drogowe powodują, że w Poznaniu dominują prace remontowo-modernizacyjne, jednak po wstąpieniu Polski do UE, Poznań coraz szerzej korzysta z możliwości pozyskania środków unijnych na inwestycje drogowe⁵³. W latach 2005-2006 rozpoczęto przebudowę ulic: Głogowska, Bukowska, al. Polska oraz modernizację mostu Przemysła, wiaduktu Dolna Wilda i wiaduktu Franowo.

Problemem dla miasta jest nadmierne zatłoczenie ulic, szczególnie w centrum, na trasach dojazdowych do dużych osiedli mieszkaniowych i na drogach tranzytowych oraz brak wystarczającej liczby bezkolizyjnych skrzyżowań i obwodnic. Uruchomione pod koniec lat 90. dwa centralne systemy sterowania ruchem nie obejmują całego układu komunikacyjnego i powinny nadal być rozbudowywane. Sytuację na głównych ulicach mogłoby poprawić wyprowadzenie ruchu tranzytowego ze śródmieścia. Będzie to jednak możliwe dopiero po wybudowaniu III ramy komunikacyjnej⁵⁴.

W mieście brak jest wystarczającej liczby miejsc parkingowych, szczególnie w centrum miasta. Poznań posiada około 60 tys. naziemnych miejsc parkingowych, wyznaczonych na wydzielonych parkingach oraz przy ulicach. W ostatnich latach powstaje coraz więcej podziemnych miejsc parkingowych, znajdujących się w nowo budowanych obiektach mieszkaniowych, handlowo-usługowych i biurowych. W 2006 r. oddano do użytku duży parking podziemny w centrum miasta, na pl. Wolności⁵⁵. W celu złagodzenia problemu parkowania w centrum miasta w 1993 roku wprowadzono Strefę Parkowania, w której za czas postoju uiszczane są opłaty. W 2003 r. zmieniono granice strefy i stawki opłat za parkowanie. Obecnie Płatna Strefa Parkowania obejmuje 6.198 miejsc. Jest ona podzielona na 3 podstrefy: A, B, C o zróżnicowanych opłatach za postój pojazdu. Wypełnienie strefy wynosi: w podstrefie A – około 85%, podstrefie B – około 65%, podstrefie C – około 35%. Opłaty za postój są uiszczane w 258 parkomatach. Na obrzeżach strefy funkcjonuje 9 parkingów buforowych o łącznej liczbie 1.119 miejsc.

W 2006 r. w Poznaniu zanotowano 6.078 kolizji i 1.068 wypadków drogowych z ofiarami w ludziach. W wypadkach rannych zostało 1.328 osób, a śmierć na miejscu poniosło 17 osób. Najwięcej wypadków

⁵¹w tym 16,6 km autostrady A2 z obiektami inżynierskimi

⁵²przyczyny to także przebieg przez obszar miasta dróg obciążonych intensywnym ruchem międzynarodowym i międzyregionalnym, niedostosowanie parametrów geometrycznych dróg do wymagań współczesnego ruchu, niedostateczna nośność dróg, niedostosowana do ciężkiego transportu

⁵³ Miasto Poznań pozyskało fundusze unijne na przebudowę 4 obiektów inżynierskich w ciągu dróg krajowych nr 5 i nr 11: mostu Przemysła, wiaduktu górczyńskiego, wiaduktu Dolna Wilda i wiaduktu Franowo, przebudowę ul. Głogowskiej i al. Polskiej, budowę nowej trasy tramwajowej na Rataje, zintegrowanego systemu sterowania ruchem na ul. Grunwaldzkiej, zintegrowanego dworca komunikacji miejskiej na Piątkowie oraz systemu tablic informacyjnych

⁵⁴obecnie istnieją jedynie jej fragmenty nie powiązane w całości ze sobą (ul. Lutycka, ul. Lechicka, ul. Bałtycka i ul. Szwedzka). Pełniące zastępczo jej funkcje ulice: Przybyszewskiego, Arciszewskiego, Głogowska i Krzywoustego (i ostatnio obwodnica autostradowa A2) nie są w stanie sprawnie obsłużyć ruchu tranzytowego z zachodu na wschód, a przede wszystkim z południa na północ. Problemem jest także dojazd do obwodnicy autostradowej ul. Głogowską i Krzywoustego

⁵⁵ parking posiada 544 miejsc parkingowych

drogowych powstało z winy kierujących (75%). Podstawowe przyczyny wypadków to nadmierna prędkość, nieprzestrzeganie pierwszeństwa przejazdu oraz niezachowanie bezpiecznej odległości między pojazdami. Największe zagrożenie stwarzają młodzi kierowcy w wieku 18-24 lat. Co szósty wypadek spowodowali piesi i były one wynikiem przede wszystkim wejścia przed pojazd w ruchu, wejście na jezdnię przy czerwonym świetle oraz przekraczanie jezdni w niedozwolonym miejscu. Najbardziej niebezpiecznymi ulicami w Poznaniu są odcinki ulic: Głogowskiej, Hetmańskiej, Grunwaldzkiej, Bałtyckiej, Lechickiej i Dąbrowskiego. Notuje się tam najwięcej wypadków i kolizji. Sytuację może także poprawić budowa podziemnych przejść i kładek, tzw. małych rond na niebezpiecznych skrzyżowaniach oraz wydzielanie pasów skrętu.

5.1.2. System komunikacji publicznej

Podstawowymi środkami transportu masowego jest tabor tramwajowy i autobusowy. Transport kolejowy jest wykorzystywany w tym celu w niewielkim stopniu. Długość linii komunikacji miejskiej wynosi 972 km, w tym udział linii autobusowych wynosi 78%. W 2006 r. transport miejski przewiózł 195 mln pasażerów, z których prawie 55% skorzystało z komunikacji tramwajowej. W ostatnich latach notuje się zmniejszenie liczby korzystających z komunikacji miejskiej, spowodowane przede wszystkim rozwojem motoryzacji. Tabor komunikacji miejskiej obejmował 333 tramwaje (średni wiek techniczny 28 lat) oraz 306 autobusów (średni wiek techniczny 8 lat). Tabor autobusowy został odnowiony w latach 1996-1997 (Miasto Poznań zakupiło 122 nowoczesne autobusy marki Neoplan i Man), od 1995 r. rozpoczęto w szerszym zakresie wymianę zużytego technicznie taboru tramwajowego⁵⁶.

Stan techniczny układu torowego oraz sieci trakcyjnej i zasilającej wymaga ciągłych remontów. Wobec ograniczonych środków finansowych infrastruktura komunikacyjna oraz tabor ulegają przyspieszonej dekapitalizacji. Rocznie powinna następować wymiana co najmniej 8 km torowisk oraz ponad 10 km sieci trakcyjnej (wykonuje się zaledwie 55% i 45% tej normy). W 2007 r. zakończono budowę linii tramwajowej od ul. Podgórznej do ul. Jana Pawła II. Jej budowa była dofinansowana ze środków unijnych.

W 1997 roku w Poznaniu oddano do użytku unikalną w skali kraju linię tramwajową – Poznański Szybki Tramwaj. Wydzielona trasa o długości 6,1 km łączy centrum miasta z osiedlem mieszkaniowym Piątkowo. Rocznie z PST korzysta prawie 18 mln pasażerów. W godzinach szczytu natężenie przewozów wynosi 4,2 tys. pasażerów na godzinę.

Plany rozwoju Poznania zakładają objęcie preferencjami komunikację zbiorową oraz ruch rowerowy i pieszy, przy jednoczesnym wprowadzeniu ograniczeń dla ruchu samochodowego, szczególnie w centrum miasta. W celu polepszenia jakości oferty komunikacji miejskiej, poza realizowaną wymianą taboru tramwajowego i autobusowego, niezbędna jest budowa i modernizacja linii tramwajowych na odcinkach: od ul. Chartowo do ul. Franowo, z pętli Ogrody do skrzyżowania al. Polskiej i ul. Dąbrowskiego, ul. św. Marcin, ul. 27 Grudnia, ul. Gwarna, ul. Ratajczaka oraz od Mostu Teatralnego do Dworca Głównego PKP (projekt Tramper). Poszerzenie istniejącego układu sieci komunikacji tramwajowej powinno zostać połączone z budową nowej zajezdni tramwajowej na Franowie.

5.2. Zaopatrzenie w wodę

Miasto Poznań jest zaopatrywane w wodę z dwóch ujęć wodociągowych: infiltracyjnego Dębina i podziemnego Radzewice–Krajkowo. Średnia wydajność ujęć wody wynosiła w 2005 r. 205 tys. m³ na dobę i w pełni pokrywa zapotrzebowanie miasta, także w okresach jej maksymalnego zapotrzebowania. Z sieci ogólnomiejskiej korzysta 98% ludności. Pozostali, zamieszkujący rejon peryferyjne, wykorzystują ujęcia własne. Jakość wody po uzdatnieniu w jednej z dwóch czynnych stacji uzdatniania wody (przy ul. Wiśniowej w Poznaniu oraz w Mosinie) jest dobra i nie odbiega od obecnie obowiązujących norm. Dostępność do wody pitnej, wyrażona wskaźnikiem długości wodociągowej sieci rozdzielczej na 100 km² wynosi 296 km. Długość sieci wodociągowej wynosiła na koniec 2005 r. 1.378 km. Większość rurociągów jest zbudowana z rur żeliwnych (80%). Ponad połowa ogólnomiejskiej sieci wodociągowej, jak i sieci rozprowadzającej wodę w budynkach, pobudowanej przed ponad 50 laty, jest w złym stanie technicznym i charakteryzuje się zwiększoną awaryjnością. Wymaga zatem wymiany lub modernizacji.

Od 13 lat notuje się systematyczny spadek zapotrzebowania na wodę we wszystkich grupach

⁵⁶rozpoczęto wtedy zakupy używanych niemieckich i holenderskich wozów tramwajowych (po kapitalnym remoncie). W latach 2003 – 2004 otrzymano 14 nowoczesnych wozów tramwajowych zakupionych w niemieckiej firmie Siemens

odbiorców. Spowodowane to jest działaniami prooszczędnościowymi i racjonalizacją zużycia wody. Jest to stała tendencja występująca we wszystkich dużych ośrodkach miejskich. Zużycie wody wyniosło 95 tys. m³/dobę.

5.3. Kanalizacja miejska i oczyszczanie ścieków

Miasto Poznań posiada sieć kanalizacyjną mieszaną: w części centralnej starą sieć ogólnospławną, a w nowych rejonach sieć typu rozdzielczego: sanitarną i deszczową. System kanalizacji miejskiej obsługuje 98% mieszkańców. Pozostali zamieszkują tereny nieskanalizowane. W Poznaniu do kanalizacji miejskiej jest odprowadzanych około 82% wytworzonych ścieków. Ilość zrzucanych ścieków systematycznie spada, głównie z powodu malejącego zużycia wody, przede wszystkim przez gospodarstwa domowe, których udział w ilości zrzucanych ścieków wynosi ponad 60%. W 2005 r. system kanalizacji miejskiej przyjął 95,3 tys. m³/dobę ścieków. Wszystkie ścieki są oczyszczane mechanicznie, a część biologicznie. Oczyszczanie ścieków odbywa się w dwóch podstawowych oczyszczalniach: mechaniczno-biologicznej Centralnej Oczyszczalni Ścieków (COŚ) w Koziegłowach oraz w mechanicznej⁵⁷ Lewobrzeżnej Oczyszczalni Ścieków (LOŚ) przy ul. Serbskiej, o łącznej przepustowości na koniec 2006 r. 144 tys. m³/dobę. Ścieki odprowadzane z LOŚ nie spełniają norm środowiskowych, oczyszczalnia nie posiada pozwolenia wodno-prawnego. Od 2006 r. trwa jej modernizacja, realizowana z funduszy unijnych (rozbudowa systemu głównych kolektorów sanitarnych odprowadzających ścieki do poznańskich oczyszczalni z ich modernizacją i rozbudową kanalizacji na terenie gminy Tarnowo Podgórne).

Dostępność do sieci kanalizacyjnej, wyrażona wskaźnikiem długości kanalizacyjnej sieci rozdzielczej na 100 km² wynosi 243 km. W 2006 r. długość sieci kanalizacyjnej wynosiła 952 km (sieć ogólnospławną i sanitarną, bez deszczowej).

5.4. Energia

5.4.1. Elektroenergetyka

Poznań korzysta w 80% z energii elektrycznej dostarczanej przez krajowy system elektroenergetyczny, głównie z zespołu elektrowni Pątnów-Adamów-Konin oraz z elektrowni Dolna Odra w pobliżu Szczecina. Lokalnym źródłem zasilania są 2 elektrociepłownie (Poznań-Karolin, Poznań-Garbary). Jedynie niewielka część energii elektrycznej (ok. 1,3%) pochodzi ze źródeł odnawialnych i niekonwencjonalnych. Poznański system elektroenergetyczny obejmuje 1,7 tys. stacji energetycznych wysokich i średnich napięć, ponad 2 tys. stacji transformatorowych, 14 rozdzielni sieciowych oraz ponad 5,3 tys. km linii energetycznych wysokich, średnich i niskich napięć. System obsługuje ponad 263 tys. odbiorców, którzy zużywają 1,7 TWh energii elektrycznej rocznie. Największymi odbiorcami są: przemysł (47%) oraz gospodarstwa domowe (26%). Pomimo wzrastającej liczby odbiorców energia elektryczna jest dostarczana w ilości w pełni pokrywającej zapotrzebowanie. W 2006 r. gospodarstwa domowe zużyły prawie 490 GWh energii elektrycznej.

5.4.2. Gazownictwo

Zasilanie Poznania w gaz realizowane jest z krajowego systemu gazowniczego, poprzez gazociąg wysokiego ciśnienia podłączony do magistrali Krobia-Srem-Poznań-Piła-Szczecin w rejonie Janikowa (gaz wysokometanowy) i ze złóż gazu zaazotowanego zlokalizowanych na terenie woj. wielkopolskiego (rejon Grodziska, Stęszewa, Nowego Tomyśla, Zaniemyśla, Góry, Rawicza, Jarocina i Międzychodu) przez centralny węzeł w Krobi, oraz przez system urządzeń gazowniczych na terenie miasta, obejmujący 57 stacji redukcyjno-pomiarowych oraz ponad 1.200 km sieci gazowniczej średniego i niskiego ciśnienia. W pobliżu Poznania, w rejonie Kaźmierza, Murowanej Gośliny i Kiszkowa, przebiega tranzytowy gazociąg jamalski.

Dostępność do sieci gazowej, wyrażona wskaźnikiem długości gazowej sieci rozdzielczej na 100 km² wynosi 442 km. Stan techniczny systemu gazowniczego jest zróżnicowany. Około 40% sieci niskiego ciśnienia zostało zbudowanych ponad 50 do 100 lat temu z rur żeliwnych i wymaga wymiany.

W mieście 89% ludności korzysta z sieci gazowej. System dostarcza gaz ponad 215 tys. odbiorcom, wśród których ponad 97% stanowią gospodarstwa domowe. W tej grupie odbiorców występuje także

⁵⁷z częściowym wspomaganie chemicznym

największe zużycie gazu – prawie 80%, a średnie zużycie na odbiorcę wynosi 950 m³/rok. W ostatnich latach systematycznie zwiększało się zużycie gazu. Coraz więcej odbiorców indywidualnych wykorzystuje gaz do ogrzewania pomieszczeń, a odbiorcy zbiorowi w coraz szerszym zakresie realizują przedsięwzięcia polegające na przestawianiu swoich kotłowni z węgla na gaz ziemny. Pomimo zwiększonego popytu na gaz sieciowy nie występują problemy z jego dostawami⁵⁸.

5.4.3. Ciepłownictwo

W Poznaniu dominującym sposobem zaopatrzenia w ciepło jest zasilanie z miejskiej sieci ciepłej (34% zapotrzebowania) oraz gaz ziemny (28%). Miejska sieć ciepła jest zasilana ze źródeł scentralizowanych (ponad 87%)⁵⁹ oraz z 117 kotłowni i ciepłowni lokalnych. Ich łączna moc wynosiła na koniec 2006 r. 1.127 MW i jest wyższa od zapotrzebowania. Od 2002 r. notuje się niewielki wzrost zapotrzebowania na ciepło, głównie dzięki pozyskiwaniu nowych, dużych odbiorców⁶⁰. Największą grupę odbiorców energii ciepłej stanowią gospodarstwa domowe (70% udziału w zużyciu ogółem), a wśród nich wielorodzinne budownictwo mieszkaniowe. Całkowite zużycie energii ciepłej dostarczanej przez miejską sieć ciepłą wynosi rocznie 6,5 tys. TJ. Długość sieci ciepłej wynosi 419 km. Miejski system ciepły posiada także ponad 1,5 tys. automatycznych węzłów ciepłych wymiennikowych, zmodernizowanych w II połowie lat 90.

Stan techniczny systemu ciepłowniczego jest zróżnicowany i wymaga, oprócz corocznych prac konserwacyjno-remontowych, także częściowej wymiany i modernizacji. Najstarsze odcinki sieci mają 29 lat.

Od 2002 r. Poznań posiada plan zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe, opracowany wspólnie z największymi przedsiębiorstwami energetycznymi. Plan zakłada uznanie gospodarki skojarzonej za istotny element polityki Miasta pozwalający na obniżenie emisji CO₂ i zmniejszenie zużycia energii pierwotnej nieodnawialnej, nadanie priorytetu zaopatrzeniu w gaz (przewodowy lub płynny) na obszarach nie objętych zasilaniem w ciepło scentralizowane, propagowanie rozwiązań prooszczędnościowych, wspieranie rozwoju źródeł energii odnawialnej (szczególnie na obszarach o małej gęstości zabudowy).

W założenia programu wpisują się realizowane od 2002 r. lokalne programy zaopatrzenia w energię ciepłą, zakładające zmniejszenie emisji zanieczyszczeń z procesu stacjonarnego spalania i przebudowę lokalnego systemu ciepłowniczego. Należą do nich: program ucieplnienia Wildy oraz rozpoczęte w 2005 r. dwa programy: „Czysty Łazarz” i „Czyste Jeżyce”. Zakładają one likwidację kotłowni olejowych i gazowych oraz podłączenie ich odbiorców do sieci.

5.5. Usługi informacyjne

5.5.1. Telekomunikacja

W latach 90. w Poznaniu nastąpił dynamiczny rozwój usług telekomunikacyjnych. Liczba łączy głównych telefonii stacjonarnej TP SA wyniosła na koniec 2006 r. 291 tys. (bez abonentów biznesowych). Wskaźnik telefonizacji, określający dostępność telefonii stacjonarnej, w gospodarstwach domowych wyniósł 90%. Poza usługami powszechnymi, poznańscy operatorzy stacjonarni oferują coraz szerszy zakres usług specjalistycznych, m.in.: pocztę głosową, infolinię, ISDN, transmisję danych i dzierżawę łączy, komutowany dostęp do Internetu, usługi pracy grupowej.

W ostatnich latach w Poznaniu nastąpił dynamiczny rozwój telefonii komórkowej. Szacuje się, że ponad ²/₅ poznańskich gospodarstw domowych posiada przynajmniej 1 telefon komórkowy (w tym prawie 15% dzieci do 16 roku życia). W mieście znajdują się węzły dostępowe wszystkich trzech operatorów sieci komórkowych działających w Polsce. Są dostępne wszystkie usługi dodatkowe świadczone przez sieci komórkowe, w tym serwisy informacyjne, GPRS, SMS oraz MMS.

Na poznańskim rynku działają także operatorzy telekomunikacyjni wykorzystujący fale radiowe poprzez naziemną i/lub satelitarną sieć stacji nadawczo-odbiorczych, świadcząc nie tylko usługi radiotelefonii przywoławczej i przenośnej, ale także coraz częściej stacjonarnej.

⁵⁸problemem jest natomiast brak sieci gazowej w niektórych rejonach miasta

⁵⁹elektrociepłownie: Garbary i Karolin

⁶⁰jednym z problemów w pozyskiwaniu nowych odbiorców jest brak sieci ciepłowniczej w niektórych rejonach miasta

5.5.2. Usługi informatyczne

Szacuje się, że w Poznaniu ponad połowa gospodarstw domowych posiada przynajmniej jeden komputer, a co trzecie posiada dostęp do Internetu. Przeciętnie z 1 komputera w gospodarstwie domowym korzystają prawie 3,5 osoby. Z sieci internetowej korzysta ponad 70% osób używających komputera, łącząc się głównie za pomocą modemu i stacjonarnej sieci telefonicznej (73%). Z łącza stałego korzysta niecałe 30% użytkowników Internetu⁶¹. Ponad połowa z nich łączy się z siecią z domu, co czwarty w szkole lub na uczelni, co piąty u znajomych lub rodziny lub korzysta z kawiarenek internetowych. Osoby pracujące mogą także korzystać z sieci internetowej w miejscach pracy (szacuje się, że ponad 80% firm używa Internetu). Użytkownicy Internetu najczęściej przeglądają strony www (prawie $\frac{3}{4}$ ogółu), używają poczty elektronicznej ($\frac{2}{3}$) i komunikatorów (ponad $\frac{1}{3}$), poszukują materiałów do pracy lub nauki (ponad połowa) i ściągają pliki ($\frac{1}{4}$). Główną barierą w szerokim wykorzystywaniu przez mieszkańców i część firm Internetu są zbyt wysokie koszty sprzętu komputerowego, oprogramowania i usług dostępowych (przy jednoczesnej niskiej przepustowości łączy modemowych korzystających z połączeń komutowanych przez numery dostępne). Do grupy podlegającej w największym stopniu tzw. „wykluczeniu cyfrowemu”, czyli pozbawionej korzyści płynących z rozwoju nowych technologii informacyjnych, należą niezamożni emeryci i renciści, osoby bierne zawodowo i bezrobotne. Wysokie koszty sprzętu przy jednoczesnym szybkim postępie technologicznym powodują, że większość sprzętu komputerowego wykorzystywanego przez gospodarstwa domowe i część firm jest przestarzała.

Dynamicznie rozwija się rynek usług informacyjnych, związany z transmisją danych oraz dostępem do Internetu. Na rynku poznańskim działają największe operatorzy oferujące te usługi. W Poznaniu znajdują się węzły dostępne wszystkich głównych sieci transmisji danych⁶². Ponadto w mieście jest zarejestrowanych ponad 3 tys. podmiotów gospodarczych prowadzących działalność w dziedzinie doradztwa w zakresie oprogramowania i dostarczania usług informatycznych.

W ostatnich latach Poznań stał się znaczącym ośrodkiem komputerowo-sieciowym. W Poznaniu działa od 1994 roku największe obecnie centrum komputerowe w Polsce - Poznańskie Centrum Superkomputerowo-Sieciowe (PCSS), dysponujące 8 superszybkimi komputerami obliczeniowymi (w tym 3 firmy Cray), które jest także operatorem ogólnopolskiej sieci akademickiej POL-34/622 oraz poznańskiej miejskiej sieci komputerowej POZMAN. Centrum dysponuje naziemnym szybkim łączem z Poznania do europejskiej sieci naukowej TEN – 155 (do węzła we Frankfurcie nad Menem), poprzez którą sieć miejska jest podłączona bezpośrednim kanałem transmisyjnym do węzła w Nowym Jorku.

Miejska Sieć Komputerowa POZMAN zbudowana została w technologii światłowodowej o długości ponad 200 km i obejmuje obszar prawie całego Poznania. Sieć dołączona jest do krajowej naukowej sieci szerokopasmowej POL-34/622, posiada połączenia z najważniejszymi polskimi operatorami telekomunikacyjnymi oraz szybkie łącze do europejskiej sieci naukowej GEANT. POZMAN umożliwia instytucjom użyteczności publicznej, edukacyjnym, naukowym i biznesowym aktywne uczestnictwo w procesie budowy społeczeństwa informacyjnego. Jest bazą do budowania zaawansowanych usług cyfrowych dla potrzeb mieszkańców miasta, m.in.: Miejskiego Informatora Multimedialnego (prowadzony przez Urząd Miasta Poznania multimedialny system informacyjny o mieście i jego instytucjach⁶³), Polskiego Portalu Edukacyjnego (dla nauczycieli oraz uczniów i ich rodziców), publikacji multimedialnych⁶⁴ i bibliotek cyfrowych z wykorzystaniem przeglądarki internetowej, technik transmisji strumieniowych, wykorzystywanych m.in. przy transmisjach siecią Internet audycji radiowych.

Na rynku informacyjnym pojawiły się nowe formy usług świadczonych za pośrednictwem Internetu (duże portale informacyjne, e-commerce, e-bank, e-marketing, e-learning). W Poznaniu jest wdrażany projekt e-Poznań⁶⁵, którego celem jest rozwój społeczeństwa informacyjnego. W ramach programu rozpoczęto budowę archiwum dokumentów elektronicznych oraz budowę portalu umożliwiającego realizację usług administracyjno-biznesowych. Urząd Miasta Poznania, jako pierwszy w Polsce, wprowadził możliwość rejestracji działalności gospodarczej „on-line”, za pomocą internetu prowadzona jest także rekrutacja do szkół ponadpodstawowych, można składać część wniosków oraz sprawdzać

⁶¹do tej grupy zaliczono także sieci kablowe i łącza radiowe

⁶²POLPAK-T (należąca do TPSA), ATMAN, Energis, Tel-Energo, Telbank, Internet Partners, Pro Futuro, Telekomunikacji Kolejowej, POL-34/622 (ogólnopolska sieć łącząca regionalne sieci metropolitarne) oraz NASK

⁶³w 2003 r. w ramach MIM-u uruchomiono pierwszy w Polsce system internetowego rejestrowania działalności gospodarczej

⁶⁴przykładem może być wykonanie w Poznaniu elektronicznej wersji najstarszej książki świata Epos o Gilgameszu

⁶⁵finansowany ze środków unijnych

zaawansowanie załatwiania sprawy. Uruchomiono 54 Publiczne Punkty Dostępu do Internetu. Dalsze etapy to wdrożenie e-podpisu w kontaktach urząd – obywatel oraz podjęcie działań w celu zapewnienia mieszkańcom szerokopasmowego dostępu do Internetu.

5.6. Kultura i dziedzictwo kulturowe

Poznań jest jednym z ważniejszych ośrodków kulturalnych kraju, charakteryzujący się dużą dynamiką i różnorodnością życia artystycznego. Rytm działań kulturalnych wyznaczają stałe imprezy, takie jak: Festiwal Muzyki Współczesnej „Poznańska Wiosna Muzyczna”, Międzynarodowy Festiwal Teatralny Malta, Międzynarodowe Biennale Tańca Współczesnego i Warsztaty Tańca Współczesnego, Międzynarodowy Festiwal Chórów Uniwersyteckich „Universitas Cantat”, Międzynarodowy Festiwal Teatralny Maski, Międzynarodowy Listopad Poetycki. Najważniejszą imprezą kulturalną są organizowane co 4 lata Międzynarodowe Konkursy Skrzypcowe im. Henryka Wieniawskiego. Coraz większe znaczenie zaczyna odgrywać w Poznaniu muzyka dawna, a to dzięki powstałemu w 1998 r. „Festiwalowi Muzyki Dawnej – persona grata” oraz zainicjowanemu w 2005 r. Festiwalowi Barokowych Smyczków i Strun. Działa tutaj orkiestra festiwalowa „Arte de Sounatori” – będąca jednym z najciekawszych zespołów na europejskiej scenie muzyki dawnej ostatnich lat. Poznań jest również bardzo prężnym ośrodkiem teatru alternatywnego, uważanym za „zagłębienie teatru alternatywnego”. Miasto jest organizatorem prestiżowych międzynarodowych festiwali teatru alternatywnego Malta i Maski. Odbывается się tutaj również Międzynarodowy Festiwal Filmów Młodego Widza Ale Kino! – jedyny festiwal w kraju poświęcony sztuce filmowej dla dzieci i młodzieży.

Rokrocznie organizowane są także liczne imprezy związane z edukacją kulturalną i artystyczną skierowaną do szerokiego kręgu odbiorców, m.in.: realizacja projektów edukacyjnych w ramach Pro Sinfoniki, „Zimowe Pogotowie Sztuki”, Alternatywna Szkoła Teatru, Poznańskie Spotkania Targowe „Książka dla dzieci i młodzieży”, Międzynarodowe Międzyuczelniane Warsztaty Niepokoju Twórczego „Kieszeń Vincenta”, interdyscyplinarny cykl warsztatów Miejska Straż Wyobraźni oraz projekty wspierające aktywność twórczą poznańskich twórców: Czwartki Literackie, Festiwal Wolnej TFUrczości, działalność Galerii ON i AT, cykl edukacyjny w Galerii u Jezuitów, realizacje wystaw z cyklu „Ulice i zaułki dawnego Poznania”; spotkania z kulturą (lato): Wakacje z Leonardem, Letnie Pogotowie Sztuki, Staromiejskie Koncerty Jazzowe i Kameralne Spotkania z Muzyką, Koncerty Sołackie, Festiwal Muzyka Świata, Plenerowe Spotkania z muzyką klasyczną; tzw. „dobre pomysły”, w tym m.in. koncerty z cyklu „Non omnis moriar”. Co roku w Poznaniu odbywa się około 40 imprez masowych. Do najbardziej popularnych należą: Imieniny Ulicy Św. Marcin, Poznańskie Wianki – Noc Kupały, Dni Pyrlandii, Sylwester, Finał Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy. Poznańskie spektakle plenerowe bez wątplenia decydują o silnej pozycji teatralnej Poznania na tle kraju, ale w stolicy Wielkopolski funkcjonują również tradycyjne sceny repertuarowe: Teatr Nowy im. Tadeusza Łomnickiego - w którym na dwóch scenach odbywa się rocznie ok. 380 przedstawień, szczytujący się 100-procentową widownią na Scenie Nowej i 85-procentową na dużej scenie, od lat 80. utrzymujący pozycję jednego z najbardziej liczących się w Polsce teatrów dramatycznych; Teatr Polski – realizujący od 2000 r. ogólnopolskie i międzynarodowe projekty, stawiające go w czołowie nowatorskich scen w kraju⁶⁶, w którym swoje przedstawienia realizują najbardziej znani współcześni twórcy polskiego teatru: Krzysztof Warlikowski, Grzegorz Jarzyna i Anna Augustynowicz; Teatr Ósmego Dnia – będący zarówno teatrem plenerowym, gromadzącym wielotysięczną widownię, jak i salowym – dysponującym sceną ze 100 miejscami na widowni – wciąż utrzymujący pozycję jednego z najważniejszych polskich teatrów alternatywnych, Teatr Animacji – prezentujący repertuar dla młodej widowni, za swe spektakle, prezentowane na prestiżowych festiwalach teatralnych, regularnie otrzymuje znaczące nagrody, jest również posiadaczem Atestów – Świadectw Wysokiej Jakości i Poziomu Artystycznego przyznanych przez Zarząd Polskiego Ośrodka Stowarzyszenia Teatrów dla Dzieci i Młodzieży ASSITEJ.

Na co dzień nieprzerwany ciąg przedsięwzięć kulturalnych zapewnia ponad 80 instytucji kulturalnych⁶⁷: 9 teatrów i instytucji muzycznych dysponujących ponad 3,3 tys. miejsc, około 50 galerii i 21 placówek muzealnych. Poznańskie teatry i instytucje muzyczne dają rocznie około 2,7 tys. przedstawień

⁶⁶ w 2004 r. Teatr Polski w Poznaniu uzyskał tytuł najlepszego teatru repertuarowego w Polsce (obok warszawskiego Teatru Rozmaitości oraz wałbrzyskiego Teatru im. J. Szaniawskiego), przyznawany przez miesięcznik TEATR

⁶⁷ do najważniejszych należą: Teatr Polski, Teatr Nowy im. Tadeusza Łomnickiego, Teatr Ósmego Dnia, Teatr Animacji, Teatr Wielki, Teatr Muzyczny, Estrada Poznańska, Polski Teatr Tańca, Filharmonia Poznańska im. Tadeusza Szeligowskiego, Orkiestra Kameralna Polskiego Radia Amadeus, Chór Chłopięcy i Męski Poznańskiej Filharmonii w Poznaniu „Poznańskie Słowiki”, Poznański Chór Chłopięcy, Chór Katedralny, Galeria Miejska Arsenał, Centrum Kultury Zamek,

i koncertów. Problemem jest brak siedzib tak kulturotwórczych zespołów jak: Orkiestra Kameralna Polskiego Radia Amadeus, Polski Teatr Tańca, oraz poznańskich teatrów alternatywnych – Teatr Biuro Podróży, Teatr Strefa Ciszy, Teatr Usta Usta. Chociaż Poznań jest największym ośrodkiem muzealnym w woj. wielkopolskim to 9 najważniejszych placówek muzealnych⁶⁸ zwiedza rocznie zaledwie około 140 tys. osób, tj. 50 osób dziennie. Baza muzealna jest zbyt mała i przestarzała, brak miejsca na eksponowanie i przechowywanie, często bogatych i unikalnych zbiorów⁶⁹.

W Poznaniu pod koniec 2006 r. funkcjonowało 6 kin oraz 3 multipleksy kinowe: Kinopolis, Multikino i Ciemna City (z trójwymiarowym kinem IMAX). Dysponują one 13,5 tys. miejsc na widowni. Statystyczny poznanianin odwiedza kino najczęściej spośród mieszkańców dużych polskich miast – blisko 4 razy w roku, statystyczny Polak – 0,6 raza.

Największą biblioteką Poznania, będącą najstarszą biblioteką publiczną w kraju jest Biblioteka Raczyńskich, skupiająca 57 placówek miejskich, w tym 50 filii bibliotecznych (19 dla dorosłych, 12 dla dzieci i 19 łączonych). Na koniec 2005 r. stan księgozbioru obejmował 1,6 mln woluminów. W 2006 r. bibliotekę odwiedziło 492 tys. osób, które wypożyczyły ponad 1,4 mln książek. Przeciętnie w ciągu roku jeden czytelnik wypożyczył 25 książek w filiach dla dorosłych i 21 książek dla dzieci. W 2003 r. powstał projekt rozbudowy gmachu Biblioteki przy pl. Wolności, który zakłada powstanie nowej powierzchni magazynowej i czytelniczej⁷⁰.

Poznań posiada liczne zabytki budownictwa świeckiego i sakralnego, reprezentujące wszystkie style i epoki historyczne – od wczesnośredniowiecznych do secesji i modernizmu. Ogółem na terenie Poznania znajduje się 467 zabytków: 32 kościoły, 8 klasztorów i 24 inne zabytki architektury sakralnej, 378 zabytków architektury świeckiej oraz 25 obwarowań (jest to jeden z lepiej zachowanych pruskich systemów fortyfikacji miejskich). W celu ratowania najbardziej zagrożonych i najcenniejszych obiektów zabytkowych Poznania prowadzone są corocznie prace remontowo-konserwatorskie⁷¹ i badania archeologiczne (m.in. na Ostrowiu Tumskim, gdzie planowane jest utworzenie rezerwatu archeologicznego). Cenną inicjatywą jest projekt restytucji zamku królewskiego na Wzgórzu Przemysława⁷² oraz utworzenie traktu królewsko-cesarskiego⁷³ w Poznaniu, prowadzącego od kościoła św. Jana Jerozolimskiego przez Śródkę, Ostrów Tumski, Chwaliszewo, Stary Rynek, plac Wolności, ulice 27 Grudnia, Fredry i Dąbrowskiego do kościoła św. Floriana przy ul. Kościelnej.

Oprócz obiektów zabytkowych Poznań posiada także dzieła sztuki nowoczesnej, m.in. wielofiguralną rzeźbę Magdaleny Abakanowicz, zainstalowaną na Cytadeli w 2002 r. Obiekt ten mógłby stać się załącznikiem zbudowania na Cytadeli Centrum Sztuki Nowoczesnej, tym bardziej, że znajdują się tam także rzeźby innych współczesnych artystów, m.in. Bazylego Wojtowicza, Jerzego Sobocińskiego i Józefa Murlewskiego. Są one jednak w bardzo złym stanie technicznym; nie istnieje również program ochrony dzieł sztuki znajdujących się na Cytadeli.

Miasto Poznań, mimo iż posiada silne atuty, nie wykorzystuje w sposób dostateczny swojej bogatej oferty kulturalnej i artystycznej w celu promocji turystyki kulturowej. Ten rodzaj turystyki, coraz bardziej popularny w Europie Zachodniej oraz w niektórych dużych miastach Polski jak Kraków i Wrocław, w Poznaniu praktycznie nie istnieje. Profesjonalna reklama oraz informacja spowodowałyby zainteresowanie tego typu podróżami, przyczyniając się jednocześnie do promocji miasta. Warto byłoby, wzorem miast zachodnich, zdecydować się na promocję Poznania w jednej dziedzinie kultury – Poznań mógłby z racji swoich tradycji (chóralnych, festiwalowych) promować się jako miasto muzyczne. Niewykorzystane są także możliwości współpracy ze scenami muzycznymi Berlina, co mogłoby się także przyczynić do stworzenia z Poznania najsilniejszego ośrodka muzycznego w kraju.

⁶⁸Muzeum Archeologiczne, Wielkopolskie Muzeum Walk Niepodległościowych, Muzeum Archidiecezjalne oraz Muzeum Narodowe z oddziałami: Muzeum Sztuk Użytkowych, Historii Miasta Poznania, Wielkopolskie Muzeum Wojskowe, Instrumentów Muzycznych, Muzeum Etnograficzne

⁶⁹przykładem może być Muzeum Instrumentów Muzycznych – jedna z najbardziej liczących się placówek muzealnych tego typu w Europie, które nie może się rozwijać z powodu braku powierzchni muzealnej

⁷⁰po uregulowaniu spraw terenowych, będą trwały poszukiwania inwestora zewnętrznego (rozważany jest system partnerstwa publiczno-prywatnego)

⁷¹część z nich jest realizowana przy współudziale środków unijnych (np. renowacja zabytkowego kościoła farnego)

⁷²działania w tym zakresie podjął Komitet Odbudowy Zamku Królewskiego w Poznaniu, powołany w 2002 r. z inicjatywy Towarzystwa Miłośników Miasta Poznania, Towarzystwa Opieki nad Zabytkami - Oddział w Poznaniu, poznańskiego Oddziału Towarzystwa Urbanistów Polskich, Fundacji Ochrony Zabytków Wielkopolski oraz Stowarzyszenia Wielkopolskich Pozytywistów. Komitet uznał, że wartością Zamku są nie tylko relikty założenia urbanistyczno-architektonicznego, ale związana z nimi tradycja, tak jak to ma miejsce w Krakowie i Warszawie

⁷³projekt ten został zatwierdzony przez Radę Miasta Poznania i trwa jego realizacja

5.7. Sport i rekreacja

Baza sportowo-rekreacyjna obejmuje ponad 800 obiektów, wśród których znajduje się: 15 basenów, 10 stadionów, 469 boisk, 184 hale i sale sportowe, 4 kręgielnie, 3 tory łucznicze, 9 strzelnic, 13 przystani, 124 korty tenisowe, 6 kortów do squasha oraz tory: regatowy Malta, żużlowy, samochodowy, narciarski, a także hipodrom, pole golfowe, 3 ściany wspinaczkowe. Część z nich jest przygotowana do rozgrywania dużych imprez międzynarodowych⁷⁴. Trwa rozbudowa i modernizacja 2 największych obiektów sportowych: stadionu miejskiego użytkowanego przez KKS Lech oraz toru regatowego Malta. Planowana jest budowa kolejnych dużych obiektów: Aquaparku nad jez. Malta, centrów rekreacyjnych w okolicach jez. Malta, pola golfowego w Krzyżownikach. Powstaje także coraz więcej małych, lokalnych obiektów sportowo-rekreacyjnych, w których powstaniu partycypują samorządy osiedlowe. Wciąż brak dostatecznej liczby obiektów dostępnych dla ogółu mieszkańców⁷⁵ pragnących uczestniczyć jedynie w zajęciach rekreacyjnych: pływalni, kortów tenisowych, sal i hal sportowych, lodowisk⁷⁶, pełnowymiarowego pola golfowego⁷⁷. Przeciętnie na 1 pływalnię przypada 38 tys. mieszkańców, na 1 kort tenisowy 4,6 tys., a na sale i hale sportowe – 3,1 tys. mieszkańców. Niewystarczająca i nierównomiernie rozłożona jest sieć dróg rowerowych.

Na terenie Poznania znajduje się 239 klubów sportowych⁷⁸, które prowadzą różnorodną działalność, m.in. w sekcjach: piłki nożnej, piłki ręcznej, rugby, pływania, łuczniczych, jeździeckich, sportów wodnych, judo, tenisa ziemnego oraz 40 związków sportowych.

Poznań jest miastem, w którym odbywają się liczne imprezy sportowe o zasięgu: lokalnym, ogólnopolskim i międzynarodowym (głównie kajakarskie, wioślarskie i hipiczne)⁷⁹. W 2007 r. Polska wraz z Ukrainą uzyskało prawo do organizacji Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej EURO 2012. Część rozgrywek odbędzie się w Poznaniu.

Większość⁸⁰ imprez sportowych skierowana jest do mieszkańców i propaguje zdrowy tryb życia przez rekreację, turystykę i aktywny wypoczynek. Głównymi adresatami tej oferty są dzieci i młodzież. W poznańskich szkołach prowadzona jest akcja upowszechniania kultury fizycznej i sportu poprzez naukę pływania, sportów zimowych, gry zespołowe, wioślarstwo, kajakarstwo, szermierkę oraz organizację cyklicznych wycieczek krajoznawczych i rajdów turystycznych. Należałoby natomiast rozwinąć i wzbogacić formy upowszechniania kultury fizycznej i sportu wśród osób dorosłych, także starszych.

5.8. Zdrowie

5.8.1. Szpitale i lecznictwo ambulatoryjne⁸¹

Poznańskie szpitale zajmują znaczącą pozycję w kraju, m. in. w zakresie: onkologii - jeden z trzech najnowocześniejszych w Polsce ośrodków leczenia nowotworów⁸², kardiologii, ortopedii - jedyny ośrodek w zachodniej Polsce, laryngologii, opieki paliatywnej - pierwszy w Polsce, a czwarty w Europie Ośrodek Opieki Paliatywnej, genetyki klinicznej, neonatologii. Zajmują wysoką pozycję w rankingach ogólnokrajowych, m.in. w rankingu tygodnika Newsweek czołowe miejsca w swoich kategoriach w skali kraju zajęły: Ginekologiczno-Położniczy Szpital Kliniczny UM oraz SP Szpital Kliniczny nr 2. Ginekologiczno-Położniczy Szpital Kliniczny im. Karola Marcinkowskiego zajął 3. miejsce w ogólnopolskim rankingu szpitali, ogłoszonym przez dziennik Rzeczpospolita.

W mieście działa 21 szpitali cywilnych - w tym 5 klinicznych (co dziewiąty szpital kliniczny w Polsce funkcjonuje w Poznaniu) i 6 prywatnych - z 5,2 tys. łóżek. Na 10 tys. mieszkańców przypadają 92 łóżka, tj. 2-krotnie więcej niż w woj. wielkopolskim i w Polsce. Szpitale poznańskie mają znaczenie

⁷⁴np. tor regatowy Malta, hipodrom na Woli

⁷⁵np. nie zrzeszonych w klubach sportowych i nie korzystających z oferty zajęć płatnych w prywatnych klubach fitness

⁷⁶w Poznaniu działa jedynie małe sezonowe lodowisko o wymiarach 18 x 34 m

⁷⁷istnieje jedynie niepełnowymiarowe pole golfowe z 9 dołkami

⁷⁸w tym 73 uczniowskich klubów sportowych i 126 stowarzyszeń kultury fizycznej

⁷⁹do największych imprez międzynarodowych zorganizowanych w ostatnich latach należały: Puchar Świata w Kajakarstwie, Puchar Świata w Wioślarstwie, Mistrzostwa Europy Seniorów w Kajakarstwie, Mistrzostwa Europy Weteranów w Lekkiej Atletyce, Liga Światowa w Piłce Siatkowej Mężczyzn, Mistrzostwa Świata i Europy Łodzi Smoczych, Międzynarodowe Zawody w Skokach Konnych przez Przeszkody

⁸⁰w 2006 r. Miasto współuczestniczyło w organizacji 166 imprez sportowych, w tym: 82 o zasięgu lokalnym, 40 o zasięgu ogólnopolskim i 44 imprez o zasięgu międzynarodowym

⁸¹w opracowaniu nie ujęto występujących obecnie problemów z finansowaniem i kontraktowaniem usług medycznych. Rozwiązanie tej sytuacji wymaga rozwiązań systemowych przyjętych na szczeblu rządowym

⁸²obecnie trwa rozbudowa Wielkopolskiego Centrum Onkologii (w 2006 r. zakończono I etap rozbudowy)

ponadlokalne, hospitalizowani są tu również mieszkańcy nie tylko regionu, ale także pozostałej części kraju. Rocznie leczy się w nich ponad 230 tys. osób. Przeciętny chory przebywa w szpitalu 6 dni. Bazę lecznictwa zamkniętego uzupełniają 2 „resortowe” szpitale (MON oraz MSWiA) oraz 2 zakłady opiekuńczo-lecznicze, które dysponują jedynie 214 miejscami, niewystarczającymi dla wszystkich chętnych. Baza lecznictwa szpitalnego jest zróżnicowana. Oprócz nowoczesnego szpitala miejskiego ZOZ Nowe Miasto i zmodernizowanych w ostatnich latach oddziałów szpitalnych, w mieście działają także szpitale mieszczące się w starych budynkach pobudowanych w ubiegłym wieku i nie przystosowanych do potrzeb ludzi chorych. Najgorsze warunki leczenia występują w Oddziale Zakaźnym Zakładu Opieki Zdrowotnej Stare Miasto, w którym stan sanitarno-epidemiologiczny nie odpowiada obowiązującym normom. Niezadawalające jest także wyposażenie szpitali w nowoczesny sprzęt medyczny. Od kilku lat realizowane są prace modernizacyjne i rozbudowa poznańskich szpitali, które od 2004 r. mogą korzystać ze środków unijnych⁸³.

Ambulatoryjną opieką medyczną zajmuje się 250 placówek. Rocznie udzielają one prawie 4,5 mln porad, w tym ponad 90% stanowią porady lekarskie⁸⁴. W mieście funkcjonują 2 pogotowia ratunkowe, udzielające rocznie pomocy 70 tys. chorym.

Infrastruktura ochrony zdrowia podstawowej opieki zdrowotnej jest wystarczająca i rozłożona równomiernie na terenie miasta. Większość placówek znajduje się w odległości poniżej 1 km od miejsca zamieszkania pacjenta. Postępujący w Poznaniu trend starzenia się społeczeństwa powoduje konieczność zorganizowania większej liczby oddziałów i szpitali dziennych, opieki długoterminowej, zakładów opiekuńczo-pielęgniacyjnych i opieki paliatywnej⁸⁵.

W Poznaniu pracuje 39% lekarzy, 33% dentystów i 29% pielęgniarek zarejestrowanych na terenie woj. wielkopolskiego. Leczeniem poznańców zajmuje się 2,2 tys. lekarzy (39 na 10 tys. osób), 0,2 tys. dentystów (3,2 na 10 tys. osób) oraz 4,1 tys. pielęgniarek (74 na 10 tys. osób). Około 80% lekarzy stanowią specjaliści, głównie w zakresie chorób wewnętrznych, pediatrii, ginekologii i położnictwa oraz chirurgii. Spośród nich 60% posiada specjalizację II stopnia. Według rejestru Wielkopolskiej Izby Lekarskiej na terenie Poznania jest zarejestrowanych 2.735 praktyk lekarskich, w tym najwięcej to specjalistyczne praktyki lekarskie (1.388) i praktyki stomatologiczne (526).

Na 10 tys. ludności przypadają w Poznaniu 3,9 apteki (w woj. wielkopolskim – 2,7). Wskaźnik ten wykazuje w ostatnich latach tendencję wzrostową. Liczba farmaceutów na 10 tys. mieszkańców wynosi 9,5. Jest to znacznie więcej niż w woj. wielkopolskim (3,1). Sieć aptek (w Poznaniu jest ich 220) i personel farmaceutyczny są wystarczające i w pełni pokrywają zapotrzebowanie.

5.8.2. Pomoc społeczna i osoby niepełnosprawne

Pomoc społeczna skierowana jest do osób ubogich, wyalienowanych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz w wieku starszym. Z różnych form świadczeń pomocy społecznej w 2006 r. skorzystało 27,4 tys. osób, tj. ok. 4,8% ogółu mieszkańców Poznania. Wśród rodzin, które skorzystały ze świadczeń pomocy społecznej, największą grupę stanowiły gospodarstwa domowe jednoosobowe (45%). Najczęstszymi powodami korzystania z pomocy społecznej były: ubóstwo (7,8 tys. rodzin), bezrobocie (6 tys. rodzin), niepełnosprawność (7,7 tys. osób), długotrwała choroba (3,8 tys. rodzin), bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego (2,9 tys. rodzin), alkoholizm (1 tys. rodzin). Pomoc środowiskowa dotarła do 4 tys. rodzin emerytów i rencistów, głównie tych, dla których renta i emerytura stanowiły jedyne źródło utrzymania (73%). Pomoc społeczna świadczona jest także uchodźcom mieszkającym w Poznaniu⁸⁶, rodzinom byłych więźniów⁸⁷ i osobom z domów dziecka⁸⁸. W Poznaniu zauważa się wzrastający poziom ubóstwa i alienacji społecznej przejawiający się głównie w powiększającej się liczbie bezrobotnych, wzroście osób potrzebujących pomocy społecznej, malejącej zdolności rodzin do pokrywania kosztów utrzymania lokali mieszkalnych oraz rosnącej patologii społecznej. Coraz więcej osób (zasiłkobiorców pomocy społecznej) stanowią osoby długotrwale bezrobotne. Zapotrzebowanie na świadczenia jest bardzo duże także ze strony osób starszych, niesamodzielnych i niepełnosprawnych. W Poznaniu

⁸³ z dofinansowania skorzystało m.in. Wielkopolskie Centrum Onkologii, szpital wojewódzki przy ul. Lutyckiej

⁸⁴około połowa to porady lekarskie specjalistyczne

⁸⁵działający w Poznaniu ośrodek opieki paliatywnej nie zabezpiecza potrzeb wszystkich pacjentów

⁸⁶świadczenia pieniężne na pokrycie kosztów utrzymania oraz wydatków związanych z nauką języka polskiego, nauką zawodu

⁸⁷w związku z trudnościami w przystosowaniu do życia po wyjściu z więzienia

⁸⁸pomoc na usamodzielnienie, zagospodarowanie i kontynuowanie nauki

pomoc społeczna jest niewystarczająca i bez rozwiązań instytucjonalnych nie będzie w stanie skutecznie wspierać coraz liczniejszą rzeszę ludzi potrzebujących pomocy. Od 2004 r. w coraz szerszym zakresie realizowane są programy skierowane do osób wyalienowanych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. Większość z nich jest realizowana ze środków unijnych.

Stacjonarna opieka społeczna skierowana jest do osób starszych, szczególnie samotnych i przewlekle somatycznie chorych, osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, dzieci i młodzieży z problemami wychowawczymi oraz nie posiadających rodziców naturalnych. W Poznaniu funkcjonuje 12 placówek opiekuńczo – wychowawczych dla dzieci, 7 domów pomocy społecznej, 7 ośrodków wsparcia, ośrodek adopcyjno-opiekuńczy i ośrodek mediacyjno-adopcyjny, 9 domów dla osób bezdomnych i uzależnionych, 2 domy samotnej matki. Przebywa w nich na stałe ponad 1,0 tys. pensjonariuszy, w tym najwięcej w domach pomocy społecznej (55%). Największą grupę wśród nich stanowią osoby w wieku powyżej 74 lat (66%). Połowa pensjonariuszy DPS-ów wymaga stałej opieki pielęgniarstwa, w tym 1/4 z nich wcale nie opuszcza łóżek. W Poznaniu istnieje potrzeba utworzenia placówki pełniącej rolę młodzieżowego ośrodka wychowawczego. Aktualnie w mieście działa jedna miejska placówka opiekuńczo-wychowawcza dziennego wsparcia: Centrum Wspierania Rozwoju Dzieci i Młodzieży przy ul. Sienkiewicza, oraz 9 świetlic środowiskowych działających przy fundacjach, stowarzyszeniach i parafiach. W Poznaniu brakuje wystarczającej ilości miejsc w domach pomocy społecznej dla osób przewlekle chorych somatycznie i starych.

Poza instytucjonalnymi formami opieki społecznej, pomoc osobom potrzebującym wsparcia świadczona jest także przez organizacje skupiające wolontariuszy. Organizacje te uzyskują pomoc finansową z wojewódzkiego i miejskiego samorządu lokalnego (w 2006 r. z budżetu Miasta przekazano dotację finansową 131 organizacjom wolontariatu). Coraz częściej w prace te włączają się starsze dzieci i młodzież.

Według Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 ponad 16% poznańców to osoby niepełnosprawne (93 tys.), czyli w co trzeciej poznańskiej rodzinie żyje przynajmniej jedna osoba niepełnosprawna. Większość z nich (86%) to osoby z orzeczoną grupą inwalidztwa. Na 1000 mieszkańców przypada 161 osób niepełnosprawnych, w tym 156 osób dorosłych⁸⁹ i 5 dzieci (w wieku do 15 lat). Spośród 2,7 tys. niepełnosprawnych dzieci, ponad 430 zostało objętych opieką przedszkolną. Do 6 przedszkoli specjalnych uczęszcza 388 dzieci, tj. 2,7% ogólnej liczby przedszkolaków, pozostałe korzystają z 7 oddziałów specjalnych i 20 oddziałów integracyjnych uruchomionych w 8 poznańskich przedszkolach. Ponad 1,9 tys. dzieci i młodzieży o zróżnicowanym stopniu niepełnosprawności⁹⁰, kształci się w 52 szkołach specjalnych wszystkich stopni. Stanowią one 2,4% ogólnej liczby uczniów uczęszczających do poznańskich szkół. Pozostali korzystają z sieci szkół ogólnodostępnych, w których organizowane są oddziały alternatywne⁹¹ (klasy integracyjne, terapeutyczne, wyrównawcze i specjalne).

Na terenie Poznania dla osób niepełnosprawnych organizowane są stałe zajęcia rekreacyjno – rehabilitacyjne oraz różnego rodzaju olimpiady, turnieje i imprezy sportowe. Ponadto do osób tych skierowana jest oferta uczestnictwa w warsztatach terapii zajęciowej (w 2006 roku działało 9 warsztatów terapii zajęciowej prowadzonych przez organizacje pozarządowe, dysponujące 251 miejscami) oraz turnusów rehabilitacyjnych, mających na celu poprawę sprawności, wyrobienie zaradności, pobudzanie i rozwijanie zainteresowań osób niepełnosprawnych.

Osoby niepełnosprawne napotykają na wiele barier architektonicznych. Niezbędne jest dostosowanie obiektów, szczególnie użyteczności publicznej, oraz środków komunikacji publicznej do potrzeb tej grupy. Podjęte już w tym zakresie działania (m.in. montowanie wind w budynkach administracji publicznej, szkołach i wyższych uczelniach, placówkach służby zdrowia, obniżanie krawężników na poznańskich ulicach, podjazdy dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich, systematyczna wymiana taboru komunikacji miejskiej na niskopodłogowe, instalowanie systemów komunikacji głosowej i dźwiękowej w poznańskich autobusach i na niektórych skrzyżowaniach, system parkowania) tworzą osobom niepełnosprawnym warunki dla większej samowystarczalności i umożliwiają im szersze korzystanie z oferty usług publicznych. Nerozwiniętym problemem jest

⁸⁹w wieku 16 lat i więcej

⁹⁰z upośledzeniem umysłowym we wszystkich jego stopniach, niesłyszące i niedosłyszące, niewidome i niedowidzące, z dysfunkcją narządu ruchu, z zaburzeniami układów wewnętrznych i zachowania

⁹¹w szkołach podstawowych ogólnodostępnych zorganizowano 89 oddziałów alternatywnych

niedostosowanie poznańskich zasobów mieszkaniowych, szczególnie w starszych budynkach do potrzeb tej grupy mieszkańców.

Nadal nierozwiązany jest problem bezdomności. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2002 ujawnił w Poznaniu 368 bezdomnych. Szacuje się jednak, że problem ten dotyczy ponad 4-krotnie większą liczbę osób. Jedynie część z nich korzysta z pomocy ośrodków dla bezdomnych. Miasto Poznań prowadzi Ośrodek dla Bezdomnych Michałowo oraz przekazuje dotacje finansowe organizacjom pozarządowym i zgromadzeniom zakonnym, które udzielają pomocy osobom bezdomnym (dziennie ponad 670 osobom potrzebującym). W Poznaniu działa Fundacja Pomocy Wzajemnej Barka, będąca jedną z największych w Polsce organizacji pozarządowych specjalizujących się w pomocy osobom bezdomnym. Organizacja realizuje obecnie 2 duże projekty inwestycyjne⁹²: osiedle 27 domków dla około 100 rodzin z grupy najłabszej społecznie⁹³ przy ul. Darzyborskiej (jest to inwestycja realizowana wspólnie z Miastem Poznań. We wrześniu 2006 r. zasiedlono 32 mieszkania) oraz nowe budynki⁹⁴ dla szkoły zawodowej Barki im. H. Ch. Kofoedsa, w których około 250 osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej (bezdomnych, bezrobotnych, o bardzo niskich dochodach) oraz w sytuacjach kryzysowych uczy się rzemiosła, języków obcych i obsługi komputera, mając jednocześnie możliwość w ramach zatrudnienia socjalnego otrzymania stypendium w kwocie 400 zł miesięcznie.

6. Warunki życia ludności

6.1. Dochody i wydatki ludności

Według danych Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002, w Poznaniu głównym źródłem utrzymania gospodarstw domowych jest praca najemna poza rolnictwem (43,3%). Z pracy na własny rachunek lub dochodów z najmu utrzymuje się 8,8% gospodarstw domowych. Dochody z emerytury lub renty inwalidzkiej są głównym źródłem utrzymania dla 31% gospodarstw domowych. Pozostałe utrzymują się ze źródeł niezarobkowych lub pozostają na utrzymaniu innych osób.

Przeciętne miesięczne wydatki w poznańskich gospodarstwach domowych stanowią ponad 90% uzyskiwanych dochodów. Najwięcej wydaje się na zakup żywności (ponad 35%) oraz utrzymanie mieszkania (około 25%). Stosunkowo duży udział stanowią także wydatki związane z transportem i łącznością (ponad 15%).

6.1.1. Dochody ze świadczenia pracy

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w poznańskich przedsiębiorstwach w 2006 r. wynosiło 2.864 zł i było o 21% wyższe od przeciętnego w woj. wielkopolskim i o 8% wyższe niż przeciętne w kraju. Pracownicy zatrudnieni w przedsiębiorstwach sektora publicznego otrzymywali wynagrodzenia o 19% wyższe niż zatrudnieni w sektorze prywatnym. Najlepiej opłacani byli pracownicy zatrudnieni w przemyśle (3.349 zł) i budownictwie (2.802 zł). Pod względem wysokości wynagrodzeń Poznań zajmuje 4. pozycję wśród miast wojewódzkich, po Katowicach (3.665 zł), Warszawie (3.553 zł) i Gdańsku (3.260 zł).

Wprawdzie inflacja na koniec 2006 r. ukształtowała się na poziomie 1%, to jednak duży spadek wartości realnej płac dotyczył ważnych dziedzin życia ludności, związanych przede wszystkim z utrzymaniem i zakupem mieszkania (o 3,8%), edukacją (o 1,5%) i zdrowiem (o 1,3%).

6.1.2. Przeciętna emerytura i renta

Przeciętna emerytura i renta brutto wynosiła 1.320 zł i stanowiła ponad 46% przeciętnego wynagrodzenia wypłacanego pracownikom zatrudnionym w sektorze przedsiębiorstw. Poziom świadczeń był zróżnicowany. W 2006 r. ze świadczeń Zakładu Ubezpieczeń Społecznych skorzystało 139,4 tys. osób, tj. ok. 25% mieszkańców Poznania. Ponad połowę świadczeniobiorców stanowią

⁹²powstające przy pomocy zagranicznych fundacji

⁹³rodziny eksmitowane, rodziny i osoby mało zarabiające, osoby opuszczające sierocińce i inne instytucje, które nie mają innego rodzaju wsparcia, osoby i rodziny po procesie resocjalizacji, które mogą spróbować niezależnego życia, uchodźcy i inne osoby zagrożone wykluczeniem społecznym

⁹⁴ze Szkołą Animacji Socjalnej Barki, której oferta skierowana jest do osób dorosłych, pragnących zdobywać wiedzę w systemie poza oświatowym poprzez udział w kursach i szkoleniach. W 2004 r. oddano do użytku I etap kompleksu szkolnego.

emeryci, a 18% to osoby utrzymujące się ze świadczeń rentowych z tytułu niezdolności do pracy, 15% z tytułu rent rodzinnych.

6.1.3. Dochody osób fizycznych

W 2006 r. w Poznaniu roczne deklaracje rozliczeniowe PIT złożyło 382 tys. podatników – osób fizycznych. Przeciętny miesięczny dochód w tej grupie w przeliczeniu na jednego podatnika wyniósł 1,9 tys. zł. Najliczniejszą grupę (50%) stanowią osoby otrzymujące dochód z wynagrodzeń (204 tys. podatników) – 2,4 tys. zł oraz emerytur i rent (145 tys. podatników) – niecały 1 tys. zł.

Ponad 89% podatników składających deklarację PIT osiągnęło dochody objęte I skalą podatkową, głównie z tytułu wynagrodzeń za pracę oraz emerytur i rent. Przeciętny dochód w przeliczeniu na jednego podatnika wyniósł 1,4 tys. zł. Jedynie 8,5% podatników osiągnęło dochody objęte II skalą podatkową (tj. uzyskujący miesięczne dochody w przedziale pomiędzy powyżej 3 tys. zł i nie więcej niż 6,2 tys. zł). Przeciętny miesięczny dochód w tej grupie wyniósł 4,8 tys. zł. W III skali podatkowej znalazło się nieco ponad 2% poznaniaków. Ich przeciętny dochód wyniósł w 2006 r. 11,8 tys. zł.

6.2. Mieszkalnictwo

Na koniec grudnia 2006 r. w Poznaniu było 224,3 tys. mieszkań z 778,5 tys. izb, o łącznej powierzchni użytkowej 14,3 mln m². Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania wynosiła 63,6 m² i zwiększyła się o 4,8 m² w stosunku do 2000 r. W 2006 r. na jedno mieszkanie średnio przypadało 3,47 izb, przeciętna powierzchnia użytkowa jednej izby wynosiła 18,3 m². W jednym mieszkaniu zamieszkiwało średnio 2,51 osób, a na jedną izbę przypadało 0,73 osób. Ponad 80% mieszkańców zamieszkuje w zabudowie wielorodzinnej. Blisko połowa mieszkań (46%) powstała do 1970 r., 37% w latach 1971-88, a 17% mieszkań wybudowano w latach 1989-2006.

Wyposażenie mieszkań jest zróżnicowane, jednak większość posiada łazienkę (95,3%), możliwość korzystania z: wody bieżącej (99,7%), ciepłej wody bieżącej (93,2%), gazu sieciowego (88,8%), jest podłączonych do kanalizacji (97,1%), 84,6% posiada centralne ogrzewanie (zbiorowe lub indywidualne), a 8% indywidualne ogrzewanie węglowe.

Większość zasobów mieszkaniowych należy do spółdzielni (44%) i osób prywatnych (39%). Zasoby komunalne stanowią niecałe 9%. Około 89% mieszkań w Poznaniu jest własnością prywatną. Znaczny wpływ na to miała prowadzona w ostatnich latach sprzedaż mieszkań komunalnych, Skarbu Państwa, spółdzielczych i zakładowych.

Stan techniczny zasobów mieszkaniowych jest zróżnicowany. Poważnym problemem jest postępująca dekapitalizacja zasobów wybudowanych przed 1945 rokiem (kamienice komunalne i prywatne) oraz wymagające coraz większych nakładów na generalne remonty i modernizacje budynki spółdzielcze wybudowane przed 30 laty z materiałów o niskiej jakości i dużej przenikalności cieplnej. Stopniowo realizowany program remontów i modernizacji kamienic komunalnych ulegnie znacznemu przyspieszeniu po rozpoczęciu w 2004 r. realizacji przygotowanego przez Miasto projektu renowacji kamienic komunalnych (I etap – 3 kamienice⁹⁵, docelowo – 150 budynków pobudowanych przed 1945 rokiem – część mieszkań zostanie przystosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych), częściowo finansowana z kredytu Europejskiego Banku Inwestycyjnego. Modernizowane są także kamienice prywatne oraz budynki spółdzielcze, jednak barierą w szybkiej realizacji tych prac jest brak wystarczających środków finansowych. Rozwiązania wymaga także problem przyszłości substandardowej zabudowy w rejonie ul. Opolskiej i Sowińskiego (baraki wybudowane w czasie II wojny światowej) oraz Krańcowej.

Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 ujawniły, że część rodzin⁹⁶ nadal nie posiada własnego mieszkania (na 1 mieszkanie przypada 1,1 gospodarstw domowych) i to pomimo, iż 6% zasobów mieszkaniowych stanowią wolne mieszkania przeznaczone do stałego zamieszkania. Szacuje się, że w Poznaniu brakuje około 20 tys. mieszkań. Miasto dysponuje terenami o powierzchni 7,2 tys. ha⁹⁷, które mogą zostać przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową. Pod większe zespoły zabudowy wielorodzinnej przewiduje się rejon ul. Główniej, Górczyna, Gospody Targowej, Łaciny i ul. Kopanina, a jednorodzinnej Strzeszyn, Fabianowo, częściowo Szczepankowo, Morasko, rejon ulic

⁹⁵jako pierwsze renowacją zostały objęte 3 kamienice przy ul.: Grobla 22, Dąbrowskiego 42 i 23 Lutego 8

⁹⁶dotyczy to szczególnie osób młodych

⁹⁷powierzchnia ta może ulec nawet powiększeniu w przypadku decyzji o przeznaczeniu na cele mieszkaniowe części użytków rolnych leżących na terenie Poznania (obecnie stanowią one 34% obszaru miasta)

Mateckiego, Jasna Rola i Błażeja. Na terenie całego miasta, szczególnie na Piątkowie, Wildzie, Jeżycach, Ratajach, Grunwaldzie oraz Naramowicach, znajdują się tereny na pojedyncze budynki lub niewielkie zespoły mieszkaniowe. Plany te mogą zostać zweryfikowane po planowanym wprowadzeniu podatku katastralnego. Wysoki poziom podatku może zmienić preferencje inwestorów i zatrzymać realizację budownictwa jednorodzinne. Zwiększyć się może natomiast popyt na mieszkania w budynkach wielorodzinnych, w których koszty podatku katastralnego rozłożą się na wszystkich współwłaścicieli.

Rynek inwestorów budownictwa mieszkaniowego tworzy: około 40 prywatnych developerów, spółdzielnie mieszkaniowe, 3 towarzystwa budownictwa społecznego oraz inwestorzy indywidualni. W ostatnich latach najwięcej nowych mieszkań oddają prywatni developerzy, towarzystwa budownictwa społecznego oraz osoby prywatne⁹⁸. Te dwie pierwsze grupy inwestorów pojawiły się na poznańskim rynku w połowie lat 90. Od 1990 r. przybyło 27 tys. mieszkań, czyli średnio 1,7 tys. rocznie⁹⁹. Była to jednak w zdecydowanej większości oferta skierowana do mieszkańców co najmniej średniozamożnych. Nierozwiązanym problemem jest zapewnienie mieszkań dla osób niezamożnych w warunkach rosnących kosztów utrzymania mieszkań przy jednoczesnym ubożeniu coraz większej części społeczeństwa. W Poznaniu brak jest tańszych w eksploatacji mieszkań socjalnych o obniżonym standardzie. Miasto nie dysponuje także wystarczającą liczbą wolnych lokali mieszkalnych dla osób nie będących w stanie zapewnić ich sobie samodzielnie: osobom z domów dziecka, mieszkańcom prywatnych kamienic, którym właściciele wypowiedzieli umowy najmu, osobom ubogim i bezdomnym czy eksmitowanym znajdujących się w trudnych warunkach socjalnych. W celu poprawy sytuacji w 2004 r. rozpoczęto budowę mieszkań komunalnych przy ul. Nadolnik¹⁰⁰, z których część zostanie dostosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych. Ponadto Miasto Poznań wspólnie z Fundacją Pomocy Wzajemnej Barka rozpoczęło w 2005 r. realizację projektu budowy budynków socjalnych przy ul. Darzyborskiej.

6.3. Środowisko

Stan środowiska naturalnego w Poznaniu w ostatnich 15 latach uległ znacznej poprawie¹⁰¹. Oprócz działań proekologicznych wpływ na to miała likwidacja lub modernizacja zakładów produkcyjnych najbardziej degradujących środowisko. Pomimo tych korzystnych zmian, w Poznaniu nadal występują zagrożenia lokalne związane z podwyższoną emisją gazów (np. intensywny wzrost motoryzacji powoduje lokalny wzrost stężenia tlenków azotu), przekraczającym normy zanieczyszczeniem wód powierzchniowych oraz nadmiernym hałasem komunikacyjnym.

6.3.1. Tereny zielone

Poznań należy do miast o dużym udziale terenów zielonych. Zajmują one prawie 73 km², tj. 27% powierzchni miasta. Największy udział w strukturze terenów zielonych mają lasy (59%) oraz zieleń miejska (16%). Około 60% obszaru jest własnością Miasta Poznania, pozostała część należy do właścicieli prywatnych, Skarbu Państwa oraz Polskiego Związku Działkowców. Poznań cechuje układ przestrzenny klinowo-pierścieniowy terenów zielonych, oparty na naturalnej konfiguracji terenu. Tworzą go cztery kliny zieleni (gołęciński, cybiński, dębiński i naramowicki) o charakterze parkowo-leśnym, rozłożone w dolinach rzek oraz rozproszone tereny śródmiejsko-osiedlowe. Na terenach zielonych znajdują się liczne pomniki przyrody, kilkanaście zespołów zieleni zabytkowej objętych opieką konserwatorską oraz ponad 20 obszarów przyrodniczo-cennych: 2 rezerваты przyrody, użytki ekologiczne oraz zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.

Poznań, oprócz terenów leśnych i zieleni osiedlowej, posiada blisko 260 wydzielonych obiektów zielonych, w tym: 44 parki, 108 zieleńcy, 94 ogrody działkowe, 3 parki naukowo-badawcze, 2 ogrody zoologiczne, Palmiarnię oraz 24 cmentarze. Na ulicach miasta rośnie ponad 25 tys. drzew. Powierzchnia trawników wynosi 336 ha. Obiektami zielonymi o największej powierzchni są: Park Cytadela (100 ha), Nowe ZOO na Białej Górze (177 ha) oraz cmentarz komunalny Miłostowo (98 ha). Wszystkie obiekty zielone, poza ogrodami zoologicznymi i Palmiarnią, są udostępniane mieszkańcom

⁹⁸ta grupa inwestorów buduje przede wszystkim domy jednorodzinne

⁹⁹utrzymanie tak niskiego poziomu budownictwa mieszkaniowego będzie oznaczać, że osoby nie posiadające obecnie mieszkania musiałyby na nie czekać prawie 12 lat

¹⁰⁰ do końca lipca 2005 r. oddano do użytku 108 mieszkań

¹⁰¹w 2002 r. Urząd Miasta uzyskał prestiżowy tytuł Lidera Polskiej Ekologii w VI edycji konkursu o nagrodę Ministra Środowiska, a w 2004 r. nagrodę Zielone Jabłko od Królestwa Wielkiej Brytanii i The Green Organisation za osiągnięcia w dziedzinie poprawy jakości środowiska w mieście, w tym wymianę kotłowni węglowych na gazowe, budowę Centralnej Oczyszczalni Ścieków, rewitalizację rzek Cybiny i Bogdanki, a także za rozwiązywanie problemu hałasu w mieście

nieodpłatnie. Ogrody zoologiczne odwiedza rocznie około 296 tys. osób, a Palmiarnię około 127 tys. W ogrodach zoologicznych znajduje się 3,1 tys. zwierząt w ponad 495 gatunkach, w tym 150 przedstawicieli ginących gatunków. Palmiarnia posiada bogatą kolekcję roślin tropikalnych (ponad 17 tys. sztuk w 1,4 tys. gatunkach, w tym 74 gatunki szczególnie cenne) oraz akwaria z rybami tropikalnymi. Bogatą infrastrukturą rekreacyjną dysponują lasy komunalne.

Stan terenów zielonych jest zróżnicowany, zależy głównie od warunków pogodowych oraz stanu środowiska naturalnego (obniżanie poziomu wód gruntowych, zasolenie gleby, zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego). Rośliny narażone są także na choroby i uszkodzenia powodowane przez grzyby i szkodniki oraz gazy i pyły zanieczyszczające powietrze. Problemem jest także dewastacja terenów zielonych. Bez względu na formę własności, tereny zielone - jako jednolity zespół przyrodniczy oddziałujący na ekorozwój Miasta - wymagają kompleksowego traktowania, a ich dobra kondycja biologiczna i prawidłowe zagospodarowanie podnosi atrakcyjność terenów miejskich.

Władze miejskie przywiązują duże znaczenie do szeroko pojętej problematyki ekologicznej, w tym edukacyjnej. W celu poprawy stanu utrzymania zieleni i kształtowania postaw proekologicznych prowadzony jest cykliczny konkurs „Zielony Poznań”, w którym nagradzane są najbardziej zadbane i efektowne kompozycje roślinne zieleńców, kwietników, balkonów, okien i ogrodów przydomowych oraz akcja „Poznańskie drzewko”, w ramach której, po preferencyjnych cenach, są rozprowadzane sadzonki drzew i krzewów iglastych oraz liściastych zalecanych do nasadzeń w warunkach miejskich.

6.3.2. Powietrze atmosferyczne

Poznańskie zakłady przemysłowe emitują łącznie ok. 0,9 tys. t zanieczyszczeń pyłowych oraz 2,0 mln t zanieczyszczeń gazowych rocznie, z czego na skutek działalności urządzeń redukcyjnych zatrzymuje się ponad 99% pyłów oraz blisko 39% gazów (bez CO₂). W aglomeracji poznańskiej średnioroczne stężenie niemal wszystkich zanieczyszczeń powietrza nie przekraczało obowiązujących norm i wynosiło 29,6 µg/m³/rok (norma średnioroczna - 40) – pył zawieszony, 5,1 µg/m³/rok (dopuszczalny poziom w okresie 24 godzin = 150) – stężenie dwutlenku siarki, 25,3 µg/m³/rok (norma średnioroczna = 40) – stężenie dwutlenku azotu, 2421 µg/m³/8 godzin (dopuszczalny poziom w okresie 8 godzin = 10000) – tlenek węgla, 0,6 µg/m³/rok (norma średnioroczna = 5) - benzen. Ponad 99% zanieczyszczeń gazowych emitowanych w mieście stanowi dwutlenek węgla. Stan powietrza atmosferycznego na terenie 3 poznańskich dzielnic (Jeżyce, Nowe Miasto i Stare Miasto) nie spełnia obowiązujących w UE norm, przez co aglomeracja została zakwalifikowana do klasy C, objętej koniecznością opracowania programu ochrony powietrza¹⁰².

6.3.3. Wody powierzchniowe

Większość wód powierzchniowych nie odpowiada normom pod względem fizykochemicznym oraz mikrobiologicznym, mimo stałej poprawy wskaźników w ostatnich latach. Dotyczy to szczególnie przekroczenia wartości granicznych miana Coli oraz wskaźnika chemicznego zużycia tlenu. Najbardziej zanieczyszczoną rzeką w Poznaniu jest Bogdanka, w wodach której tylko stężenie substancji rozpuszczalnych mieściło się w III klasie czystości. Bogdanka przy wpływie do Warty prowadzi wody bardzo zanieczyszczone ze względu na sąsiedztwo przepompowni ścieków przy ul. Garbary.

Wody Warty - dzięki poprawie jakości - kwalifikują się obecnie do IV kategorii, wiele parametrów fizykochemicznych znajduje się już w wyższych klasach czystości. Po uruchomieniu części biologicznej Centralnej Oczyszczalni Ścieków w Koziegłowach wody rzeki wypływające z miasta nie są dodatkowo zanieczyszczane nieoczyszczonymi ściekami komunalnymi.

Obecnie Poznań zajmuje 6. miejsce wśród 198 miast w Polsce o dużej skali zagrożenia środowiska ściekami.

6.3.4. Klimat akustyczny

Środowisko miejskie Poznania cechuje powszechny dyskomfort akustyczny, spowodowany nagminnym przekraczaniem dopuszczalnych wartości równoważnego hałasu. Najgorsza sytuacja występuje w śródmieściu, w sąsiedztwie ulic tranzytowych na trasie dróg krajowych: Świecko – Brześć (Nr 2), Wrocław – Bydgoszcz (Nr 5), drodze wylotowej w kierunku Katowic (Nr 11), linii kolejowych do Warszawy, Katowic, Bydgoszczy, Wrocławia, Krzyża i Zbąszynka oraz lotnisk na Ławicy i w Krzesinach (wraz z korytarzami powietrznymi)¹⁰³. Najbardziej uciążliwy dla mieszkańców jest hałas

¹⁰² z powodu zbyt dużej liczby przekroczeń na danym obszarze norm poziomu stężenia pyłu zawieszonego

¹⁰³ ze względu na brak możliwości ograniczenia emisji hałasu i zlokalizowania w niewielkiej odległości od lotniska zabudowań

komunikacyjny, w szczególności drogowy, emitowany przez pojazdy samochodowe i tramwaje. Hałas większy od 60dB, wywołany ruchem drogowym występuje na ok. 60% ulic miejskich. W centrum miasta w porze dziennej poziom powyżej 75 dB występuje wzdłuż 14% przebadanych tras. Do rejonów najbardziej zagrożonych hałasem należą: Rondo Kaponiera, skrzyżowanie ulic Żeromskiego – Dąbrowskiego oraz ulic Pułaskiego i Poznańskiej. W niektórych rejonach miasta notuje się obniżenie rejestrowanych wartości poziomu hałasu w wyniku zmniejszenia liczby pojazdów ciężkich, poprawy stanu technicznego pojazdów, eliminacji bruku, poprawy stanu nawierzchni drogowych, wprowadzaniu tzw. cichych nawierzchni (m.in. na odcinkach ulic: Głównej, Garbary i Grunwaldzkiej), budowy ekranów akustycznych (przy Trasie Katowickiej, ul. Dolna Wilda i ul. Witosza oraz wzdłuż odcinka miejskiego autostrady A2).

6.3.5. Odpady

W Poznaniu rocznie wytwarza się prawie 625 tys. ton odpadów (w tym prawie $\frac{2}{3}$ to odpady pochodzące z działalności gospodarczej), z których 94% jest wykorzystywanych gospodarczo. Na 1 km² powierzchni miasta przypada 1,5 tys. ton odpadów przemysłowych i 1,1 tys. ton odpadów komunalnych. Na 1 mieszkańca przypadało prawie 1,1 tony odpadów, w tym blisko 700 kg to odpady przemysłowe. Dominowały odpady wytworzone przez Kompanię Piwowarską SA (wytłoki, odpady mączkowe i pofermentacyjne oraz wywary) i Aquanet SA (ustabilizowane komunalne osady ściekowe). Największym wytwórcą odpadów jest Dalkia Poznań ZEC SA, która od 1984 r. składowuje odpady paleniskowe¹⁰⁴.

Okolo 1,4% w wytworzonych odpadach przemysłowych stanowią odpady niebezpieczne, głównie odpady ciekłych paliw i oleje odpadowe (43%) oraz z wyeksploatowanych pojazdów, baterie i akumulatory, zużyte elektrolity, odpady z urządzeń elektrycznych i elektronicznych (34%). Blisko $\frac{1}{3}$ z nich jest odzyskiwanych (głównie pochodzących z procesów termicznych), a $\frac{2}{3}$ unieszkodliwiana. Największym wytwórcą odpadów niebezpiecznych jest Centra SA. Problemy stwarzają także odpady niebezpieczne powstające w małych zakładach (opakowania po farbach i lakierach, baterie, lampy rtęciowe, szlasy galwaniczne, odpady z transportu m.in. emulsje olejowe, płyny hamulcowe, czy czysciwa). Duże ilości tych odpadów oraz opakowania z tworzyw sztucznych i odpady gumowe, głównie opony, są często spalane w piecach nieprzystosowanych do spalania zanieczyszczeń, np. w celach grzewczych względnie są mieszane z odpadami komunalnymi i trafiają na składowiska komunalne. Nie w pełni rozwiązany problemem są odpady medyczne i weterynaryjne¹⁰⁵. Odpady szpitalne są wywożone na składowisko odpadów komunalnych, a odpady specyficzne i specjalne są utylizowane w przyszpitalnych piecach c.o.¹⁰⁶ i spalarkach odpadów.

W mieście istnieje niedobór zakładów utylizacji odpadów oraz ich wtórnego wykorzystania, w związku z tym większość odpadów utylizowana jest poza Poznaniem. Brak jest systemu kompostowania odpadów.

Przeciętny mieszkaniec Poznania wytwarza rocznie prawie 370 kg odpadów komunalnych, czyli ponad 1 kg dziennie. Największy udział w strukturze wytworzonych odpadów posiadają odpady organiczne (43%) i papier (14%). Odpady komunalne są składowane na 6 składowiskach odpadów komunalnych zlokalizowanych poza granicami administracyjnymi Poznania (w Suchym Lesie, Czmoniu, Goraninie, Białęgach, Owińskach i Rabowicach). Ponad 94% odpadów komunalnych przyjmuje 2 składowiska: w Suchym Lesie (56%) i Czmoniu (38%). Zarządzane przez Miasto Poznań składowisko w Suchym Lesie o powierzchni 33,8 ha (w tym część obecnie eksploatowana wynosi 12,4 ha) spełnia wszystkie normy ekologiczne. Na jego terenie wykorzystywany jest nowoczesny system oczyszczania odcieków ze składowiska¹⁰⁷, uruchomiono także elektrownię biogazową¹⁰⁸, wykorzystującą powstający samoistnie metan. Stopień wypełnienia składowiska wynosi ponad 70%¹⁰⁹ i przewiduje się, że zakończenie jego eksploatacji nastąpi około 2016 roku. Miasto Poznań wdraża system usuwania odpadów

mieszkalnych, Urząd Wojewódzki podjął prace nad utworzeniem w rejonie lotnisk obszarów ograniczonego użytkowania

¹⁰⁴są one stopniowo przez spółkę rekultywowane

¹⁰⁵są to odpady z diagnozowania, leczenia i profilaktyki medycznej oraz przeterminowane i wycofane ze stosowania chemikalia i leki

¹⁰⁶własny specjalistyczny piec do spalania odpadów posiada Szpital Miejski im. J. Strusia oraz szpital przy ul. Kurlandzkiej. Część poznańskich odpadów jest spalana w spalarni w Samodzielnym Publicznym Szpitalu Wojewódzkim w Gorzowie Wielkopolskim

¹⁰⁷składający się z oczyszczalni odcieków, 2 stawów retencyjnych i stawu infiltracyjnego. Oczyszczalnia oczyszcza rocznie ponad 3 tys. m³ odcieków

¹⁰⁸rocznie produkuje ona ponad 1,4 GWh energii elektrycznej, wykorzystywanej na potrzeby własne składowiska, i częściowo odsprzedawanej Grupie Energetycznej Enea S.A

¹⁰⁹w na terenie składowiska nagromadzono około 3,9 mln m³ odpadów

problemowych (wielkogabarytowych i niebezpiecznych) pochodzących z gospodarstw domowych. Na terenie składowiska odpadów komunalnych w Suchym Lesie działa Punkt Gromadzenia Odpadów Problemowych, zorganizowano system mobilnych punktów zbierania takich odpadów. Przeterminowane leki są nieodpłatnie odbierane przez poznańskie apteki.

Zbyt niski jest poziom odzyskiwania surowców wtórnych z odpadów. Na terenie miasta jest prowadzona selektywna zbiórka surowców wtórnych, w wyniku której są pozyskiwane: makulatura, stłuczka szklana, tworzywa sztuczne i złom metali. Specjalnym programem selektywnej zbiórki odpadów komunalnych (makulatura, stłuczka szklana, opakowania z tworzyw sztucznych) objęto 28 tys. gospodarstw domowych z zabudowy jednorodzinnej oraz zabudowę wielorodzinną (ponad 800 pojemników na surowce wtórne ustawionych na terenie całego miasta). Roczny odzysk surowców wtórnych z odpadów komunalnych wynosi 4 tys. ton czyli nieco ponad 2% ich ogólnej ilości, w tym połowę stanowi makulatura. W poznańskich szkołach wdrożono program zbierania przez uczniów złomu aluminiowego.

6.4. Bezpieczeństwo

Zagrożenie przestępczością w rejonie Poznania od kilku lat systematycznie zmniejsza się. W Poznaniu rejestrowanych jest rocznie około 30 tys. przestępstw, z których ponad 80% stanowią przestępstwa kryminalne, a dominującymi są kradzieże (ponad 50%). Wskaźnik zagrożenia przestępczością, mierzony liczbą stwierdzonych przestępstw na 100 tys. mieszkańców wyniósł w 2006 r. 5.212 i od 1995 r. wzrósł blisko 2-krotnie. Spowodowane to jest przede wszystkim zwiększającą się corocznie liczbą ujawnianych przez policję przestępstw¹¹⁰. Odnotowano natomiast spadek liczby stwierdzonych przestępstw kryminalnych, głównie w kategoriach najbardziej wpływających na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców, tj. zabójstw, zgwałceń, kradzieży, kradzieży z włamaniem, bójek i rozbojów. Jedną z najbardziej uciążliwych dla mieszkańców kategorii przestępstw są kradzieże i włamania do samochodów oraz drobne kradzieże popełniane w miejscach i obiektach publicznych. Kradzieże aut i części samochodowych stanowią ponad połowę wszystkich kradzieży w mieście. Ogólna wykrywalność sprawców wynosi około 44%. Bardzo wysoka jest natomiast wykrywalność przestępstw narkotykowych i gospodarczych (ponad 90%).

Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców jest jednym z priorytetów władz miejskich. Wdrażany jest od kilku lat program „Bezpieczne Miasto”¹¹¹, w którym w ramy szeroko pojętej profilaktyki wpisują się działania związane z rozbudową systemu monitoringu wizyjnego, którym obejmowane są etapowo miejsca uznane za niebezpieczne ze szczególnym uwzględnieniem skrzyżowań o dużym natężeniu ruchu, wiaduktów, przystanków komunikacji miejskiej i przejść podziemnych. Do końca 2006 r. na terenie miasta zainstalowano 104 kamery wizyjne, trwają prace nad dalszą rozbudową systemu. Powstał też „Miejski Program Zapobiegania Przestępczości oraz Ochrony Bezpieczeństwa Obywateli i Porządku Publicznego”, którego zadaniem jest zmniejszenie liczby przestępstw w mieście oraz zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców. Rozpoczęto program zwiększenia poczucia bezpieczeństwa w szkołach. Rozwijany jest system reagowania kryzysowego i ochrony mieszkańców przed zagrożeniami, w ramach którego powstaje wspólny system łączności, w celu zwiększenia skuteczności reagowania oraz zintegrowania działań służb ratowniczych. Rozpoczęto także realizację projektów – finansowanych ze środków unijnych – skierowanych do ofiar przestępstw oraz zwalczających narkomanię.

7. Aktywność obywatelska

W Poznaniu wprowadzany jest program aktywności obywatelskiej, który ma na celu zwiększanie zaangażowania obywateli w życie publiczne, rozwijanie świadomości obywatelskiej oraz podniesienie roli i skuteczności instytucji obywatelskich. W ramach programu aktywne grupy mieszkańców, władza lokalna i organizacje pozarządowe współuczestniczą w rozwiązywaniu konkretnych problemów lokalnych.

¹¹⁰paradoksem analizy statystycznej dotyczącej popełnianych przestępstw jest to, iż w niektórych kategoriach np. przestępstw gospodarczych czy narkotykowych ich statystyczny wzrost wynika bardziej z lepszej pracy operacyjnej policji, zwiększającej ich wykrywalność niż z rzeczywistego wzrostu zdarzeń przestępczych

¹¹¹podstawowe cele programu to: obniżenie stopnia przestępczości, ograniczenie zjawisk patologicznych i kryminogennych, szczególnie w środowisku dzieci i młodzieży, rozwijanie współpracy między społecznością lokalną, a jednostkami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo w mieście

Mieszkańcy organizują się w osiedla - jednostki pomocnicze, powstające jedynie z inicjatywy społeczności lokalnych. Dbają one o zaspokajanie wspólnych potrzeb lokalnych, a w szczególności o ład przestrzenny, porządek i bezpieczeństwo, lokalną infrastrukturę techniczną i drogową, mienie Miasta znajdujące się na terenie osiedla, stan środowiska, zakres usług świadczonych na terenie osiedla, rozwój kultury, sportu i rekreacji. Na koniec grudnia 2006 r. na terenie Poznania funkcjonowało 68 osiedli. Poznańskie osiedla zajmują powierzchnię ponad 226 km², tj. 86,5% powierzchni miasta. Zamieszkuje je ponad 506 tys. osób, co stanowi ponad 89% ogólnej liczby mieszkańców. W radach osiedli działa ponad 850 radnych osiedlowych, wybranych przez mieszkańców.

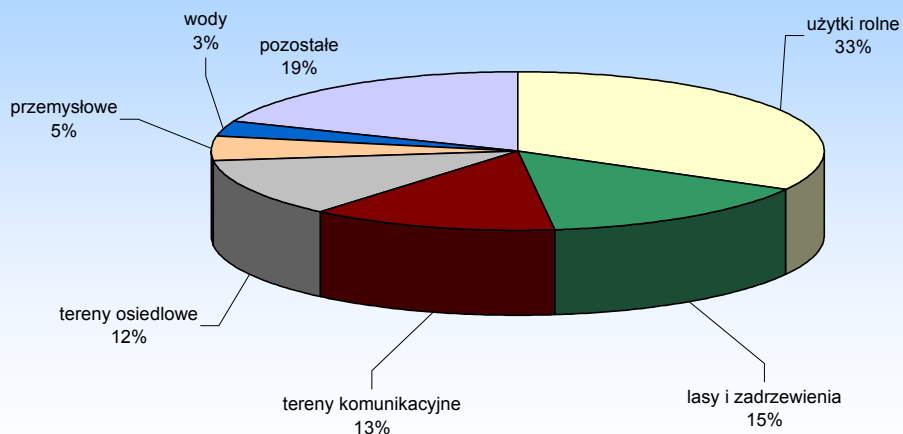
W programie aktywności obywatelskiej ważną rolę pełni kilkaset organizacji pozarządowych, współpracujących z jednostkami samorządowymi poprzez współuczestnictwo w organizacji i dofinansowaniu przedsięwzięć z zakresu: pomocy społecznej i rehabilitacji osób niepełnosprawnych; profilaktyki i promocji zdrowia oraz rozwiązywania problemów alkoholowych; kultury fizycznej i sportu; upowszechniania turystyki; realizacji projektów kulturalnych i promocji kultury; edukacji kulturalnej; oświaty i wychowania; ochrony zabytków oraz poradnictwa konsumenckiego. W 2006 r. Miasto dofinansowało ponad 500 fundacji, organizacji, towarzystw, stowarzyszeń, kościołów i parafii, klubów sportowych oraz różnych związków. Największą aktywność wykazały organizacje zajmujące się organizacją imprez i zajęć sportowych, pomocą społeczną i ochroną zdrowia oraz kulturą i sztuką.

O poziomie zaangażowania społecznego świadczy także frekwencja wyborcza. Od 2000 r. mieszkańcy Poznania uczestniczyli w 10 wyborach na szczeblu lokalnym i krajowym oraz w referendum unijnym. Z wyjątkiem wyborów do Rady Miasta Poznania i jednocześnie na funkcję Prezydenta Miasta w 2002 r., frekwencja wyborcza w Poznaniu była wyższa niż w woj. wielkopolskim i w Polsce (odpowiednio o od 2 do 7% i od 6 do 7%). Dużą aktywnością obywatelską wykazali się natomiast poznaniacy w referendum unijnym w 2003 r. (frekwencja 69%, podczas gdy woj. wielkopolskie – 61%, Polska – 59%), przeprowadzonych 13 czerwca 2004 r. wyborach posłów do parlamentu europejskiego (frekwencja 31%, podczas gdy woj. wielkopolskie – 21%, Polska – 21%) oraz przeprowadzonych 25 września 2005 r. wyborach do Sejmu i Senatu (frekwencja – 49,6%, woj. wielkopolskie – 40,9%, Polska – 38,2%). Niepokój może budzić stopniowy spadek frekwencji w wyborach (o 45% w ciągu 7 ostatnich lat). Jest to tendencja ogólnopolska, a jej przyczyny są tematem analiz naukowców i polityków.

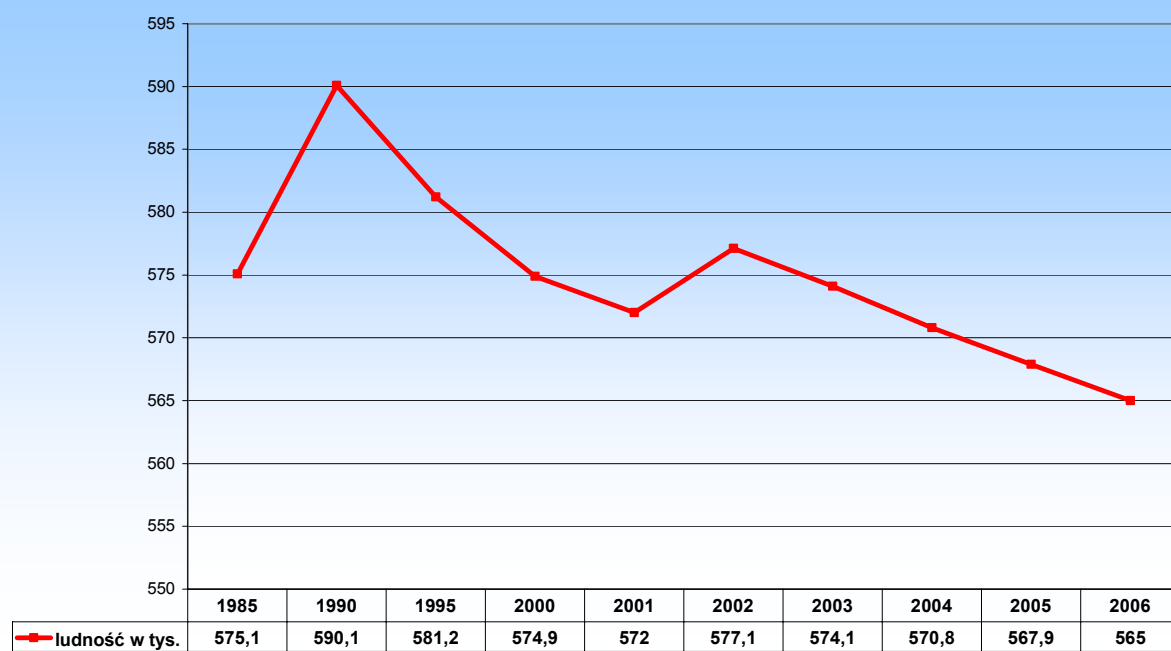
Poza wyborami samorządowymi i lokalnymi, w Poznaniu odbywają się wybory do rad osiedli - jednostek pomocniczych. W 2005 r. wybory odbyły się w 27 jednostkach pomocniczych. Frekwencja wyborcza do rad osiedli była bardzo niska i wyniosła zaledwie 6,6%¹¹². Na niektórych osiedlach nie dochodzi do wyborów ze względu na brak zgłoszenia odpowiedniej liczby kandydatów. Występuje także małe zaangażowanie się w działalność rad osiedli.

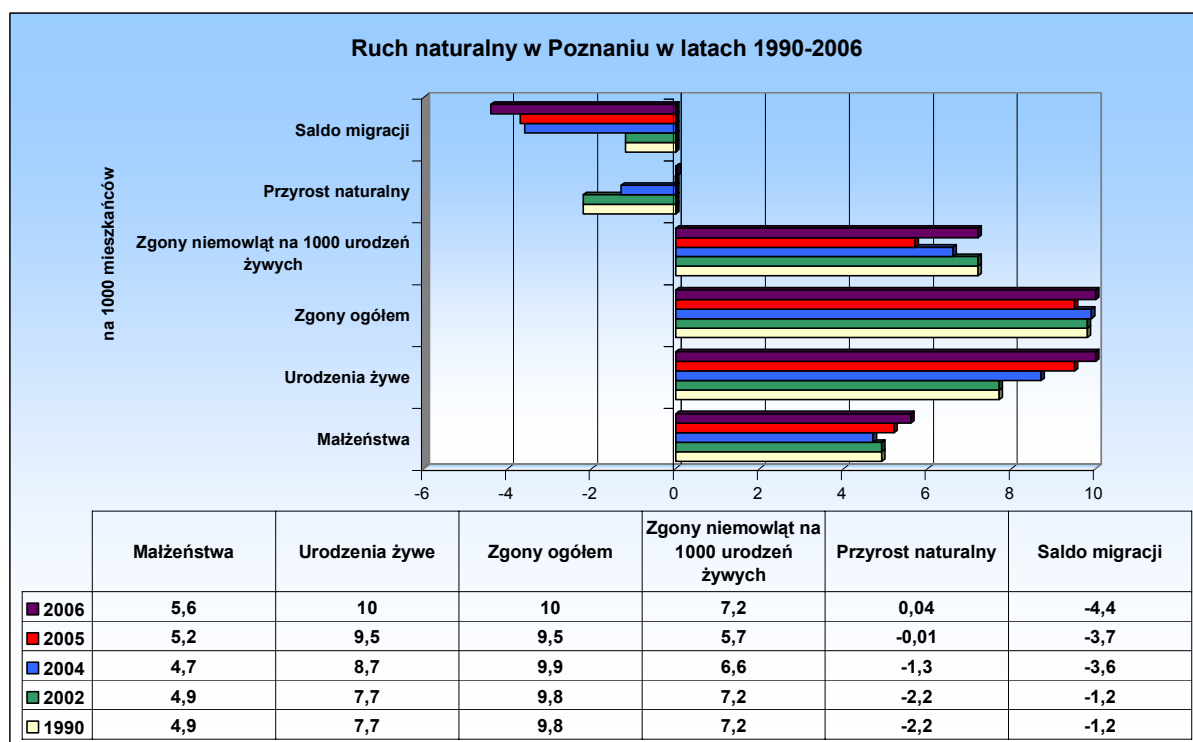
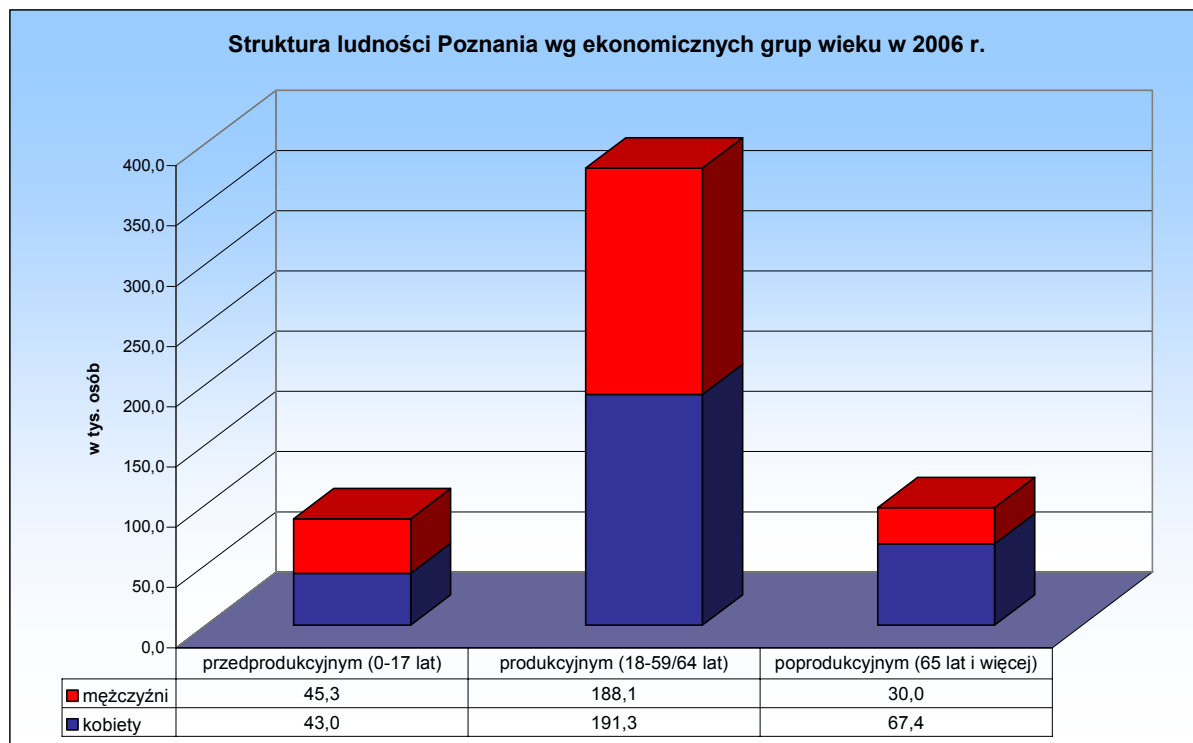
¹¹²najwyższa frekwencja wyniosła 42,1% (osiedle Powstań Śląskich), najniższa – 2,2% (osiedle Śródmieście)

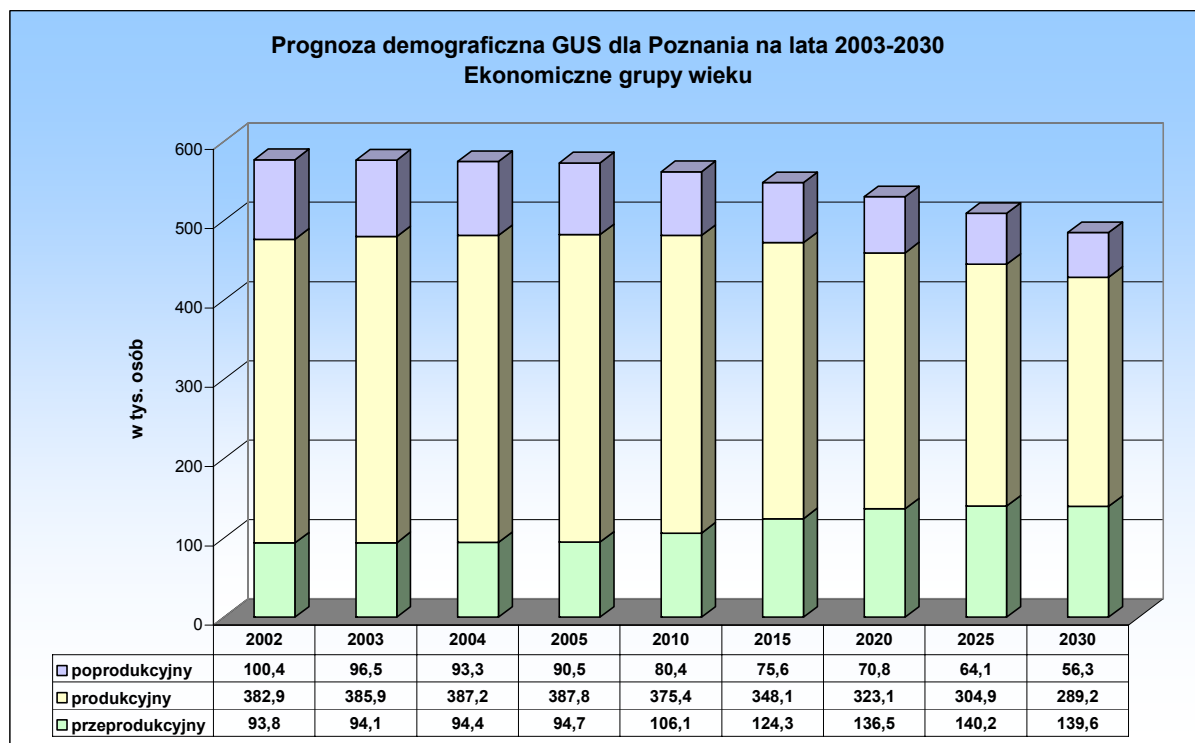
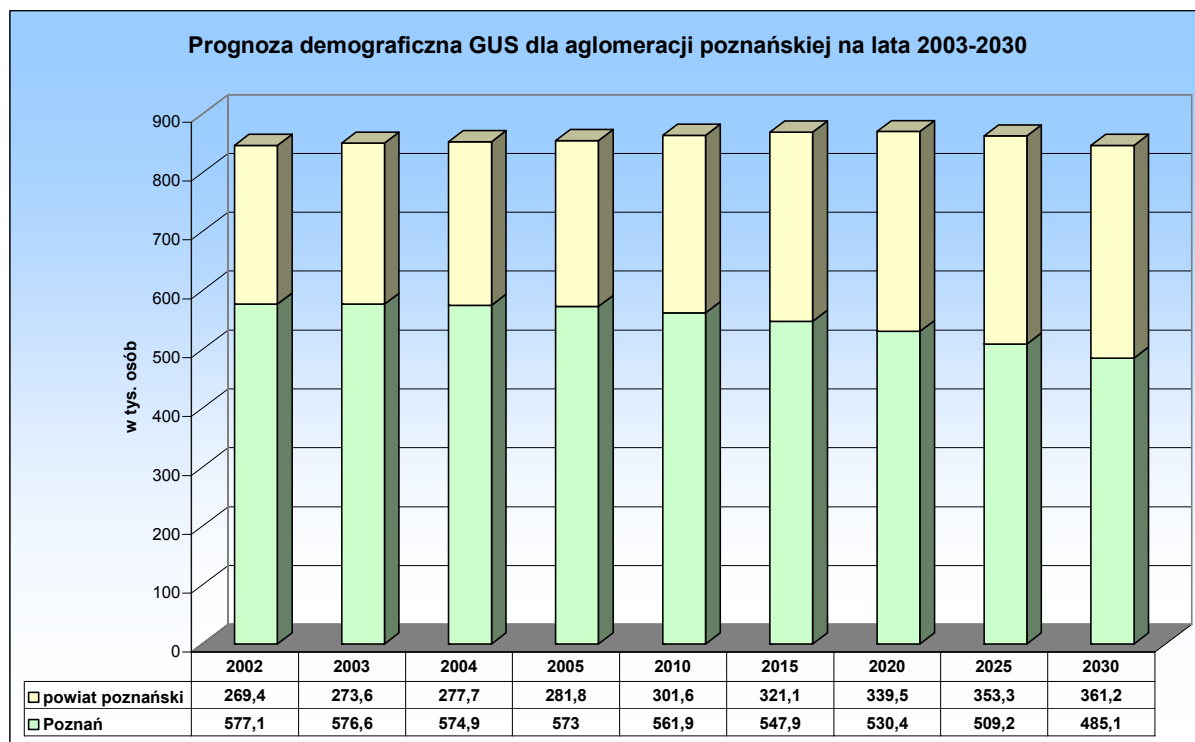
Struktura powierzchni Poznania w 2006 r.

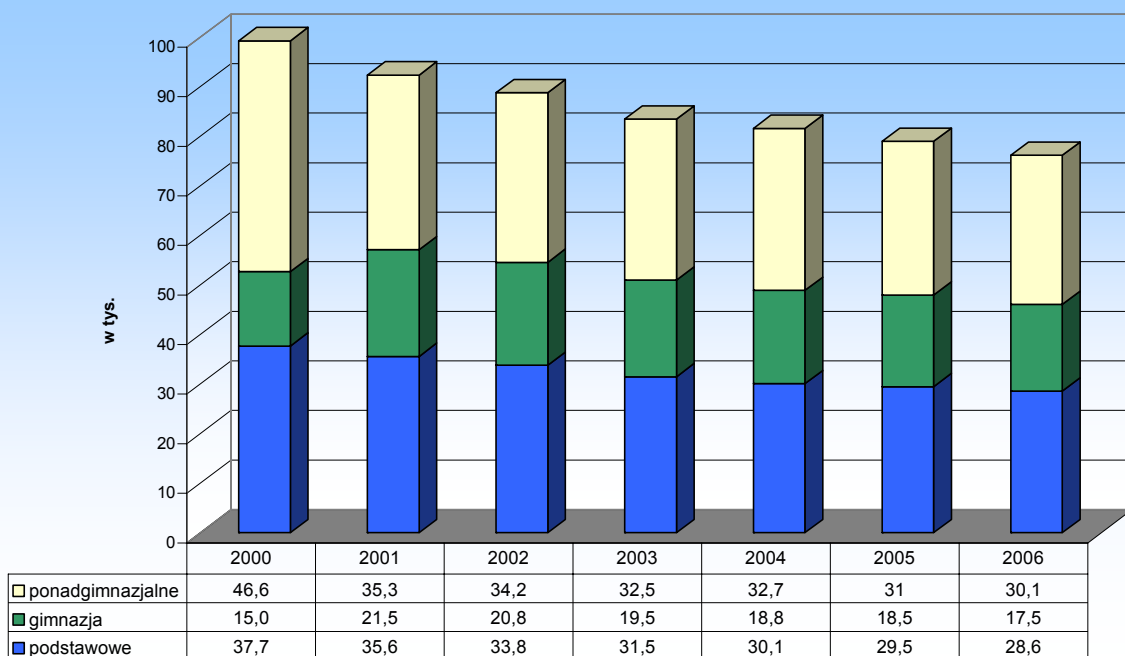
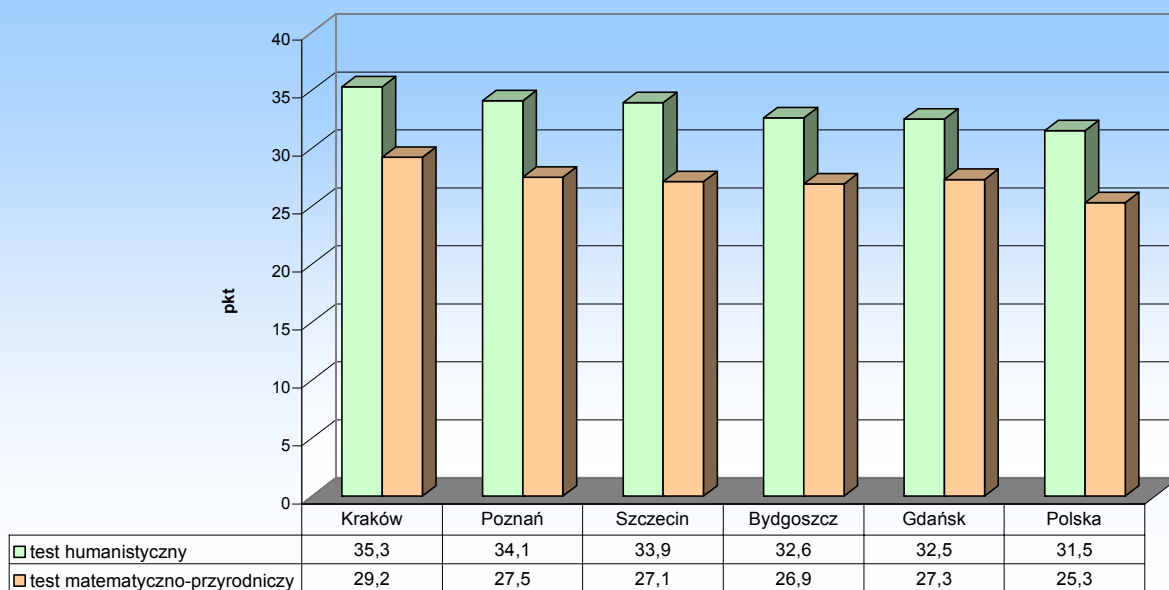
Ludność Poznania w latach 1985-2006

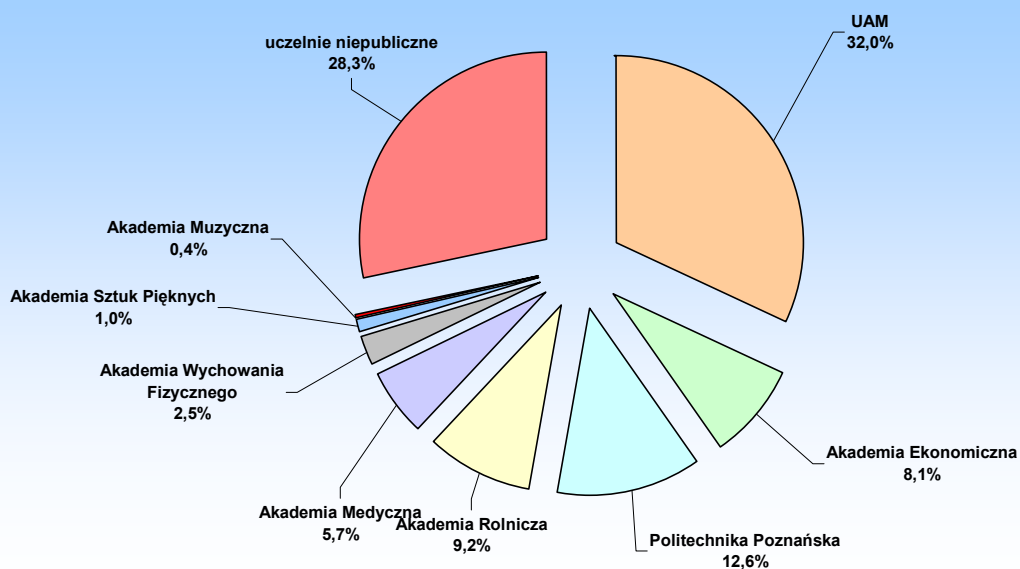

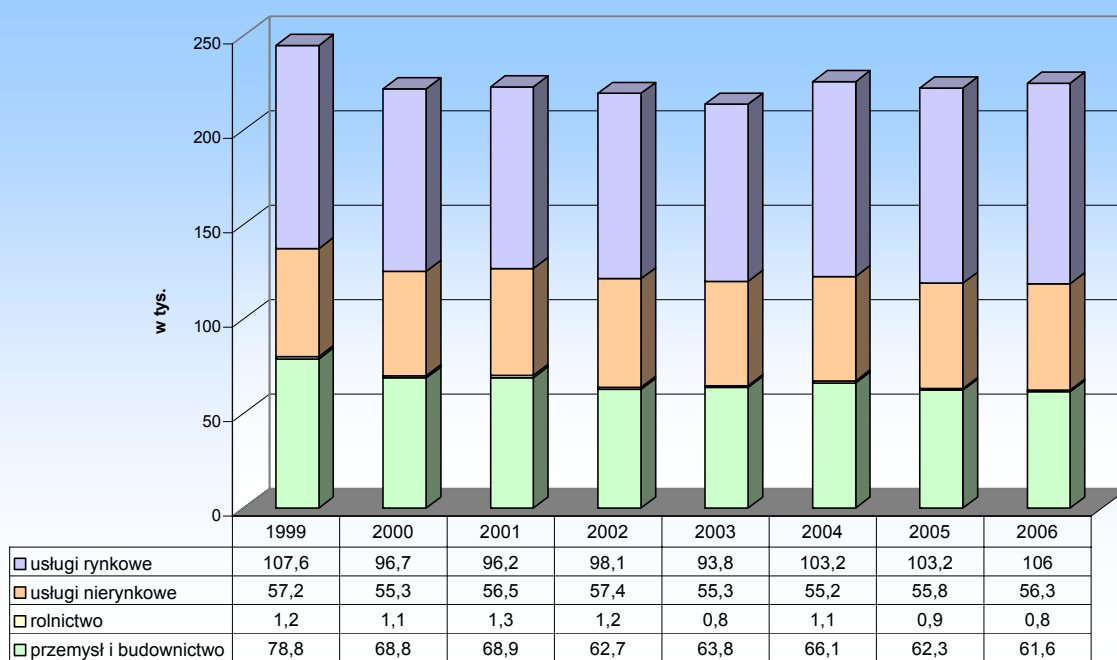
Uczniowie w szkołach dla dzieci i młodzieży w Poznaniu w latach 2000 - 2006

Średnie wyniki testów końcowych w poznańskich gimnazjach w 2007 r.
na tle dużych polskich miast

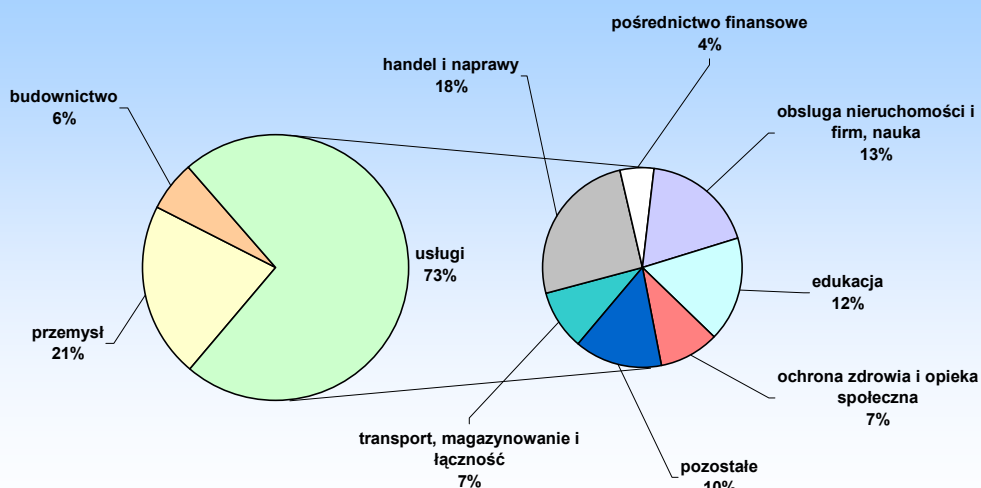
Struktura poznańskich szkół wyższych w 2006 r. wg liczby studentów

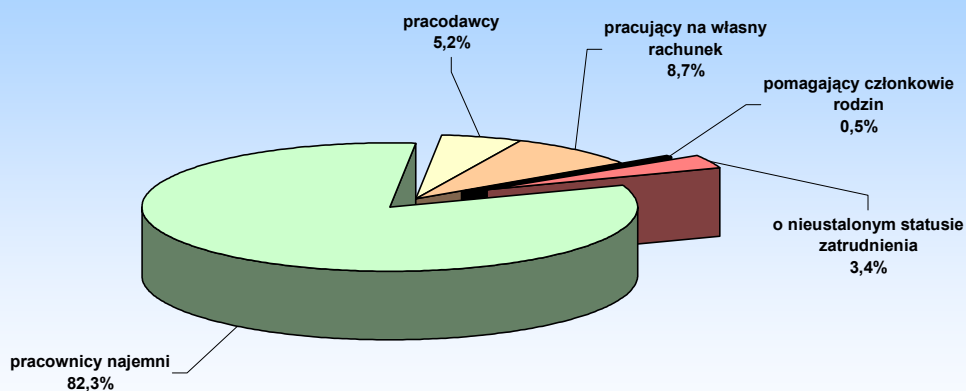
Struktura pracujących w Poznaniu w latach 1999-2006

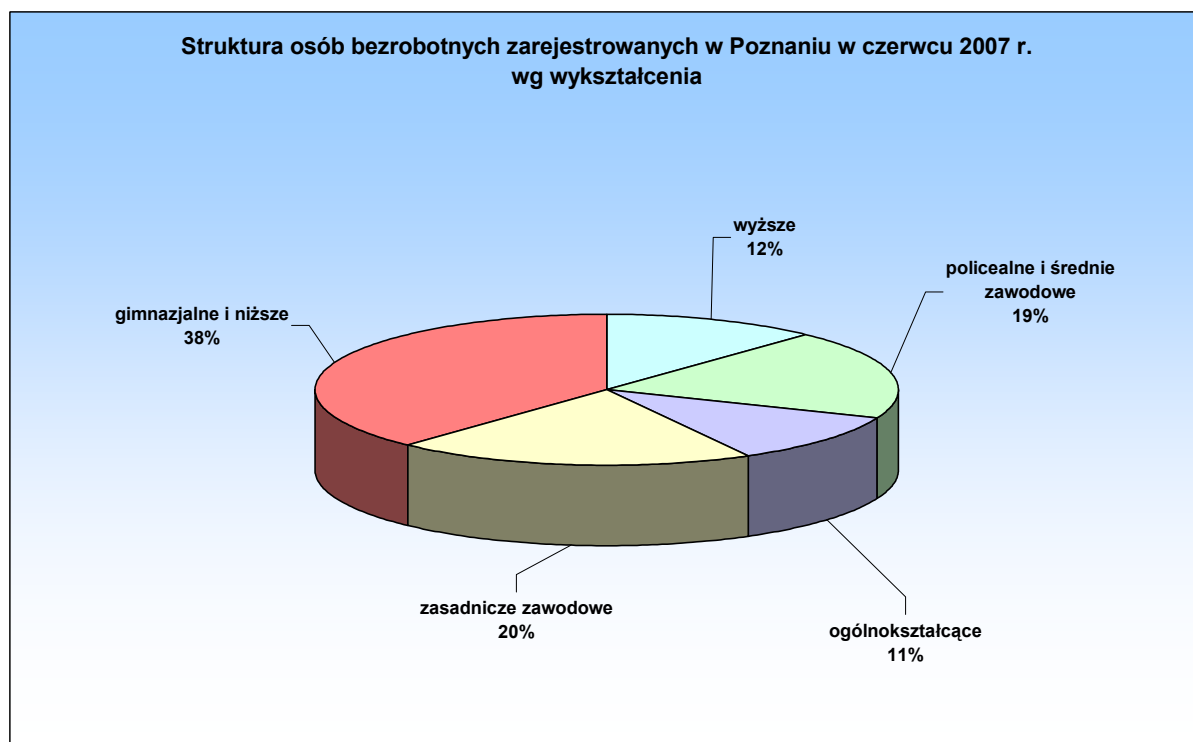
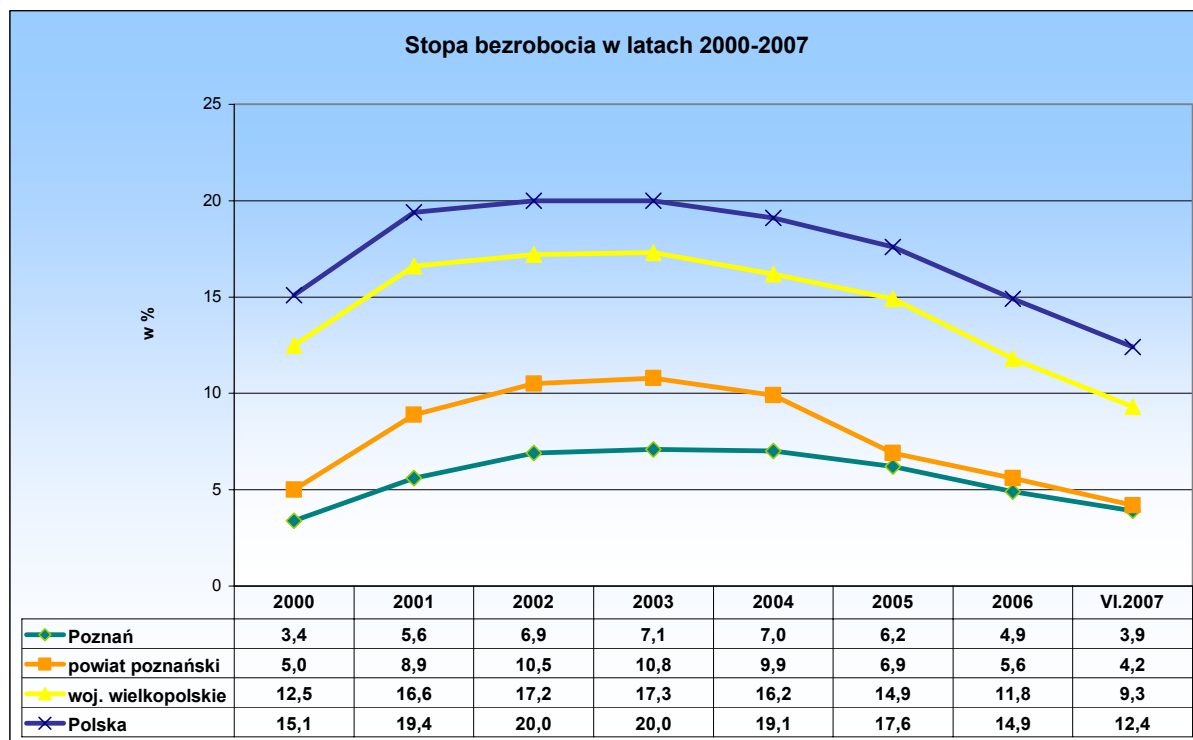

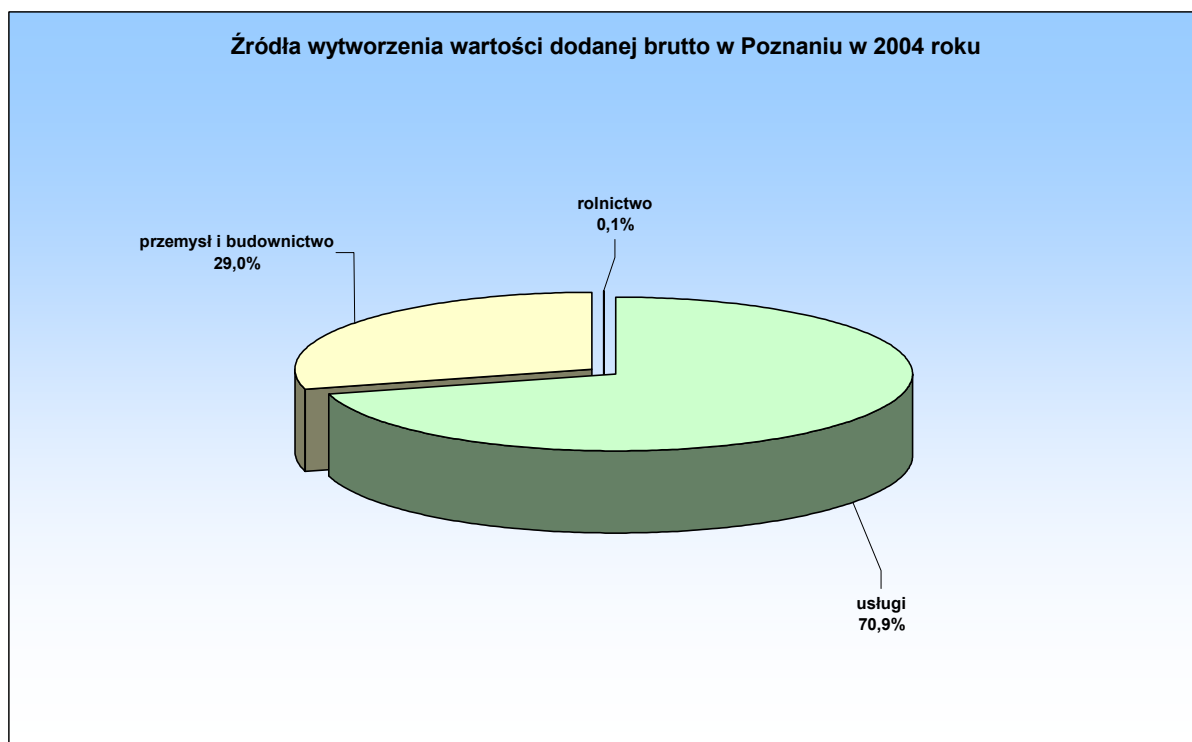
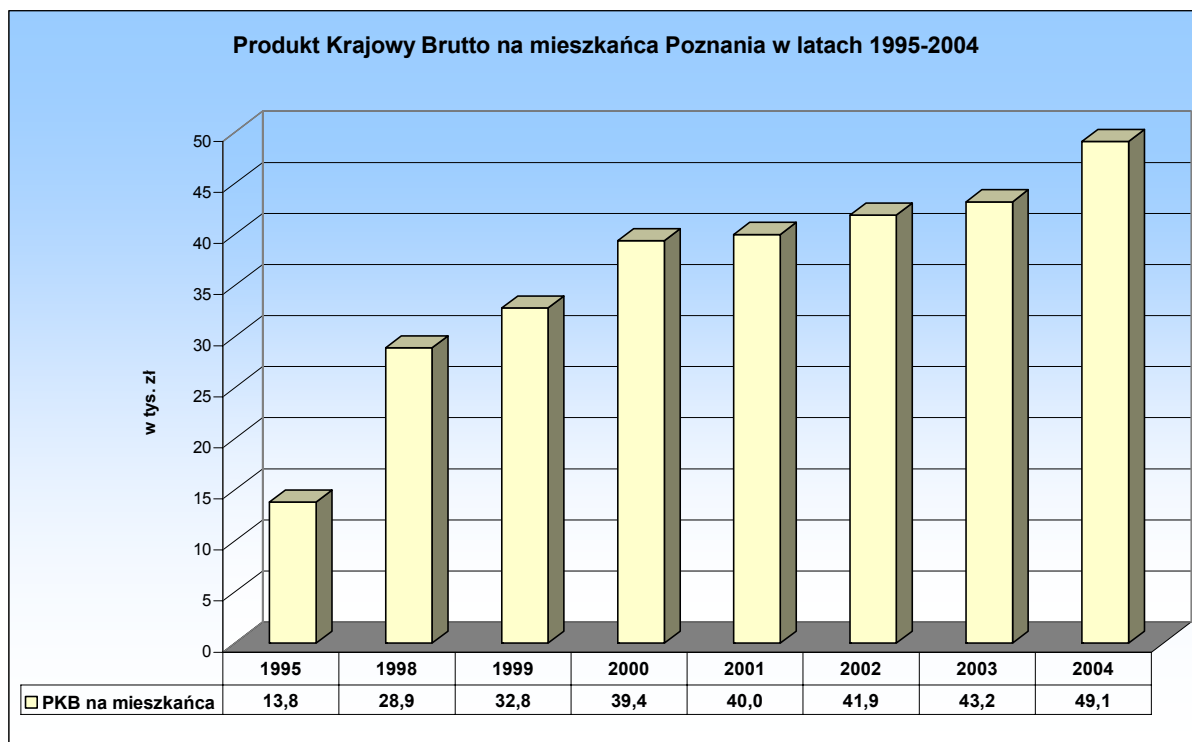
Struktura pracujących w Poznaniu w 2006 r. wg sekcji PKD

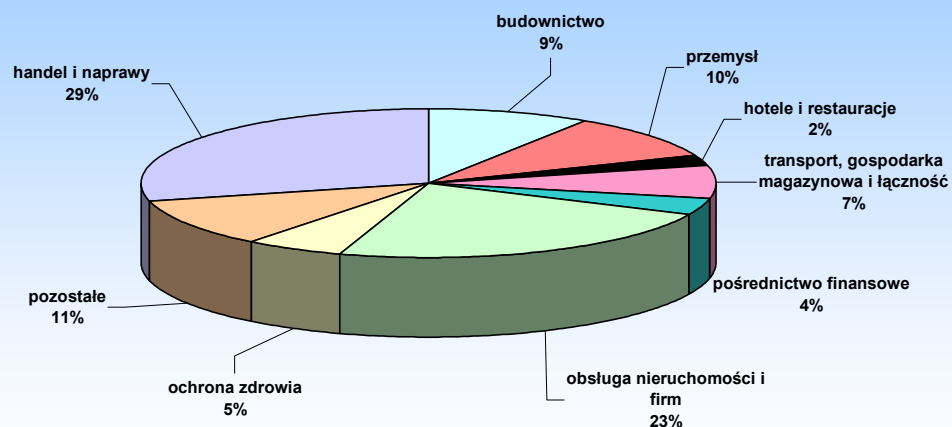
Struktura pracujących w Poznaniu w 2002 r. wg statusu zatrudnienia

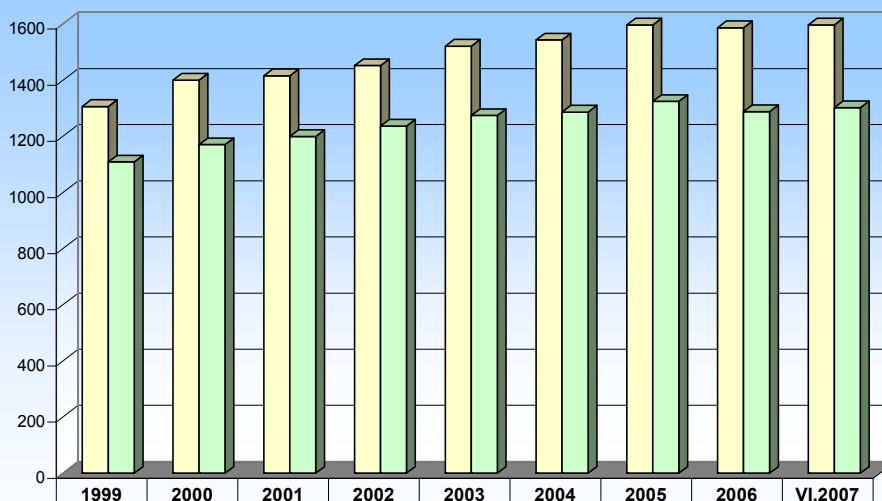

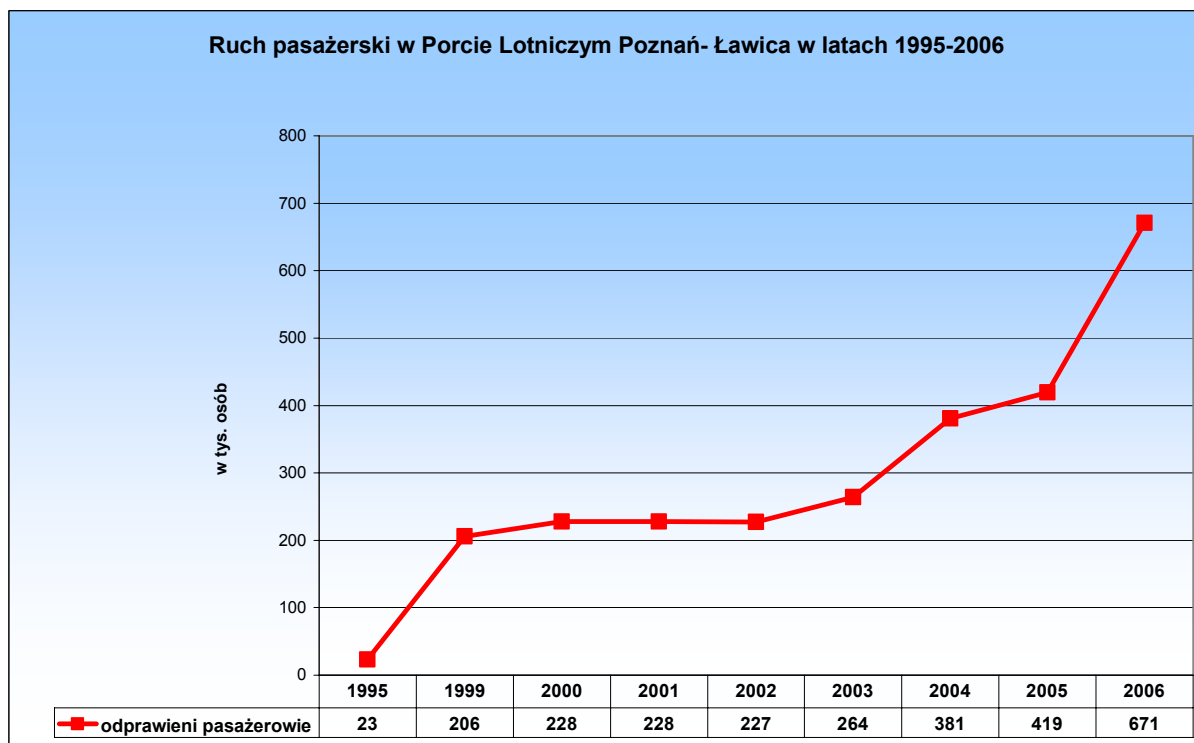
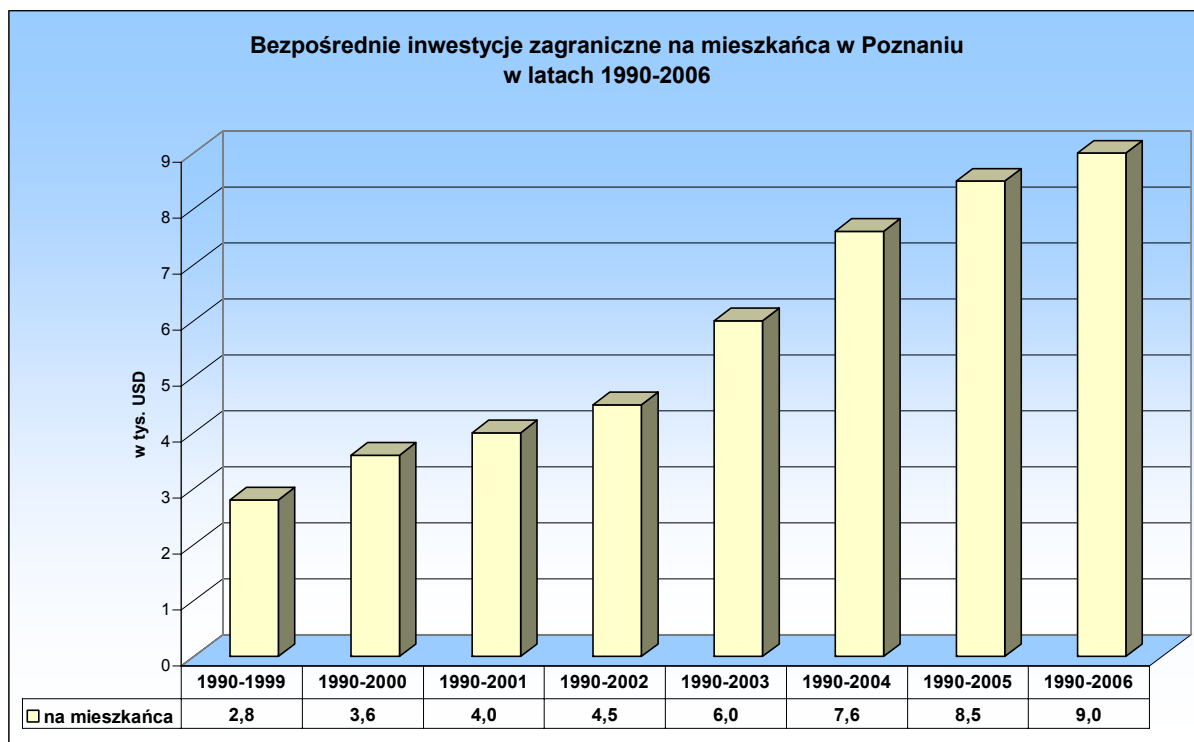

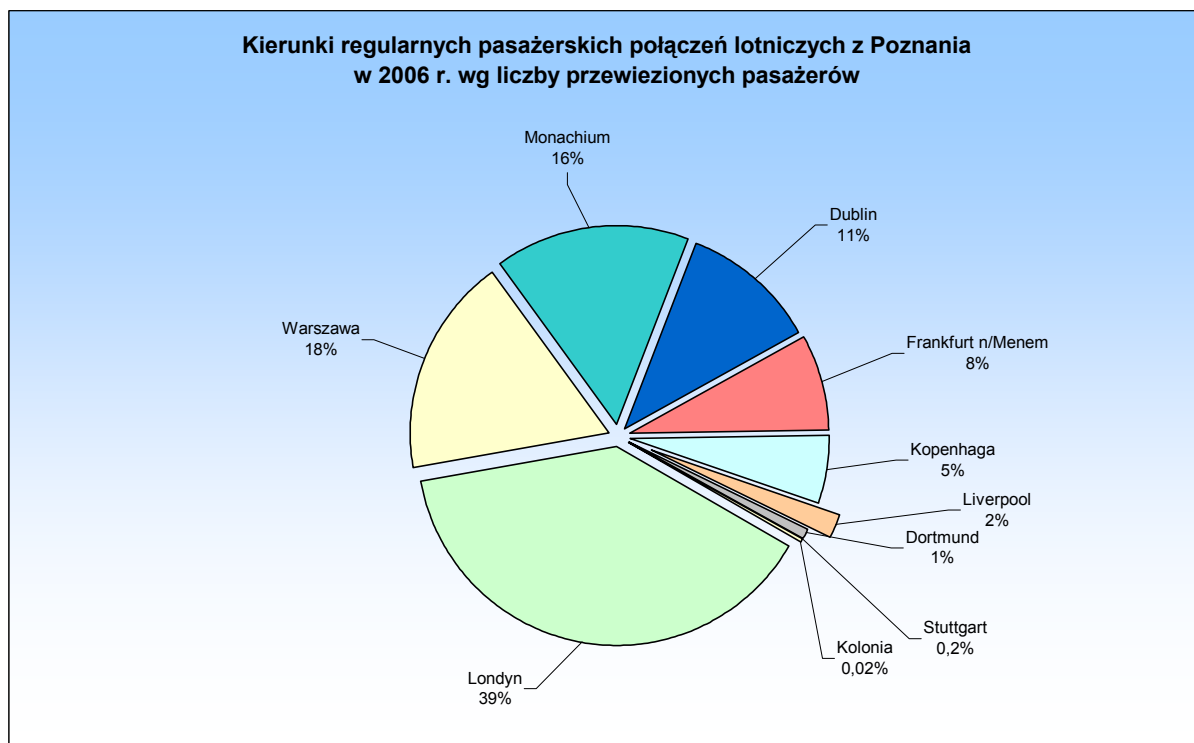
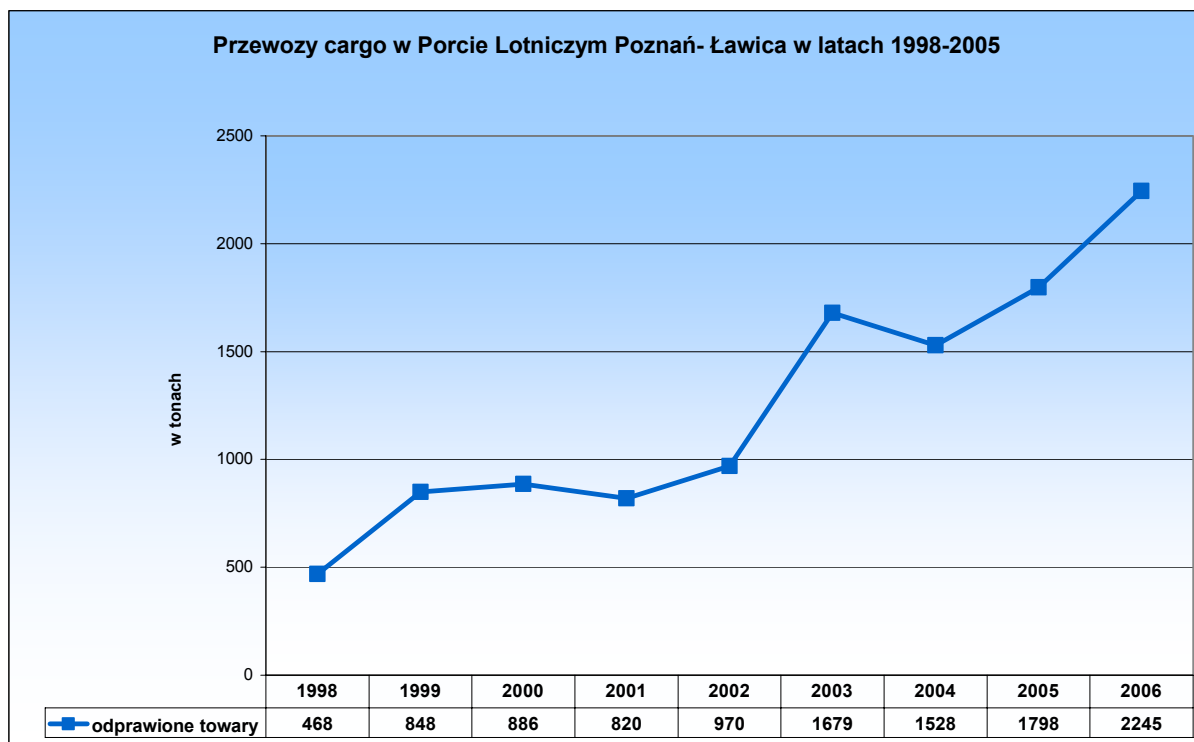
Podmioty gospodarcze w Poznaniu w 2006 r. wg sekcji PKD

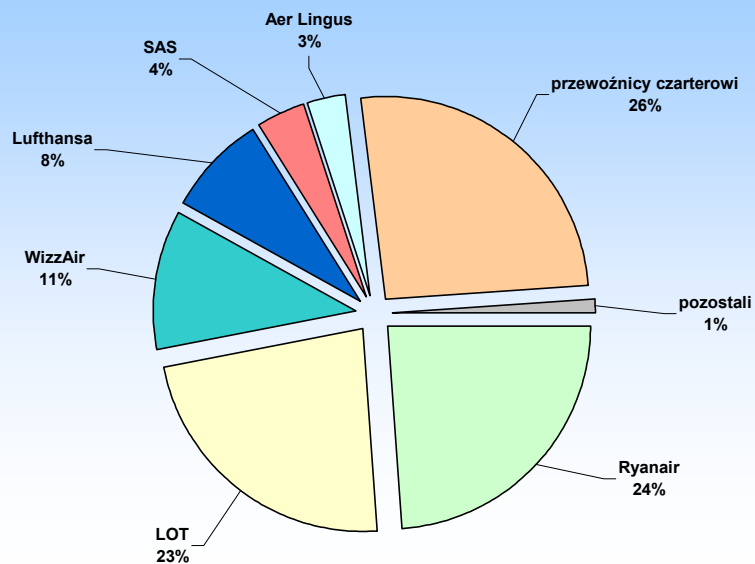
Podmioty gospodarcze na 10 tys. mieszkańców Poznania w latach 1999-2006

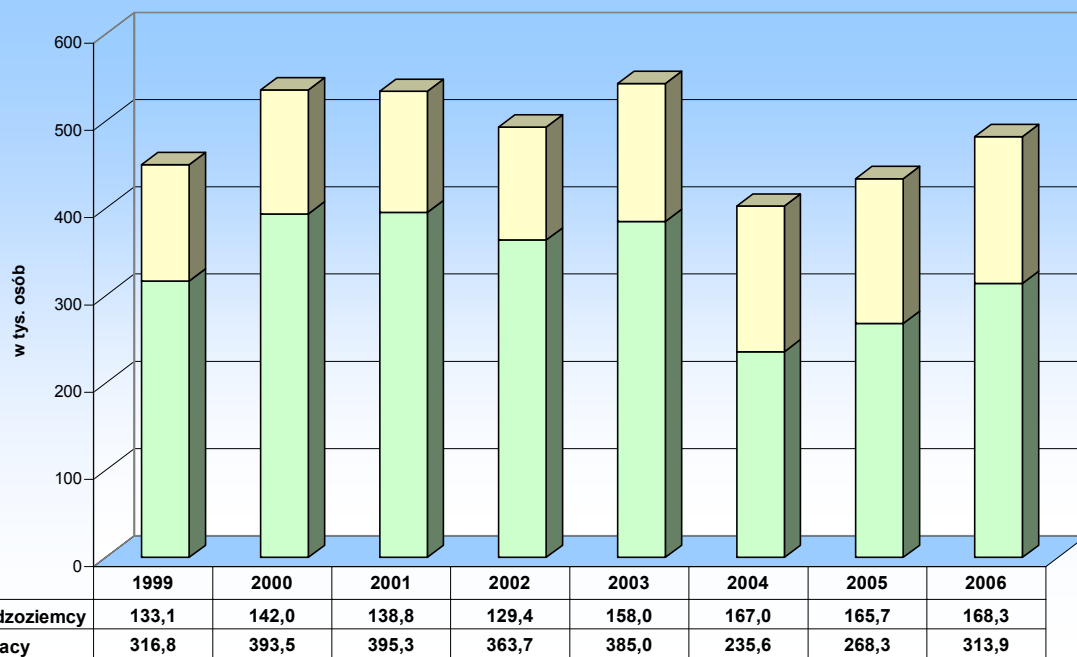

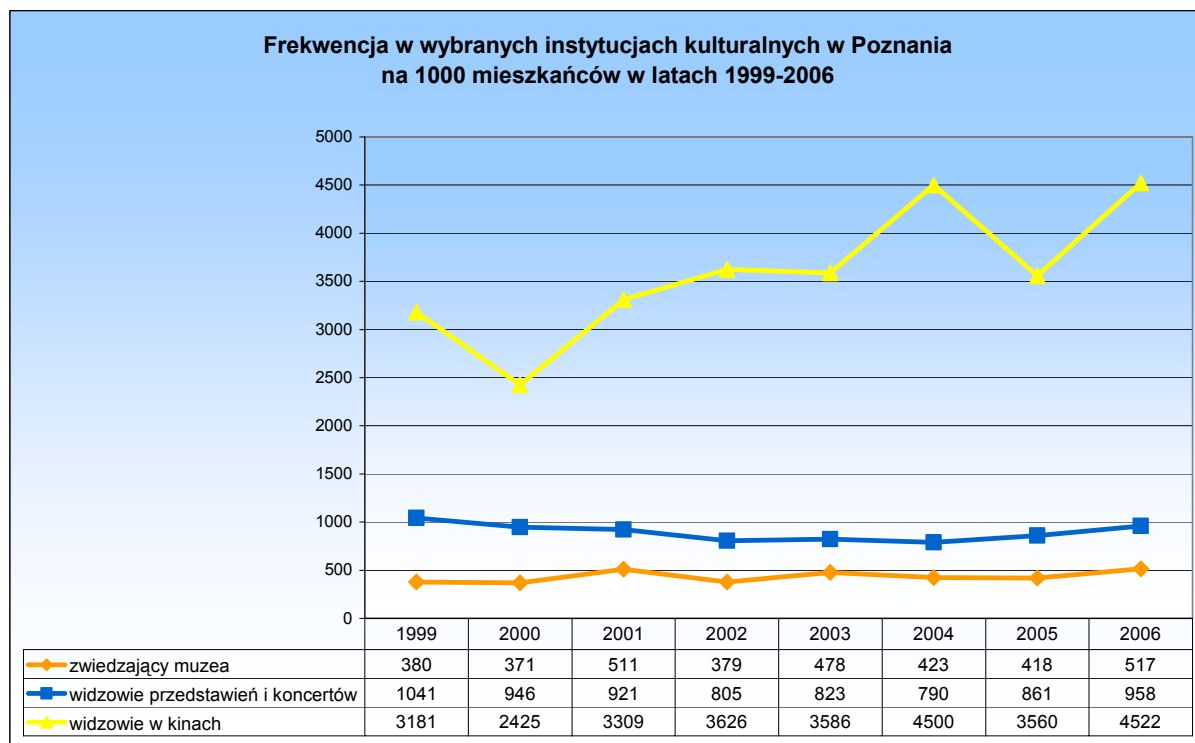
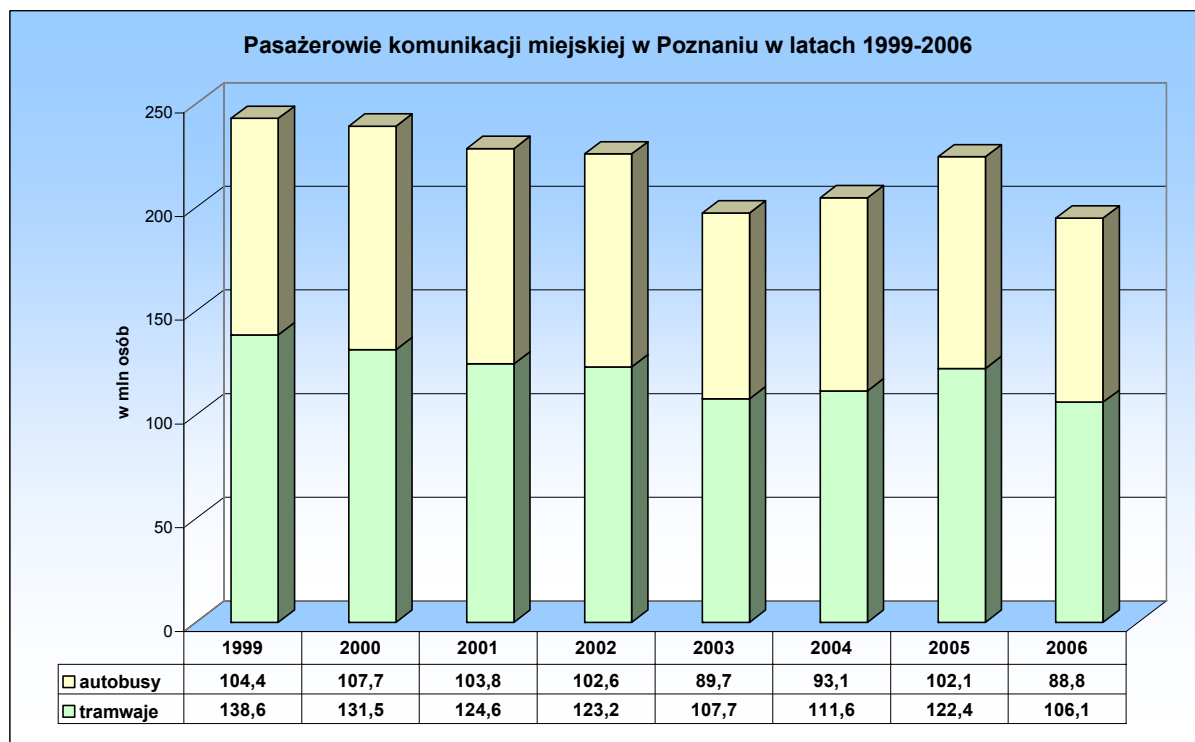

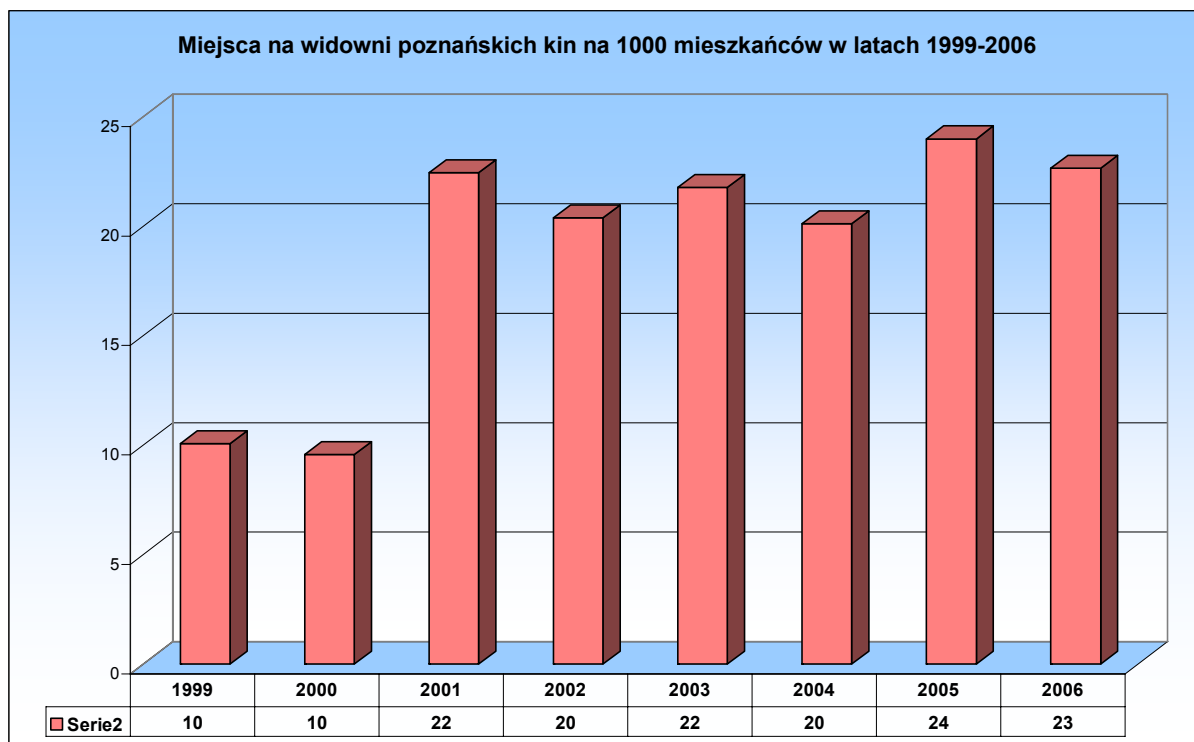
**Udział przewoźników w strukturze pasażerskich połączeń lotniczych z Poznania
w 2006 r. wg liczby przewiezionych pasażerów**

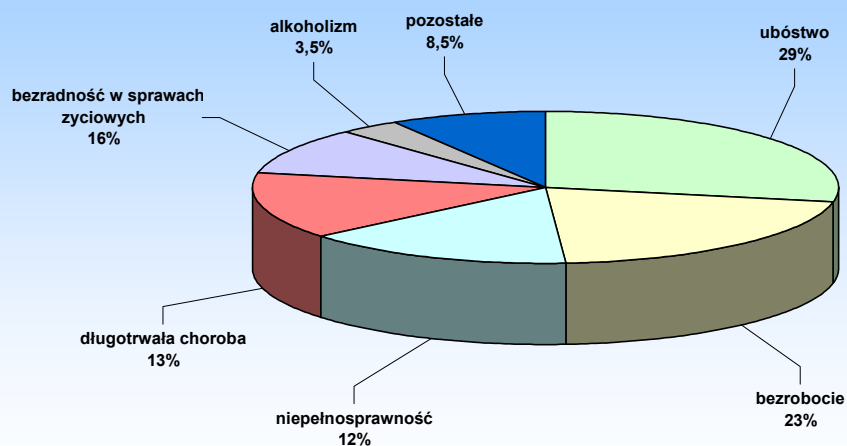
Korzystający z obiektów noclegowych turystyki w Poznaniu w latach 1999-2006

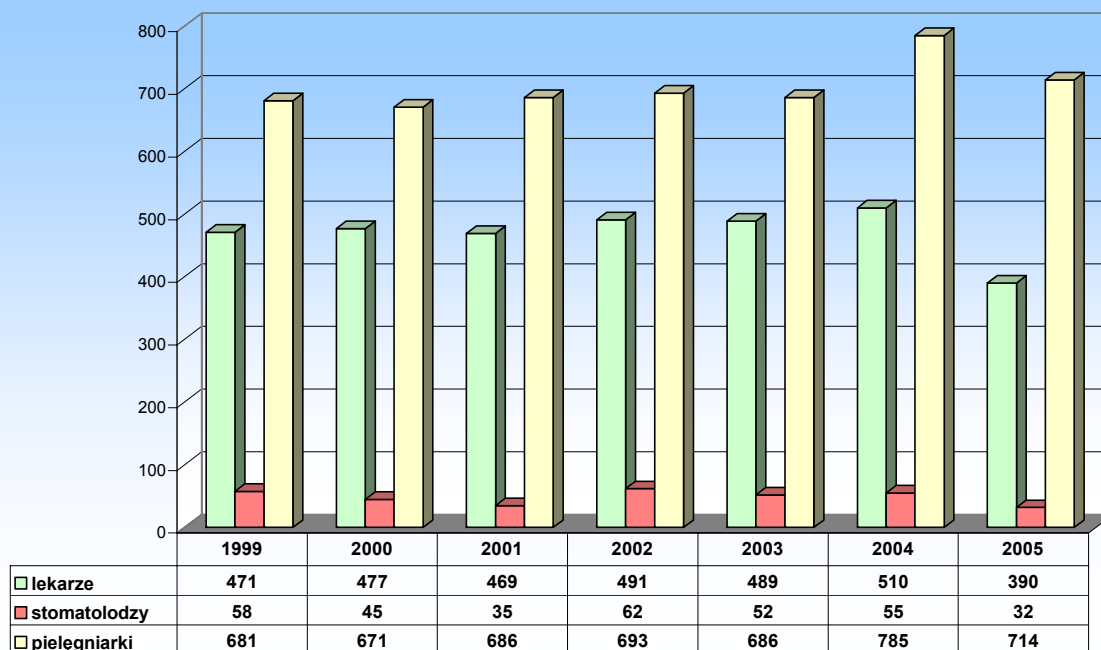

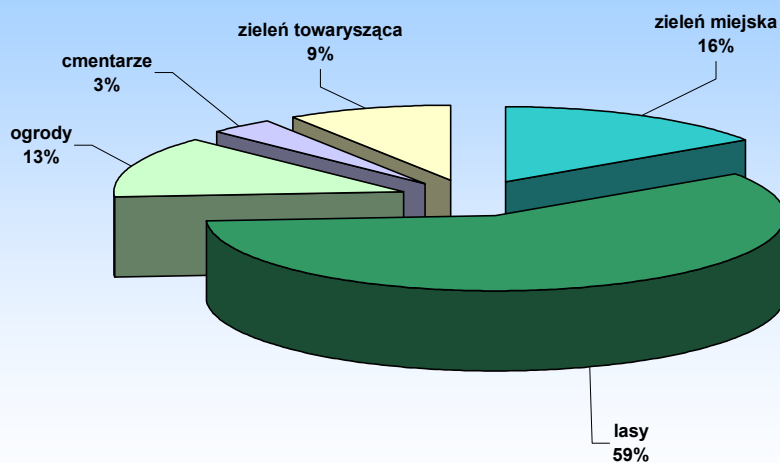
Przyczyny korzystania z pomocy społecznej w Poznaniu w 2006 r.

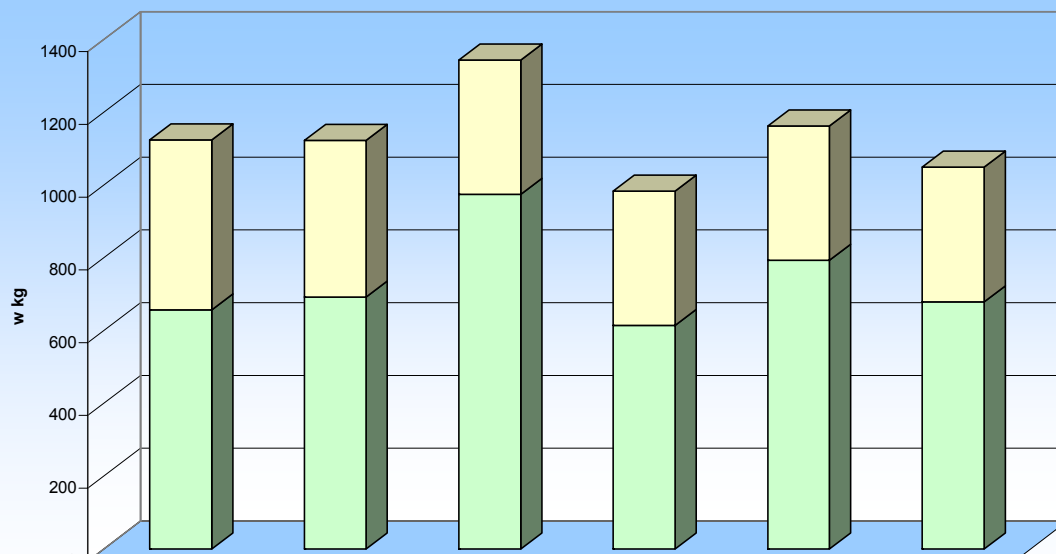
Personel medyczny na 100 tys. mieszkańców w Poznaniu w latach 1999-2005

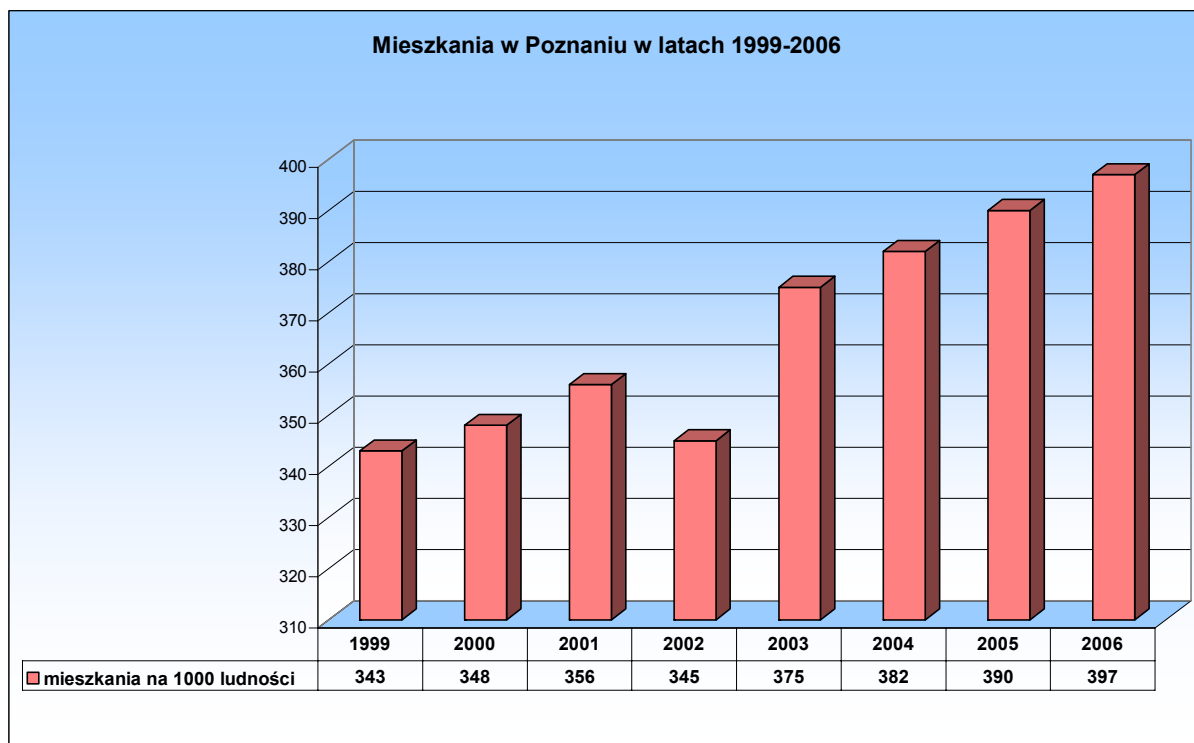
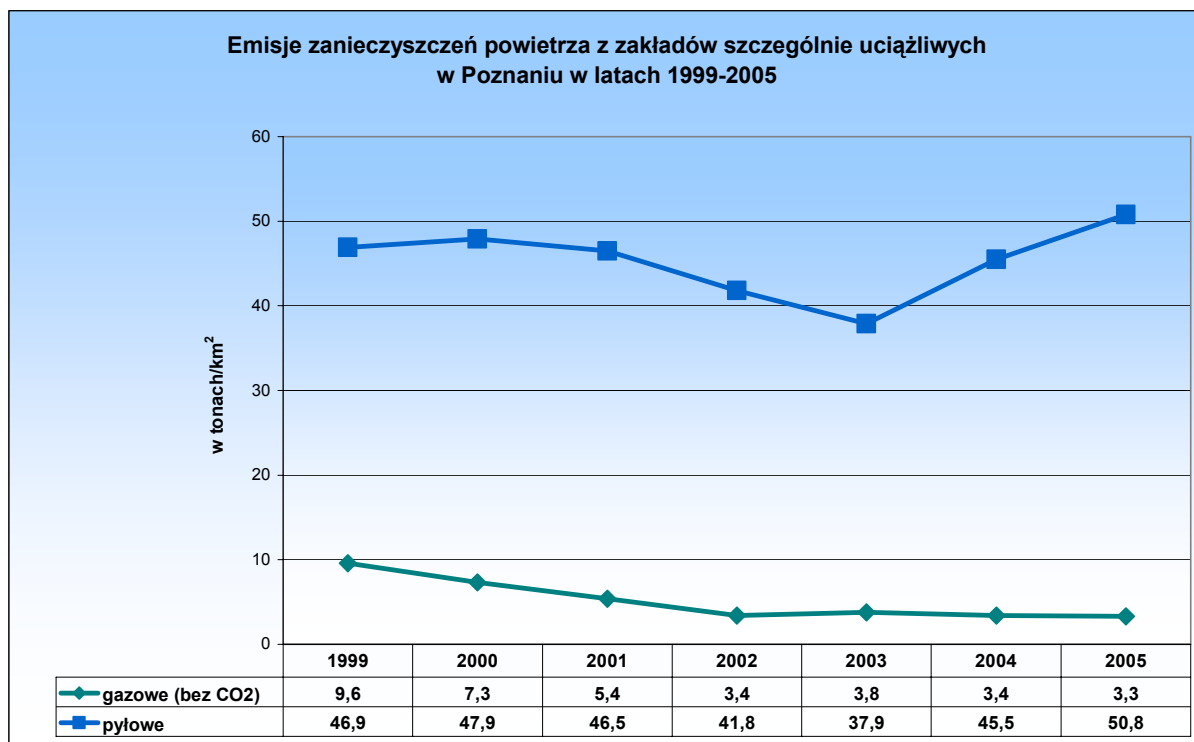
Struktura terenów zielonych w Poznaniu w 2006 r.

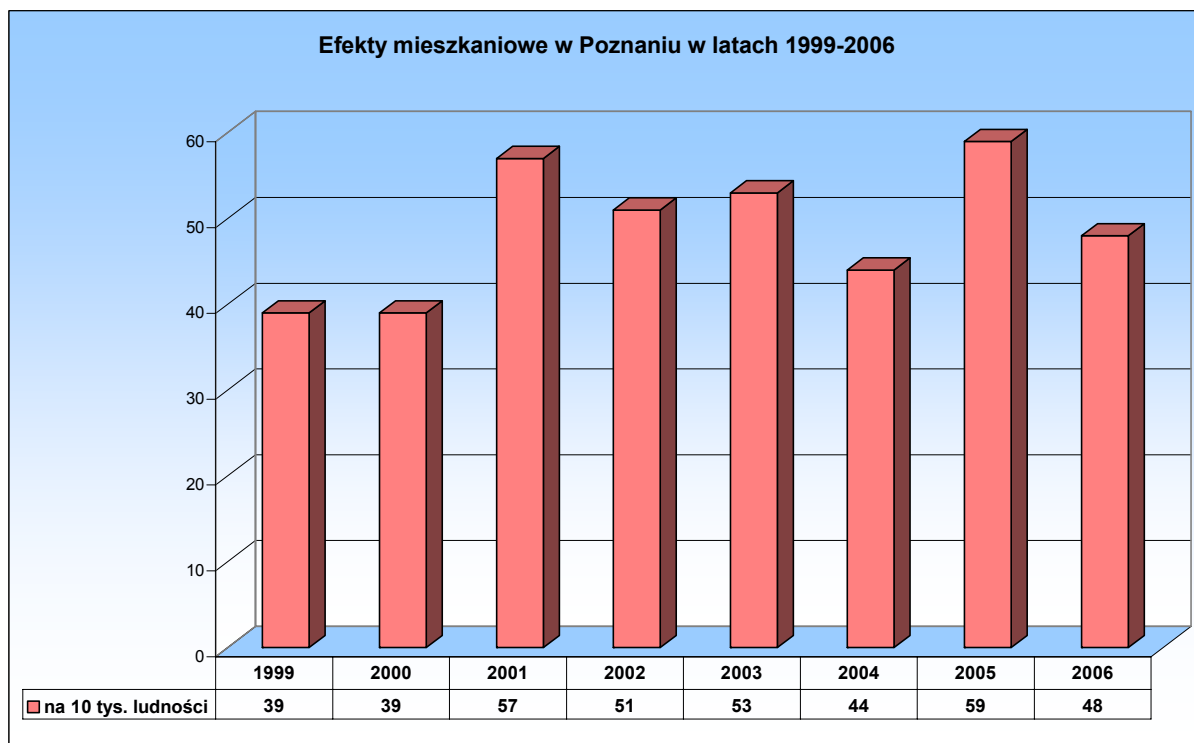
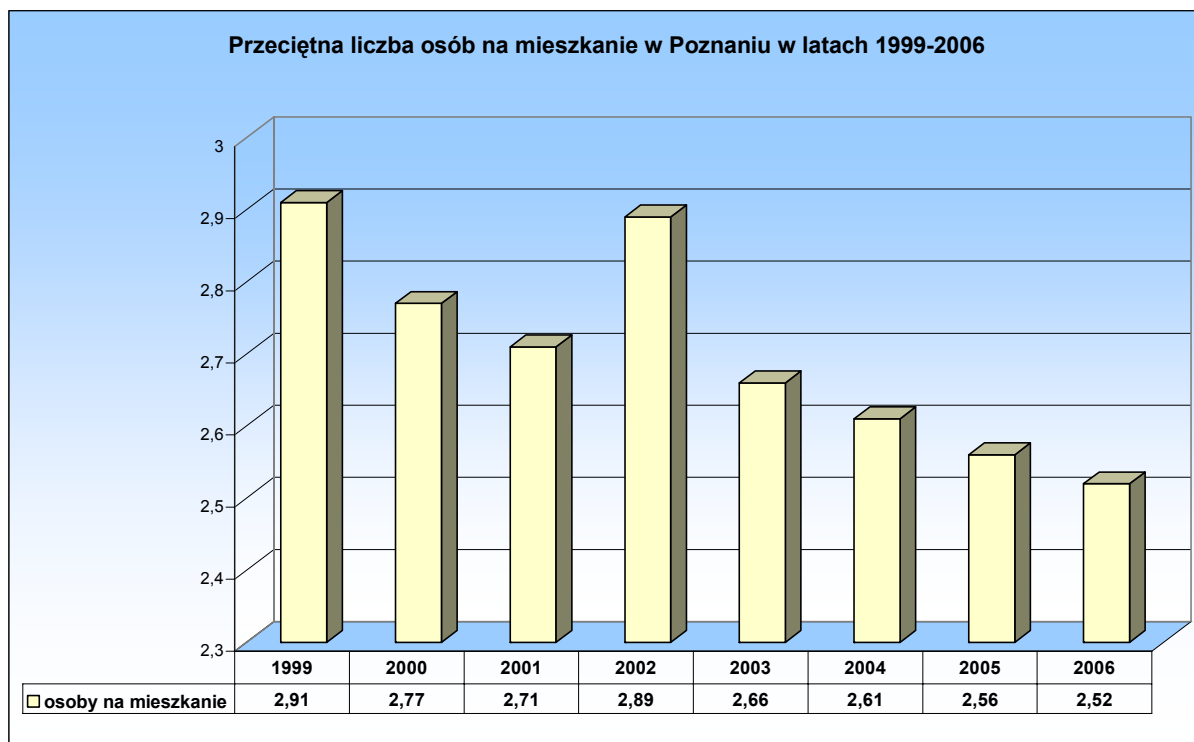

Wytworzone odpady na mieszkańca Poznania w latach 2000-2005

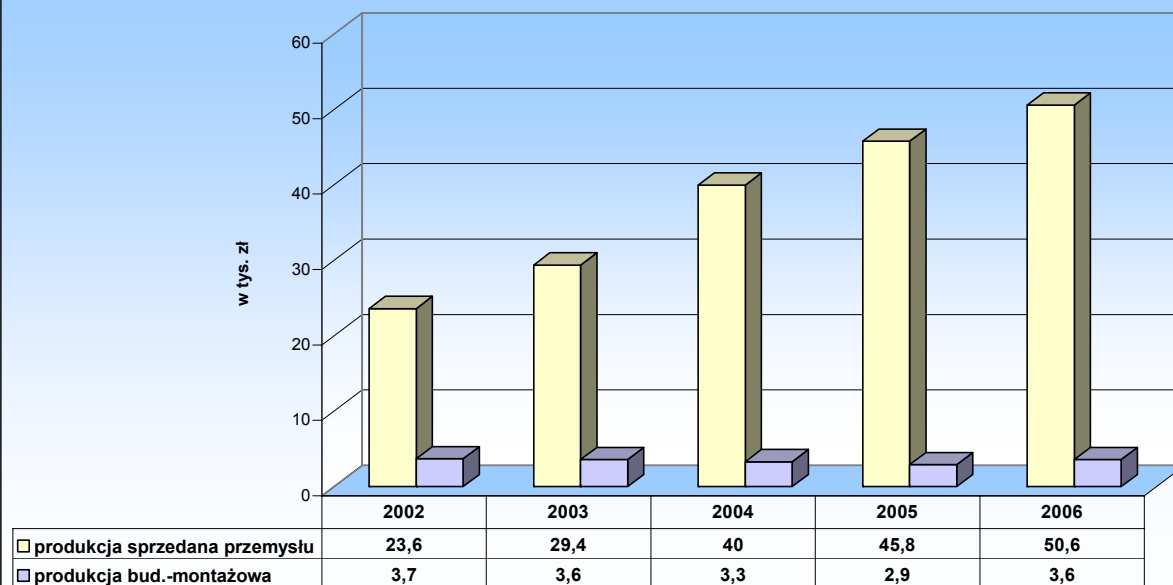

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
komunalne	467	430	368	369	369	370
przemysłowe	657	692	975	614	793	679

Produkcja sprzedana na mieszkańca Poznania w latach 2002-2006

Wskaźnik przestępczości w Poznaniu w latach 1999-2006

